

Academia Bârlădeană

Anul XXIX, 1(94), Trimestrul 1, 2024

Revistă editată de
Societatea literar-culturală
Academia Bârlădeană

Președinte de onoare:
C. D. Zeletin
Președinte: Elena Monu

LUCIAN VASILIU - 70

8 ianuarie 2024

S-a întors iarna în Copoul Junimii și Scriitorului...
Imagini deplin doveditoare ale dorinței de alb, în fine
împlinite și în Valea Lupului...

Frumoasă va fi fost aniversarea!

Dinspre Baaadul niciodată uitat, au alunecat
gânduri în strai de nea, cu urarea noastră: *La mulți
ani, toți buni și plini, Poete capricorn!*

CUPRINS

• Academia Bârlădeană a împlinit 109 ani		• Istoriografice		• Eseu	
<i>De vorbă cu d-l G. Tutoveanu</i>	3	Costin Clit , <i>O nouă mărturie din 1695 despre Biserica Zberei din Bârlad</i>	17	Georgeta Popovici Strat , <i>Omul secolului 21 și tabla de șah a istoriei</i>	32
Elena Popoiu , <i>Pamfil Șeicaru</i>	4	Elena Monu , <i>Pagini ilustrate din istoria Bârladului. Casa Alecu Tuduri-Constantin Hamangiu</i>	19	Vasile Pintilie , <i>O afirmație admirabilă egalitate vs libertate</i>	33
Theodor Codreanu , <i>Pamfil Șeicaru, în corespondență</i>	5	Marcel Roman Proca , <i>Piața - parcul Domneasca</i>	22	• Istorie literară	
• Neconținut, Eminescu		Gheorghe Gherghe , <i>Popa Toader, primul preot din Bârlad atestat documentar</i>	26	Zâna Tămășanu , <i>Ion Creangă – măiastră expresie a graiului românesc</i>	35
Ștefan Amariței , <i>Despre entropie și antropie în opera literară a lui Mihai Eminescu</i>	6	• Un poem de...		• Cronică de carte	
Otilia Vîrvorea , <i>Un Monument-efigie Mihai Eminescu</i>	7	Georgeta Popovici Strat	28	Ioana Dor , <i>Lirismul ochiului ascuns</i>	37
• C. D. Zeletin, 4 ani de la plecare		• Poezie		Roxana Galan , <i>Sub semnul nedeschisei pleoape</i>	38
<i>Poezii</i>	8	Ioana Dor	28	Dorina Stoica , <i>O poezie ca o Sfântă Liturghie</i>	39
• Lucian Vasiliu 70		Simion Bogdănescu	28	• Istoria limbii	
<i>Poetul... văzut de poeți...</i>	9	Lina Codreanu	28	Teodor Oancă , <i>Din antroponomia românească</i>	41
<i>...et par lui-même</i>	10	Nicolae Corlat	29	• Artă	
• Serghei Coloșenco, la aniversare		Horățiu Stamatin	29	Ghiță Cristian , <i>O posibilă cronică plastică</i>	43
Aristotel Pilipăuțeanu , <i>Muntele vrăjit al cosmosului românesc</i>	13	Gheorghe Râmboiu-Bursucani	30	• Viața Academiei	
Gruia Novac , <i>O paradigmă proaspătă și folositoare mereu</i>	15	Dorina Stoica	30	Ancelin Roseti	31
Elena Popoiu , <i>Mihai Eminescu, dedicația dintâi a enigmelor lui Serghei Coloșenco</i>	16	Adrian Voica	30		

IN MEMORIAM

CASETA GÂNDURILOR GNOMICE

Știu toatele – har omenesc,
Dar miezul a toate îmi scapă...
(*La râpa mirifică*)

De-aș putea în somn măcar să
uit de veacul meu beteag...
(*De vârstă*)

În candida frățietate
a vastei nestatornicii,
sătulul de eternitate
aspiră la vremelnicii.
(*În candida frățietate*)

C. D. ZELETIN

Mărturisire-declarație a unei academiciene bârlădene de astăzi, poeta Ioana Dor:

„Am rămas fascinată de lumea lui Tutoveanu și invidioasă că nu am trăit și eu acele vremuri.”

DE VORBĂ CU D-L G. TUTOVEANU*

„Ritmul nou”, a pus poezii în funcții politice.

Mihail Sadoveanu, se luptă cu președinții Senatului, poetul Tutoveanu face administrație la Tutova, iar autorul lui „Păcală”, d. Horia Furtună, e prefectul județului Buzău.

Am găsit pe d. Tutoveanu, în timpul audiențelor la prefectură.

D-I PREFECT ARE CUVANTUL...

– Maestre, d-le Prefect, îngân încurcat. Câteva minute pentru „Vremea”.

– În ce calitate, de prefect sau poet ?

– Ancheta noastră e culturală, dar vorbiți-mi întâiu de activitatea dv. politică, deși, mărturisesc, vă știam mare animator pe domeniul cultural. Cum vă împăcați în noua dv. activitate?

– Cu un buget simțitor redus, dela 24 milioane la 11 milioane lei, am reușit să fac în scurta mea activitate prefecturală, 3 șosele județene și 6 poduri. Nici un fel de plantație nu s’a făcut pe tot județul, iar acum sunt plantați 1000 arbori, hotărându-se de-asemena plantarea tuturor șoselelor și drumurilor din județ.

Am găsit – ne spune prefectul – toate râpile și albiile apelor și a pâraelor pline de gunoae și fașchie. Astăzi sunt făcute platforme speciale pe gunoae în genul țărilor din Apus.

Școalele rurale au fost lipsite de mobilier. La unele școli mizeria era atât de mare încât elevii în lipsă de bănci sau pupitre, stăteau trântiți pe dușumea în brânci și scriau. Am hotărât ca tot mobilierul stricat dela școlile secundare să fie prefăcut în pupitre pentru școlile rurale.

REGISTRELE STĂRII CIVILE: UȘILE!

Primăriile rurale le-am găsit prin beciuri sau magazii iar registrele stării civile erau ușile unde cu creta se treceau nașterile, morții, căsătoriile, etc. Printr’o decizie, toate bugetele comunale au acum prevăzute sume speciale pentru clădirea primăriei. În Tutova avem 3 mănăstiri. Nimeni nu se îngrijește de ele. Am dat ajutoare pentru repararea mănăstirilor din Adam și Măgaru, iar pentru cea dela Grăjoeni am intervenit să fie împrumutată de Ministerul Domeniilor. Spitalele și judecătoriile pentru încălzire primeau bani și totdeauna le era frig. Am schimbat acest sistem – pentru anumite motive – dispunând ca aprovizionarea lor să se facă cu combustibil în natură.

BIBLIOTECI PUBLICE

Am înființat biblioteci publice și 25 de case sătești.

Biblioteca publică din Bârlad era lăsată în părăsire pentru neplata funcționarilor, combustibilului și a iluminatului, trecând întreținerea bibliotecii în bugetul comunelor.

Deoarece Spitalul „Elena Beldiman” este amenințat să fie închis din lipsă de ajutorare, am hotărât ca printr’o taxă aplicată pe pâine în folosul consumatorului și a pacienților să rezulte un beneficiu net de 5000 lei zilnic și care să fie trecut în folosul Spitalului.

Proecte pentru viitor? Nu am. Sau mai bine zis aștept să realizez complet ceea ce am început și la care sunt la jumătatea lor ca pe urmă să mă gândesc la viitor.

POETUL TUTOVEANU DESPRE ACTIVITATEA SA CULTURALĂ

– Și acum vă rog, să trecem la chestiunile ce doream să vi le pun de la început. Vorbiți-mi, maestre, pentru cititorii noștri, de activitatea dv. culturală:

– „Primul început literar – ne spune d. Tutoveanu – în afara ziarelor politice ce apăreau pe atunci, în Bârlad a fost revista

„George Lazăr” scoasă de câțiva profesori și care a publicat printre altele și câteva poezii de ale d-lui C. Hamangiu pe atunci Consilier al Curții de Casație și care a publicat mai târziu acea lucrare asupra „proprietății literare”. G. Catafani, de origine grec, a venit dela Cahul cu o mică tipografie de mână și după sfatul lui Ștefan Neagoe, profesor la „Liceul Codreanu” au scos un ziar „Paloda” care a apărut aproape încontinuu 25 de ani. Puțin înainte s’a făcut o altă tipografie „Unirea” a cărei conducător a fost I. Popescu întemeietorul Școlii Normale de băieți. La această tipografie s’au tipărit primele numere ale ziarului „Semănătorul” după care Vlahuță fost elev al Liceului din Bârlad, dimpreună cu Coșbuc au scos „Semănătorul” revistă literară la București. Începutul în literatură l-am făcut la „Paloda” unde Cațafani mi-a publicat articolele de polemică, poezii, etc. În acest interval un alt grup de tineri scoate „Revista”. Am mai colaborat la câteva publicații mari din București ca „Revista Nouă” a lui Hajdeu „Convorbiri Literare”, „Literatură și Artă Romană”, și public prima ediție din volumul „Albastru”. În anul 1904 apare „Făt-Fruimos” sub stricta conducere a lui D. Nanu și E. Gârlădeniu și a mea. Colaborează N. Iorga, A. C. Cuza cu „Naționalitatea în artă”, I. Brătescu-Voinești, M. Sadoveanu, V. Carp, I. Basarabescu, C. Moldoveanu, etc.

M’am retras după aceia dela „Făt-Fruimos” și am condus mai departe revista literară „Freamătul” (1908) în al doilea an de apariție și care apărea la Tecuci. La această revistă și-a început ucenicia de scriitor și Pamfil Șeilcaru directorul ziarului „Curentul”. După aceia am colaborat împreună cu maiorul Tudor Pamfilie, acel pasionat cercetător al folklorului românesc și cu

Mihail Lupescu dela revista „Ion Creangă”. Tot Pamfilie a mai făcut să apară o revistă de documente „Miron Costin”. În timpul războiului, am tipărit ajutat de Vlahuță și V. Voiculescu, M. Lungeanu, T. Pamfilie, M. Lupescu, V. Ion Popa, etc. „Calendarul nostru pe anul 1918”. Asupra acestui calendar, N. Iorga a scris un entuziast articol „Neamul Românesc”. După apariția câtorva numere colaboratorii mei siliți de împrejurări se despart, astfel că revista „Florile Dalbe” o conduc singur. Publicistica literară continuă prin „Graiul Nostru” care apare regulat 3 ani sub auspiciile „Academiei Bârlădene”. În același timp apare și „Răzeșul” a d-lui V. Caraivan.

ACADEMIA BÂRLĂDEANĂ

„Academia Bârlădeană” a luat ființă în primăvara anului 1915. Fondatorii și membrii acestei academii au fost la început în număr de... trei. Da! Da! Eu, maiorul Pamfilie și preotul Chiricuță dela biserica Zlătari din București. După cum vezi 3 membri și toți trei. După aceea au venit să ia parte la ședințe frații Iuliu și Virgil Nițulescu foști bursieri ai lui Rochfeller, G. Alexandrescu, profesor la liceul „Lazăr” C. Gruia, profesor la Școala normală din Ploești, M. Rădulescu, profesor la Buzău, Donar Munteanu, Victor Ion Popa, V. Voiculescu, M. Lugeanu, I. Rașca, I. Valerian Cancel, Căpitanii I. Popovici, G. Alexandrescu, M. Lupescu, D-ra N. Pașa, G. Palady, G. Vlad, I. Palodă, G. Ponetti, C. R. Crișan Bogescu apoi tineretul de azi, G. Wedelia, V. Damaschin, St. Cozma, C. Ursu, G. Damaschin, C. Mucenik, M. Kaufman, G. Ioniță, etc. Așa ne adunăm săptămânal și discutăm lucrările originale: dări de seamă, etc. În timpul războiului avem ca oaspete al Academiei pe Alex. Vlahuță. În casele prietenului nostru, Eugeniu Bulbuc, profesor, am ținut ședință. Odată — Vlahuță povestea în academia noastră — am concurat la un

premiu al Academiei Române și am fost respins în favoarea lui Iuliu Roșea. După aceea mi s'a propus să fiu membru al acestei academii și am refuzat. Astăzi sunt mai fericit în academia voastră.

Ca publicații literare „Academia Bârlădeană” cu mari sacrificii a publicat „Ștefan cel Mare” de Vlahuță, „Din țara Zimbrului” și a șasea ediție din „Albastru” pe care le-am trimis gratuit fraților noștri de peste Prut.

În scop de propagandă culturală pe când eram revizor școlar și inspector șef al regiunii a III-a culturale am înființat în tot județul bibliotecă sătești. Deasemenea săptămânal în sala „Casei Naționale” unde își are sediul „Academia Bârlădeană” am organizat șezători publice. La aceste șezători se țineau conferințe iar fiecare își citea din lucrările proprii după care quartetul format din d-nii George Nestian, Ion Paloda, Sașa Kan Giser și I. Aron încheiau ședințele. Tot în scop de propagandă „Academia Bârlădeană” a ținut șezători culturale la Tecuci și Bălți. A rămas viu întipărită primirea de care ne-am bucurat în aceste orașe. Deasemeni am ținut șezători prin sate vizitând până acum peste 50 de comune și conacuri.

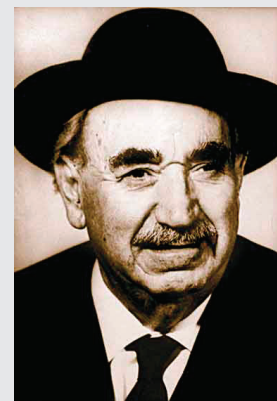
Și-acum deabea așteptăm să treacă iarna, ca s'o luăm dela capăt.

Telefoanele numai conteneau să sune: Ministerul de Interne, Liceul, Iașii, etc. A trebuit deci să încheiu interesantele expuneri ale prefectului poet dela Tutova.

N. R. MARRAUF

**Poezii prefecti. Interviu cu Dl. George Tutoveanu*, apărut în anul 1931 în ziarul *Vremea* (p. 158). Document trimis de Cătălin Andrei Teodoru.

PAMFIL ȘEICARU (1894 - 1980)

În urmă cu 10 ani, când Academia Bârlădeană se pregătea febril de Centenar, primeam de la Președintele nostru de onoare, C.D. Zeletin, câteva zeci de pagini de mărturie ale lui Pamfil Șeicaru, descoperite în volumul *Scrieri din exil. I. Figuri din lumea literară*, Editura Saeculum I. O., București, 2002. Le însoțise de acest portret al marelui „ziarist și creator de presă, istoric, prozator și memorialist, (...) înzestrat de natură cu forță intelectuală, vigoare, capacitate de a deosebi rapid valoarea absolută de valoarea conjuncturală a evenimentului. Franchețea, tumultul, erudiția, curajul civic și eroismul, viziunea clară în situațiile ambigue, claritatea viziunii politice, stilul categoric și biciuirea pamfletară, uneori jactantă – toate a înțeles să le pună în slujba mesianismului ideii naționale. Erou în Primul Război Mondial, a fost cavaler al Ordinului Mihai Viteazul. Condamnat în contumacie de către comuniști, a trăit și s-a stins din viață în exil.” C.D. Zeletin amintește că poetul G. Tutoveanu i-a închinat lui Pamfil Șeicaru – unul dintre cei dintâi membri ai Academiei Bârlădene – poezia *Unui Viteaz* din volumul *Balade* (1917).

Paginile cu titlul *Acum 40 de ani Academia Bârlădeană* (1916) reproduse în numerele 4/2014 și 1/2015 ale revistei noastre, vorbind răscolitor despre anul 1916, cu dezastrele războiului, cu experiența dură de front, despre Bârladul regăsit în vremuri de restriște, dar palpitând cultural grație Academiei Bârlădene, au fost pentru mulți dintre noi o revelație prin intensitatea emoției și poezia evocării. Iată-l pe Pamfil Șeicaru în vizită la prietenul George Tutoveanu:

Când venea primăvara, la intrarea în curte, un bătrân migdal care stătea de strajă, după ce înfruntase voinicește asprele ierni ale Moldovei, înflorea dând onorurile poeziei. Și rând pe rând, în grădinița pe care o îngrijea poetul asemeni strofelor unui poem, își deschideau parfumate corole cașii, cireșii, piersicii, merii, stânenii, crinii, liliicii, trandafirii, bujorii, înprospătând decorul pentru inspirații cântăreți ai naturii...

Adesea, în acești amarnici ani, gândul meu rătăcește prin Bârlad, pornește pe strada Epureanu, se strecoară pe lângă plopii ce străjuiau trotuarele, spre a poposi în poarta casei unde, odinioară, se oficia cu atâta idealism cultul poeziei. Sufletul meu întinde brațe de dor, să strângă la piept umbre.

A fost cândva o lume care simțea nevoia de a da contururilor aspre ale vieții estompările de vis ale poeziei, au fost cândva călăuze pe drumurile pline de taine și de șoapte tălmăcitoare ale frumuseților naturii, pe drumurile încântătoare ale irealului...

Elena Popoiu

THEODOR CODREANU

PAMFIL ȘEICARU, ÎN CORESPONDENȚĂ¹

Scrisorile din exil ale bârlădeanului, prin studii la vestitul Liceu „Gheorghe Roșca-Codreanu”, Pamfil Șeicaru, sunt o mărturie în plus a amplitudinii și profunzimii gândirii sale de jurnalist, eseist, memorialist, istoric, preocupat de destinul politic, economic, cultural, în tradiția optimismului eminescian din *Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie*. Și asta cu atât mai mult cu cât și-a continuat scrisul, cu fervoarea lui stilistică și filosofică, și între 1974–1980, până în clipa săvârșirii din viață. Mărturie stau, între altele, scrisorile, ajunse pe căi ocolite, în contextul vremii, la un tânăr istoric din țară, Radu Valentin, mort pretimpuriu, în împrejurări conjuncturale ambigui, înainte de a deveni un nume în materie istoriografică, sub mentoratul lui Șeicaru. Cartea de succes a tânărului e cea scrisă în colaborare cu Sergiu Columbeanu, *Lupta pentru supremația mărilor* (București, Editura Științifică, în două tiraje: 1972, 1973). Cele 51 de epistole ale lui Șeicaru, salvate de la uitare, au apărut în primul volum tipărit după perioada interdicțiilor, în 1992, sub titlul *Scrisori din emigrație*, București, Editura Europress, sub îngrijirea Rodicăi Șerbănescu și a lui Nicolae Copoiu, cu o schiță de portret, ca postfață, semnată de Vasile C. Dumitrescu.

Legătura cu tânărul Radu Valentin oglindește convingerea des reiterată a lui Pamfil Șeicaru că „formele și conținutul spiritual al țării” nu se pot elabora în exil, ci, cu temeinicie, în România. Pentru el, Radu Valentin era tocmai ucenicul din Țară, pregătit să-i ducă mai departe învățătura. Speranțe, în acest sens, îi dădeau dovezile de desprindere de Moscova începute sub Gheorghiu-Dej și continuate, promițător, de regimul Nicolae Ceaușescu, orientări care corespundeau antisovietismului său declarat, consonant cu articolul de la 1900 al lui Take Ionescu, despre Rusia, ca *Dușmanul natural* al României. Realitate reformulată nu numai de Șeicaru, ci și de Emil Cioran, care extindea evaluarea către toată Europa, în *Schimbarea la față a României*: „După modul în care popoarele se vor ști apăra de Rusia, își vor dovedi gradul lor de sănătate. Atât de mult s-a insinuat Rusia în lume încât de aici încolo, dacă nu orice drum duce spre Moscova, Moscova ne va ieși înaintea pe orice drum”². Nu altfel gândea Mircea Eliade, Vintilă Horia, ca să-i amintim numai pe ei. În schimb, nu așa au gândit Ionel I.C. Brătianu (de vreme ce nu a ascultat de Eminescu și de Take Ionescu atunci când a luat hotărârea încețoșată de a încredința Rusiei Tezaurul românesc, în decembrie 1916 și iulie 1917), apoi nici Nicolae Titulescu atunci când se iluziona că Uniunea Sovietică va respecta documentul internațional despre definiția agresiunii și a agresorului, propusă și semnată de Maxim Litvinov în 1933, încât diplomația românească a crezut că apartenența Basarabiei și Bucovinei nordice la România Mare e rezolvată pentru viitor.

Nu încape îndoială, scrisorile către Radu Valentin aveau intenția testamentară, educativă, împărtășindu-i ucenicului în istorie că are în proiect să scrie o carte cu titlul *Dialectica generațiilor*, inspirată tocmai de un scriitor rus, Turgheniev, după lectura romanului *Părinți și copii*. Era un proiect foarte vechi, din 1914, după apariția revistei „Renașterea”, scoasă

de Aurel Popovici, la 1900, spre îndrumarea „noii generații naționaliste”, numindu-i pe Nicolae Iorga, Constantin Rădulescu-Motru, P.P. Negulescu, Simion Mehedinți, Ovid Densusianu. Într-adevăr, personalități care au avut rol important la înfăptuirea Marii Uniri.

Ținta istoriografică imediată, în 1974, era depășirea „epocii Roller” (*Scrisoarea a II-a*, 26 septembrie 1974). Contrapune lui Mihail Roller pe Dan Berindei, cu „splendida monografie” despre Nicolae Bălcescu, sancționându-i, în schimb, pe „oportuniștii” G. Călinescu („secătura estetizantă”) și pe Al. Rosetti, fostul director al Fundației „Carol al II-lea”. La Călinescu, nu i-a plăcut nici evaluarea gândirii lui Vasile Conta ca „filosofie de fecior de popă”, „divinul critic” laudând, în schimb, pe Cilibi Moise descoperit ca „marele filosof” și rezervându-i, în *Istorie...*, și o poză! Tot lui Călinescu, îi reproșează subevaluarea lui Cezar Petrescu, cel care dăduse „epopeea societății românești între 1914–1920”, în romanul *Întunecare*. Profetește, apoi, ucenicului din Țară: „Va veni ziua când vor fi evocați cei care s-au bătut pe câmpiile Rusiei până la Volga și în Caucaz”. Neliniștitoare profecție dacă ne trezim, azi, în mijlocul războiului dintre Rusia și Ucraina!

Ostil se arată Șeicaru și față de *gândirism* (concept creat de Nicolae Roșu), fiindcă ar evoca rădăcini similare cu ale panslavismului, provocând o reacție „împotriva antisemitismului”. „Marele Anonim” al lui Lucian Blaga ar semăna prea izbitor cu „Marele Arhitect” al francmasoneriei. Ceea ce ar putea fi pus pe seama atmosferei masonice de la Junimea. Radu este sfătuit să caute în Biblioteca Academiei cartea din 1905 a lui Al. Antemireanu *Junimea și roadele ei* (*Scrisoarea* din 9 ianuarie 1975).

1. Fragment dintr-o carte în curs de pregătire.

2. Emil Cioran, *Schimbarea la față a României*, București, Editura Humanitas, 1990, p. 22.

ȘTEFAN AMARIȚEI

DESPRE ENTROPIE ȘI ANTROPIE ÎN OPERA LITERARĂ A LUI MIHAI EMINESCU

– CONSIDERAȚII PRELIMINARE –

Universul este o protuberanță, o excrescență emanată de câmpul magnetic energetico-informațional universal, susțin oamenii de știință. Universul se manifestă prin anumite legi fizice, cea mai importantă (fundamentală) fiind legea entropiei (legea a doua a termodinamicii), de fapt, un principiu numit *principiul entropic*. Entropia acționează în timp și în spațiu și înseamnă creșterea gradului de dezordine universală și este legată de soarta finală a Universului: disoluția (dezintegrarea) acestuia și reîntoarcerea „rămășițelor sale energetice” în câmpul energetico-informațional universal inițial¹.

Orice obiect sau ființă apare pentru ca, în mod implacabil, să dispară, să treacă într-o altă formă de manifestare ori să ajungă în forma sa inițială, originară. Entropia este un principiu (o „lege”) imanent în Universul material și energetic, așa cum îl înțelegem noi, oamenii, în clipa de față. Entropia indică disiparea căldurii (energiei) ce se pierde, ireversibil, și odată cu ea dispariția luminii în Univers.

În opera literară a lui Mihai Eminescu, nașterea Universului este descrisă în mod comparabil cu cosmogoniile actuale, îndeosebi teoria big-bang-ului, în „Scrisoarea I”, prin „punctul de mișcare” împins la suprafața întunericului de o energie slabă (cât „boaba spumii”) inițială:

*„Dar deodat-un punct se mișcă... cel întâi și singur. Iată-l
Cum din chaos face mumă, iară el devine Tatăl!..
Punctu-aceia de mișcare, mult mai slab ca boaba spumii,
E stăpânul fără margini peste marginile lumii..
De-atunci negura eternă se desface în fășii,
De atunci răsare lumea, lună, soare și stihii...”*

Universul astfel creat ajunge să pună stăpânire „peste marginile lumii”, ajunge să fie, aparent, atotcuprinzător. Întunericul devine lumină, se desface „în fășii” și tot atunci apar și stihiiile, ca formă, spunem noi, de manifestare a entropiei (mișcare dezordonată cauzată de golerile de căldură).

În același poem, Eminescu descrie și extincția Universului, care dispare întrucât „îndărătu-i și-nainte-i întuneric se arată”, adică absența căldurii și luminii învinge:

*„În acea nemărginire ne-nvârtim uitând cu totul
Cum că lumea asta-ntreagă e o clipă suspendată,
Că-ndărătu-i și-nainte-i întuneric se arată.
Precum pulberea se joacă în imperiul unei raze,
Mii de fire viorie ce cu raza încetează...”*

Principiul entropic, cum îl definim astăzi, este consubstanțial în concepția filosofică a lui Eminescu, factor de disoluție a Universului, care nu este decât „o clipă suspendată” în infinitatea timpului și a spațiului, în sensul absolut al termenilor.

Universul a apărut pentru a da naștere vieții, care la rândul său creează o inteligență superioară (nu supremă) cu rolul vădit de a procesa informația universală. Inteligența superioară aparține entității (entităților) umane, rolul acesteia (acestora) este de a gândi și de a acționa asupra materiei și energiei Universului pentru a încetini procesul entropic, local și universal, cu scopul

de a prelungi existența Universului de care aparținem organic (atomic și molecular). De aceea, în fundamentul Universului, alături de entropie, ca o formă de paritate există ceea ce oamenii de știință numesc „principiul antropoc”, principiu de spirit și de creație cu tendință negentropică.

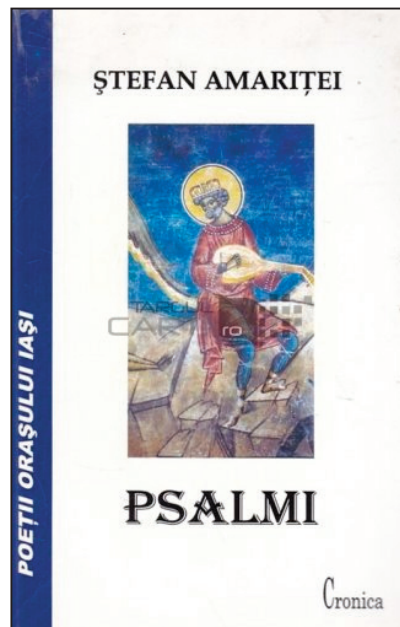
La Mihai Eminescu, antropia se regăsește ca idee filosofică de profunzime în (și în) nuvela „Sărmanul Dionis”. G. Călinescu interpretează astfel concepția sa: „*Universul e activitatea onirică a Divinității la care participă automat și conștiința umană, pentru care fenomenul nu-i iluzie ci o participare la realitatea obiectivă a gândului divin.*” (G. Călinescu, „Istoria literaturii române – compendiu”, Editura Minerva, București, 1983, p. 162)

Observăm că Eminescu consideră conștiința umană ca parte a conștiinței divine (conștiinței Universului, în opinia noastră), care îl împinge pe Om la o participare în realitatea obiectivă a gândului divin. De aici deducem că în Univers (care este gândire) nimic nu apare spontan, că există ceva prestabilit, iar menirea Omului (Umanității) este tocmai aceea de a decela partea obiectivă a „Desfășurătorului universal” și de a acționa în sensul său. Aceasta înseamnă, în primul rând, „luptă” cu entropia prin acțiuni de negentropie, cum am menționat mai sus, în care rolul entităților dotate cu inteligență și simțire de tip uman este esențial – scopul final al speciei noastre, în fond.

În opera literară a lui Mihai Eminescu ce se bazează pe filosofia sa teoretică, principiul antropoc capătă o înfățișare clară deoarece Poetul s-a întrebat neîncetat despre menirea Omului în lume, în Univers. Răspunsul (răspunsurile) a venit firesc întrucât intuiția unui geniu nu se îndepărtează prea mult de realul obiectiv, fie și cel Universal, de adevărul științific, cum îl înțelegem astăzi, chiar dacă au existat în gândirea sa cosmogonică influențe din Leibniz, idealismul german și Schopenhauer.

Notă:

1. De altfel, în limba greacă, entropie înseamnă „reorientare”.

OTILIA VÎRVOREA

UN MONUMENT-EFIGIE MIHAI EMINESCU

Motto: *Există oameni care vor și pot și știu și fac și sunt!*

Pe Bulevardul Oituz din Onești, într-un scuar, în vecinătatea Bibliotecii Municipale „Radu Rosetti”, ne înalță privirile un monument sui generis al lui Mihai Eminescu.

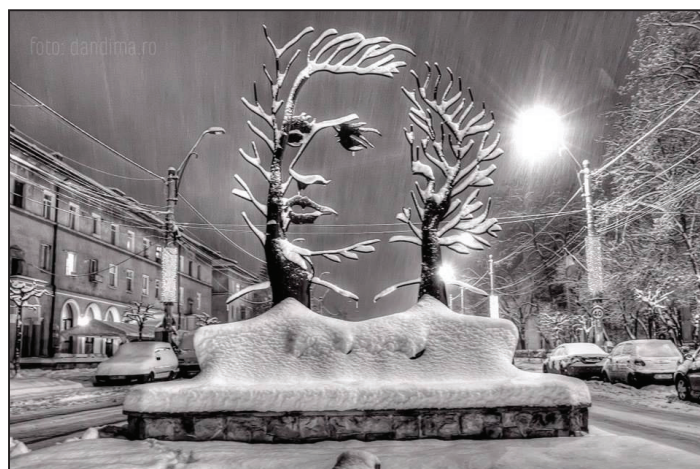
Este vorba despre lucrarea sculptorului oneștean Eremia Costel Grigorescu (1931-2001), inaugurată în anul 2000. Artistul, vrâncean născut în Focșani, s-a stabilit în Onești, în 1959, împreună cu soția sa, Lucia Grigorescu, profesor de Limba română și Istorie.

Monumentul-efigie reprezintă chipul poetului Mihai Eminescu printre ramurile a doi copaci cu trunchiurile adâncite într-un soclu de marmură. Artistul și-a conectat lucrarea la spațiul și natura înconjurătoare : poetul apare melancolic în asfințitul purpuriu, tânăr și plin de viață pe fundalul copacilor înverziți, bătrân ca iarna când ramurile monumentului sunt acoperite de promoroacă și zăpadă.

Sculptura ce-l închipuie pe Mihai Eminescu a fost inclusă într-un onorant clasament internațional al celor mai spectaculoase și mai creative 20 de statui și sculpturi din lume. Privit din față sau din spate, chipul poetului se vede la fel, dar este întotdeauna altul, pentru că un meșter iscusit îl desenează și-l reinventează continuu, pe măsura geniului pe care-l reprezintă.

Printr-o paradoxală uimitoare schimbare de roluri, NATURA se-ntoarce din opera eminesciană și-i reinventează chipul, spre nemurire, într-un emoționant perpetuu gest de restituire peste vremuri și vremi, celui care a idolatrizat-o în opera sa; în fiecare zi, apusul îi pictează poetului întunecat privirea pentru ca răsăritul să o poată, din nou, lumina; fruntea-i de cer albastru-i zămisliță, iar părul din ramurile stilizate ale unor, probabil, fără soț copaci.

Și astfel, în zi de vară, toamnă, iarnă sau primăvară, poetul ne însoțește spre biblioteca orașului sau spre banca din parc și ne șoptește în ritm de *Glossă* fără sfârșit: „Vreme trece, vreme vine, ...ce e rău și ce e bine...”

Cu gândul la trista semnificație a zilei de 18 februarie și neîncrezători că au trecut 4 ani de la despărțire, am primit, cu inimile strânse, de la Doamna Dr. Gabriela Sfințeanu Dimoftache, imagini de la cele pregătite cu grijă și dragoste întru pomenirea fratelui.

Lumânării arzând acolo, departe, peste ocean, i-am alăturat luminițele aprinse de noi, la Academia Bârlădeană, care nu-și uită Mentorul și marele Prieten, cu speranța că vor trece peste orice nori în drumul spre Înalt!

În memoria lui C. D. ZELETIN, această pagină din revista care-i datorează atât de mult !

C. D. ZELETIN

POEZII

Atâta memorie astăzi,
mâine atâta uitare...
Printre salcâmi,
în mierea
apusului,
turuie turturica
după calul timpului,
turuie în van turturica
după calul nevăzut al timpului...
(Memorie)

Vin iar ninsori și iar o bântuire
Cu dor de-a părăsi statornicii.
Aud cum curg prin ora de iubire
clătinațoare crengi de veșnicii...
Curând va bate ceasul bolții ninse
și inima se va lipi de sol.
Nu vreau s-o știu...Cu brațele prelinse
pe lungi ninsori și absorbit de gol
și desprinzând celulă de celulă
din trupul răstignit în amintiri,
cu tine vreau, în cea mai calmă hulă,
să fim iar început și bănuiri!
Ah, cum presimt! Sărutul stă să țipe,
uitat de limpezitul meu tumult,
și tu exiști și-aud în tine clipe,
iar eu nu sunt și nu vreau să m-ascult...
Intrăm în veșnicie c-o ninsoare
și dinafară, liberi, ne privim.
Chiar și clintirea unui gând mă doare.
Nu mai suntem. Nu încerca să fim.

(Chiar și clintirea unui gând mă doare)

Viața se scurge printre cuvinte,
Ca printre pietre apa
Mereu e viața mai înainte,
cuvintele veșnic mai înapoi.
Mă uit la pietre, ascult cuvinte
și cum să spun, Doamne, că ele-am fi noi,
când eu simt viața mereu înainte
și pururi cuvintele mai înapoi?!
(Printre cuvinte)

Mi-ar fi de-ajuns după viață moartea,
dar sunt atât de-amestecate, Doamne!
Nici nu mă-ndrept către secunda vieții,
Că mă și-mpiedic de vecia morții...
Îmi trebuie un cântec dinspre toate
și peste tot îmi trebuie-o lumină,
să nu aud aripi precipitate
și să nu văd ce trebuie să vină.
Mai trebuie un cântec dinspre toate,

spre-a da îndeplinire slăbiciunii
prin care nu cutez cu gheața minții
să tai cărări în codrul des al vieții,
ca să privesc ce pururi nu se vede.
Mai trebuie un cântec dinspre toate
și peste tot mai trebuie-o lumină.

(Musica aperta)

De toamne care vin, de valuri ce se sparg,
te scutură pădure, te clatină catarg!
Că nucu-i o durere sfârșită și tăcută,
rămână taina frunzei de brume străbătută.
Să-închidem noi fereastra, să nu se mai audă
cum se așterne-o frunză pe altă frunză udă
și-n umbră visul fie strălucitor și mut –
departe de-împlinire, aproape de-început...
Mi se subție-auzul, o strună sunt și-aștept:
mă ține o vioară pe cel mai tânăr piept.
Fântânile pupilei le cauți și le prinzi,
de-atâta fericire mi-s ochii suferinzi...
Când stau alături ție presimt tăria mării
și cum respiri, prin unda transmisă a visării,
ritmează-o mare-n mine, rafală de rafală,
și toată energia-i se vrea universală...
Deschide-voi, dar, ușa, și de va fi să știu
că fulgerul aprinde flori albe în pustiu,
vom înota prin triste fărâme de catarg,
pe valuri care vin, pe valuri ce se sparg...
În stânca stearpă bată stăruitoare dalta;
vom încheia puternic o lespede cu alta,
trecând din mână-n piatră tăria-înfrigurată,
invită-n umbra calmă cu visul de durată.
(Împreună)

Închinare Gabrielei

Trecutul se clădește strat cu strat,
prin ce-a răpit și nu prin ce mi-a dat...
Mi se răsfrânge-n suflet, ca-ntr-o apă,
și se înalță, invers, prin ce sapă,
încât zidirea lui sub adiere
e-o veșnică scădere din scădere,
mereu mai vastă, niciodată-întregă,
legându-mă prin ceea ce dezleagă...

Îmi simt, o dună în pustiu, trecutul,
sub vânt mutându-și călător avutul,
luând, după furtuni, mereu alt chip,
dar nepierzând o boabă din nisip...
Mereu mai limpezi straie înveșmântă
și tot ce-aștept să-aud că plânge - cântă!
Doar are și trecutul, are-o viață,
râvnind, ca orice nopti, o dimineață.

(Trecutul)

POETUL... VĂZUT DE POEȚI...*

„Lucian Vasiliu a fost cel mai tipic optzecist din toată generația noastră. În poezia sa întâlnim și epicul, și ludicul, întâlnim și absurdul, și logicul, și illogicul, și jocul cu șah, și jocul cu moartea; într-un cuvânt tot arsenalul pus pe muchie de cuțit ce definește poezia postmodernă. Dacă pe parcursul timpului mulți dintre noi s-au dezis de tezele și antitezele mișcării optzeciste, căutând fiecare o portiță de scăpare către propriul său mod de a scrie poezie, Lucian Vasiliu a rămas fidel sieși și fidel grupului poetic din care face și acuma parte...

L-am cunoscut încă din vremea când locuiau în chilia sa de lângă Piața Nicolina înconjurat de șobolanii Bosch, care mișunau mai prin tot locul, arătându-și mustățile iuți din găurile văzute și nevăzute săpate atât în podea, cât și în plafon și în pereți. Poetul îi hrănea cu metafore și sintagme literare desprinse din tot felul de dicționare și din alte tomuri ascunse vederii celor mulți...

Deseori i-am vizitat, în perioada anilor optzeci, această vizuină, unde poetul se simțea în largul lui, deși locul era extrem de strâmt. Și această fiindcă în modestul său habitat toate se aflau la locul lor. Și camera, și călimara, și acul, și ața, și boldurile și imboldurile cu care își îndemna confrății să se apuce de scris. Cred că și în toiul nopții, stingând comutatorul, ai fi putut găsi acolo virgula și punctul, sau bobul de mac căzut pe jos...

Gândindu-mă cu nostalgie la anii o mie nouă sute optzeci, când toți eram tineri și frumoși, și când, potopit de frumusețea tinereții sale, poetul Lucian Vasiliu, ieșind cu pieptul gol în stradă, sucea gâtul metaforei, tăindu-și unul după altul degetele de la mâini, dar ele creșteau la loc. Ba mai mult decât atât, îi creșteau împodobite cu inele tatuante cu nenumărate formule magice și figuri de stil. Însă nu se atingea de cele de la picioare, drept care hălăduia noaptea prin oraș. Uneori singur, alteori alături de poetul Ioanid Romanescu, care purta o trompetă în spate prevăzută cu o aripă de alamă și alta de bronz...

Mergeau însoțiți de un alai substantive și de verbe, dar și de cifre aflate sub semnul radicalului. Înaintând pe străzi pustii, printre sticlele goale de iaurt și de lapte, poezii cântau: „încet-încet se pune în mișcare mașina de cusut cuvinte: ȚAC-ȚAC ! ȚAC-ȚAC ! / încet-încet calul moare păscând / nimicul cucerește câmpul de lupta, / șobolanul / Bosch avansează pe scenă / încet-încet se deschid pulpele fetelor, în somn / încet-încet se termina țigara condamnatului la moarte (...)/ încet-încet sunt trași pe roata poeziei idilici”, ce obișnuiesc să sucească gâtul metaforelor, dar și gâtul fetelor frumoase...”

Nichita DANILOV, *Un poet șaptezecist*

«O figură scriitoricească rasată, luminoasă, mereu deschisă dialogului și promovării valorii patrimoniale, „coleg de generație” de o noblete aparte. O personalitate accentuată, de care și posteritatea va ține cont, a făcut din Muzeul Literaturii Române din Iași, ca director, un centru cultural național fără pereche (lasă că timp de 17 ani a pus la punct 12 muzee și case memoriale în Iași și în județul Iași), a fondat și condus două reviste (*Dacia literară* și *Scriptor*), nu mai pun la socoteală cenaclul condus și manifestările literare de care a răspuns direct. Plus opera lui: e unul din liderii necontestati optzeciști. Un poet premiant (cu un simț al limbii române ieșit din comun) și un mare om de carte. Azi navighează ca un comandant, dacă e să-l citez iar: „între eroare și adevăr / între instinct și rațiune”.»

Liviu Ioan STOICIU, *Cine mai e ca Lucian Vasiliu*

„Pentru mine marele prieten Lucian Vasiliu e, de fapt, StrăLucian Vasiliu! Onest până la religiozitate, respectuos, de un bun simț sui generis, generos, talentat și cumpătat în poezie, ctitor de așezăminte muzeale și de reviste, director-gospodar de editură, căruia mulți dintre colegii de breaslă, și nu numai, îi datorează mult...

Îi doresc distinsului coleg, nobilului prieten: La Mulți StrăluciAni lumină!”

Leo BUTNARU, *StrăLucian*

«Ce-am putea aplauda mai întâi, de pildă, la acest vers al său, de neuitat, din România anilor '80: „Scriu pe acoperișul blocului de gheață”? Curajul social sau ingeniozitatea lirică, potopul de talent?...

În continuitatea textului, „nebulia” marca „Tzara”, moineșteanul nostru european, este perfect asumată de ieșeanul Lucian Vasiliu: „ador sintaxa confuză, incongruența - / scriu până la epuizare / în numele unei acute lipse de / Prudență, / practic yoga între literele L și V / saturat de convenții și certitudini // urc pe cal și nu mai pot coborî [...]”. Acest enunț vestește ivirea unei arte poetice profund originale în optzecismul românesc.

8 ianuarie 2024... Pe la prânz îl voi căuta la telefon și-i voi ura, cu afecțiune, „La mulți ani!”. Îi voi reaminti, cu bucurie, un fragment dintr-un alt poem memorabil al său: „Cântăm în cor / în pântecul mamelor noastre / de demult. / Spre exasperarea / cântăreților / la toba municipală, / spre disperarea celor care / nu găsesc explicații / poziției noastre prenatale”.»

Nicolae TZONE, *Ani și fapte din viața prodigioasă a poetului monadelor*

„Să alergăm împreună”, apărut în anul 1985...

Răsfoind, cu nostalgie, cartea apărută cu patru decenii în urmă, descopăr că textul are ingenuitatea unei vârste pe care am atins-o și nu am știut să o reținem, că dâra de cuvinte ne-a afundat în marea bibliotecă a lumii până la pierderea de sine...

Cum mi-am dat seama (devreme) că nu știu (nu pot) să invidiez pe congenerii mei, am preferat să îi admir. Admirându-i, i-am iubit. Iar Lucian Vasiliu intră pe lista extrem de scurtă de prieteni și de scriitori cu care am împărțit pâinea literelor și vinul poeziei, numărătoarea făcând-o cu bătaie de inimă. Vasiliu, poet și operă, îmi îngădui să îi spun precum ne-a spus (nouă) Iisus odinioară: „Eu nu-ți zic până la șapte ori, ci până la șaptezeci de ori câte șapte.” În eternitatea literaturii noastre, se poate.»

Adrian ALUI GHEORGHE, „Să alergăm împreună” cu Lucian Vasiliu

BIBLIOTECARUL

lui Lucian Vasiliu

Toată viața ai șters praful de pe cărți ca pudra de pe pielea unor femei venite dintr-un lan de floarea soarelui într-o amiază fierbinte de vară,

ai fost atent la fiecare copertă, să nu se irite pielea femeilor întinse pe plajă, la fiecare pagină, să nu miști vreun cuvânt tatuat ca într-un palimpsest toate vorbele de dragoste spuse de la Adam pînă la tine,

udai cîrpa de bumbac cu spirt pulverizat ca din flaconul cu apă de colonie și apoi scoteai cartea din raft așa cum scoteai de pe trupul femeii rochia sub care se ascundea tot polenul din tabloul lui Van Gogh, ștergeai ușor, așa cum a șters Maria Magdalena sîngele lui Isus de pe fiecare cui, să nu lași urme pe piele ca rujul de pe buzele femeii pe paharul cu șampanie,

toată viața ai făcut asta și acum te uiți la cărți cum se acoperă cu praf ca femeile cu rochii transparente de mătase al căror foșnet îți aduce aminte de vara cînd căutai cu degetele-n nisip trupul atît de bine scris al femeii pe care doar tu o răsfoiai,

dar viața ta e doar un scurt episod dintr-o lungă istorie în care s-au pierdut cei mai puternici bărbați sub pielea femeilor plină de polenul lanurilor de floarea soarelui prin care acum rătăcești într-un rai din care au fost izgoniți Adam și Eva, ca acum cărțile din mîinile celor care s-au făcut gopari pentru ele,

și praful de pe cărți ușor-ușor se pietrifică.

Gellu DORIAN

* Selecții din revista *Expres Cultural* nr. 1, ianuarie 2024, pp.15-16.

...ET PAR LUI-MÊME

Astfel,/ am ajuns să numesc mai întîi lacrima/ și apoi să o plîng.

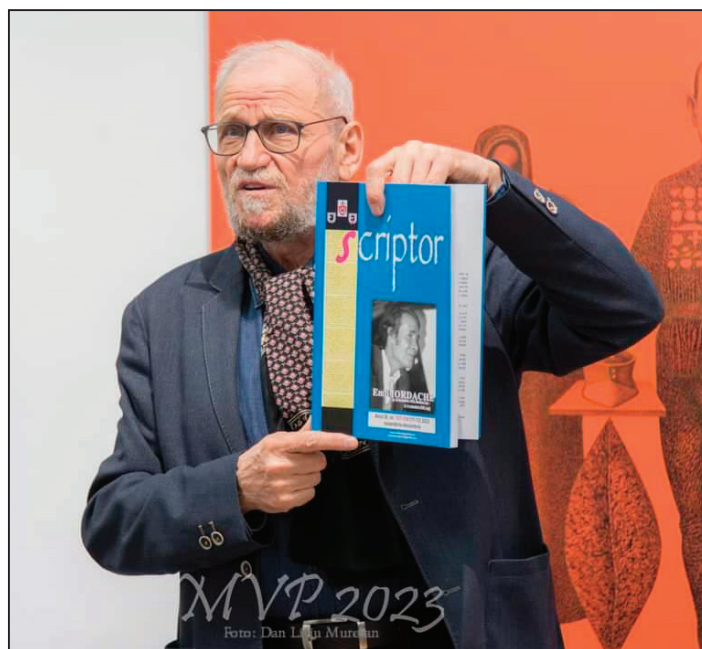
Bucuria mamei mele Elisabeta a fost lacrima Tatălui meu. Ar fi mult de dezvoltat [...] în context autobiografic. Am scris întîi, la școală, cuvîntul *lacrima*. Plînsul ei l-am descoperit, lucid, mai târziu [...]

M-am născut la -24°, în cea mai friguroasă/cea mai frumoasă iarnă după 1944 [...]

Iarna sovietizată a fost cea mai friguroasă după al doilea război din secolul XX. Mama, preoteasă la index. Tatăl, preot interbelic (școală primară în Bârlad, seminar la Huși, Facultatea de Teologie la Cernăuți), aflat în cercetările Autorității (incomod, indezirabil, precum majoritatea intelectualilor interbelici, democrați, monarhiști, proeuropeni).

„Cea mai frumoasă” și în sensul că orice naștere este un miracol. Parcă simt și acum aroma lemnului de salcâm trosnind în soba casei parohiale, spre a alunga duhurile rele [...]

Visez, în mod repetat, biblioteci. Din Alexandria, din Mesopotamia, dintr-o biserică de lemn din Maramureș.

LUCIANOGRAMĂ DE BERLAD

Anno Domini 2033:
am vizitat
cetatea Baaad

lipseau rufele de pe sfoară
cerșetorii din piața publică
dispăruseră

se decretase
„luna
internațională a șamanului”

singurul
mijloc de transport în comun
era parașuta serafică

femeile fatale
deveniseră pasionate apiculatoare

nimeni nu mai vorbea
despre sinucidere universală

bocancii erau doar civili
și foarte durabili

Orice asemănare
între o persoană și alta
era cu desăvârșire interzisă

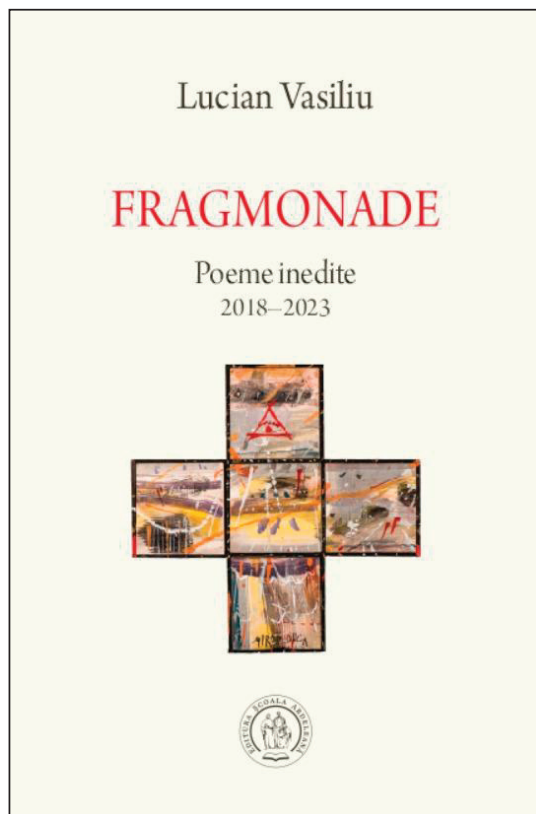
MIC TRACTAT DESPRE OMUL BUN ȘI FRUMOS
(KALOKAGATHOS)

I. INOCENTUL

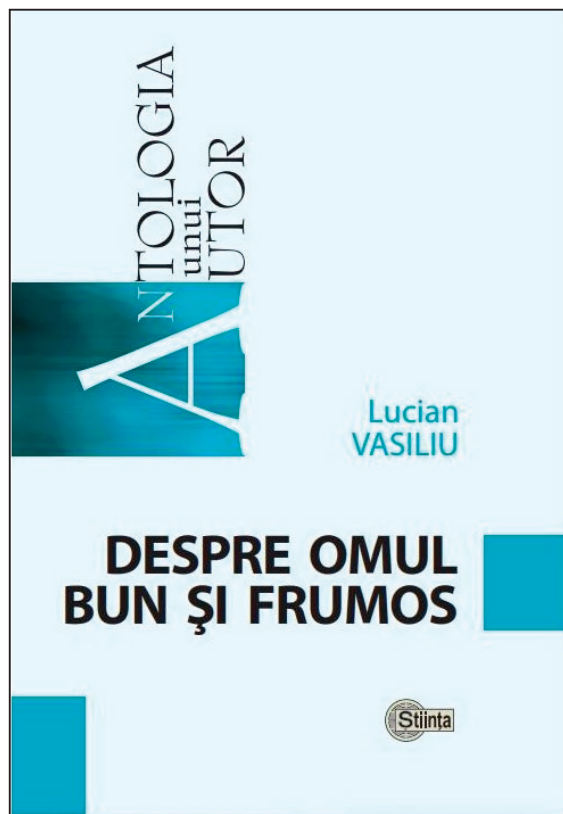
Sunt inocentul, cel subțire și palid
ca o inserare de cenușa pe cerul Mamei.
Ea mi-a pus în mână
bănuții de argint ai morții
Sunt inocentul
și nu ascult decât de domnul Eminescu.
El mi-a infipt în inimă
lancea de aur
Astfel,
gura mea a început să rostească
primii psalmi, printre imne
Astfel,
am ajuns să numesc mai întâi lacrima
și apoi să o plâng

II. CA ȘI VOI

Ca și voi
ascult
cântecul privighetorii rănite
ca și voi
am o rană pe cerul gurii
ca și voi cunosc umilința și frica,
extazul și bucuria
fumez țigările fratelui mort
Doar gura mea este
Gura dezordinii universale

Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2024

Editura Știința, Chișinău, 2023

ARISTOTEL PILIPĂUȚEANU

MUNTELE VRĂJIT AL COSMOSULUI ROMÂNESC

S-a scris enorm despre Eminescu, constata istoricul N.A. Bogdan în monografia „Orașul Iași”, cu un capitol dedicat „Junimii”, subliniind că doar o parte din exegeze vor rezista peste vremuri. Observația făcută acum o sută de ani constituie un avertisment care nu înlătură necesitatea cercetării, dar atenționează asupra calității.

Preluarea permanentă în plan rebusistic, asumată de **Serghei Coloșenco**, tinde constant și spre o performanță calitativă.

Volumul al XIV-lea, din seria „Eminescu 39...”, se deschide cu evocări ale poetului făcute de contemporanii săi. Mărturisirea lui Ioan Slavici, conform căreia viața lui Eminescu a fost întotdeauna o amarnică luptă cu sărăcia, nu trebuie acceptată necondiționat, ca, de altfel, nici opiniile celor care susțineau că poetul era un risipitor. Echilibrat, Maiorescu stabilește adevărul: Eminescu a avut totdeauna atât cât i-a fost necesar ca să trăiască decent, ba chiar să se perfecționeze (fondurile financiare acordate de junimiști în speranța că își va obține doctoratul în filozofie la Berlin). Dar Eminescu era poet și asta explica totul. Se spune că, lipsind o vreme din țară, Maiorescu l-a sfătuit pe Eminescu să se bucure de confortul locuinței sale, casa unui avocat renumit și om politic prominent, excelent dotată, inclusiv cu bucătari și servitori. Poetul ar fi acceptat, dar, după câteva zile de izolare și plictiseală, lipsit de prezența lui Creangă și a altor amici așijderea, a părăsit locuința lăsând un plic pentru Eminența Sa, ministrul Titu Maiorescu, inscripționat așa: *E. S. min. Tit Maiorescu*. Nu trebuie să fii rebusist pentru a înțelege mesajul care n-are nevoie de comentarii. Ca și în alte împrejurări, olimpiantul mentor, înțelegător cu emulii săi, a trecut peste mica ofensă, dovedindu-se tot timpul un factor providențial pentru poet. Slavici are însă dreptate când vorbește despre impresionanta informație a poetului. Cultivat în atmosfera marilor capitale, Viena și Berlin, cunoscător perfect al limbii germane, geniala sa minte a manifestat o deosebită predilecție pentru marii filosofi, în special, pentru Schopenhauer.

Considerând poezia „o căsătorie a realității cu idealul în sufletul poetului”, socotind imitația drept o vulgaritate, sarcasticul Hasdeu conchide: „Eminescu va trăi veșnic, fiindcă a izbutit a găsi frumosul fără a imita”. Aprecieri prețioasă, cu atât mai mult cu cât marele savant era un înverșunat adversar al „Junimii”. El este acela care a reușit să publice în revista lui Jacob Negruzzi poezia „La noi e putred mărul” cu acrostihul ușor și intenționat germanizat, „Convorbiri literare”, și semnată P.A. Călescu! Junimiștii nu

erau și rebusiști.

Darșurmașii aude spus ceva despre poet. G. Topîrceanu, observator al vieții dotat cu lentile speciale, este deranjat cu prilejul unei aniversări de „Veronico-manie”, adică afișarea pretutindeni a „muzei mediocre” alături de geniu absolut. În pofida simpatiei pentru marele umorist, trebuie să precizăm că, ulterior, perspectiva a cunoscut o ameliorare. Volumul epistolar „Dulcea mea Doamnă, Eminul meu iubit” a demonstrat categoric sinceritatea sentimentală și forța iubirii celor doi, mai mult decât „prietenia curată”. Cât privește situația bătrânului profesor Micle, căruia Topîrceanu îi ia apărarea, opiniile riscă să tindă spre infinit. Suntem totuși de acord cu părerea că adesea publicul este interesat „mai mult de desous-urile vieții” unor celebrități, valabilă și astăzi, ba chiar încurajată sub antetul VIP.

Mircea Zăciu este impresionat de masca geniului: „Nu există nimic mai sfâșietor în mărturiile trecutului nostru. Un om care pare să fi stat ani în șir cu fața către cer și mâinile pe piept ca în așteptarea supremei dezlegări”.

Într-o vreme, polyvalența poetului a fost exploatată și altfel. Cum nu putea fi ignorat nici măcar în proletcultism, era prezent în manualele școlare și în programul serbărilor școlare cu un fragment convenabil din „Împărat și proletar”, cu „Scrisoarea III”, cu „Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie...” și alte câteva poeme inofensive ideologic. În schimb, eliminarea „Doinei” a dus la ediții incomplete, exegeze ciuntite, represalii. Numai la Aiud „Doina” se cânta și se recita în libertate, conform paradoxului că în închisoare poți fi mai liber decât afară. Eminescu era un argument solid, însă și un pericol pentru proiectele vremii când â era înlocuit cu î până și în numele țării, probabil pentru a se demonstra caracterul slav al limbii române și integrarea în Uniunea Sovietică. Un sfert de țară era deja integrat. Cutremurătoare este dezvăluirea pe care ne-o face Petru Ursache. La celebrul Liceu Internat ieșean, în 1948, un grup de elevi au început să cânte „Doina”. Le-a răspuns o voce plăcut modulată, recitând. Au urmat represaliile: tinerii respectivi n-au mai fost văzuți o vreme, unii niciodată. Falsa nedumerire a elevului de atunci și a distinsului profesor universitar de mai târziu este dramatică: „Oare ce-i deranja pe ei?... Suferința noastră grea de secole...” Situații asemănătoare, însă cu urmări mai puțin drastice, s-au petrecut până târziu. Dan Sandu amintește de momentul când în India, nu în România, George Anca a publicat „Doina” pentru prima oară după război, în limba țării asiatice, dar și în română. Era prin anii '60. Entuziasmat, imprudentul tânăr Dan Sandu și-a asumat

riscul de a o recita la ședința unui ceneclu bucureștean. Din fericire, singurele consecințe au fost aplauzele asistenței. La noi acasă exista o bucoavnă din învățământul primar interbelic, ajunsă franjuri din cauza multor mâini prin care trecuse, mâinile celor doritori să citească și să memoreze dinamitarda poezie.

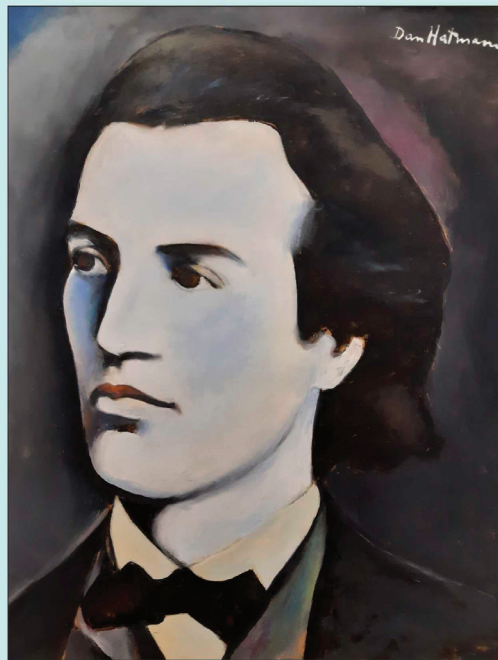
După o reușită manevră de „captatio benevolentiae” cu astfel de texte incitante, Serghei Coloșenco ne poartă rebusistic prin laboriosul domeniu al cercetării literare, apelând, ca un veritabil cunoscător ce este, la cei mai renumiți exegeți. Octav Botez bănuiește că imaginația noastră de popor latin, iubitor de tot ceea ce apare clar, tangibil, finit nu este stimulată de cosmic, de infinit, de mister. Afirmația este discutabilă. De la basmele culese de Ispirescu, la „Moara lui Călifar” sau labirinticele nuvele închipuie de Mircea Eliade, există o înșiruire de probe care susțin că spiritul românesc are și această calitate. Eminescu, asimilându-și fantasticul romantism german care convenea sensibilității lui, are meritul de a fi primul care, prin „Sărmanul Dionis”, a realizat o fuziune desăvârșită între un element universal și etern al cugetării europene și realitatea noastră națională. Alexandru Rosetti analizează stilistic vocabularul poeziilor eminesciene și ajunge la concluzia oarecum surprinzătoare că secretul muzicii rezidă în cuvânt și nu în ritm. Armonia provine dintr-o desăvârșită adecvare între fond și formă. Nicolae Steinhardt demonstrează polivalența eminesciană și este convins că formula „*Eminescu pesimist de profesie și tanatofil*” se reduce la un clișeu didactic. Pentru Mihai Cimpoi, codrul eminescian personifică însăși firea, oferind

o epifanie a unității omului cu natura. Întruparea sacrului în profan face din codru un personaj mistic, frate al românului. Eminescu realizează astfel o unitate antică.

În volumul al XIII-lea al serialului „Eminescu 39...”, poetul Ion Miloș, unul dintre cei mai străluciți traducători din lirica eminesciană în Suedia, a fost prezentat detaliat. Acum se face precizarea că, începând cu 1970, el a organizat un remarcabil „Comitet Eminescu” din care au făcut parte și profesori universitari suedezi. Centenarul comemorativ a fost marcat la Malmö, Lund, Göteborg și Stockholm. Dacă s-ar instaura un Premiu „Nobel” post-mortem...

Făcând trecerea de la literatură la rebus, Eugen Deutsch vine cu o enigmă și descoperă în creația lui Șt. Aug. Doinaș „Poetul” de trei ori numele lui Eminescu. Convins de sincretismul artelor, Serghei Coloșenco preia rebusistic din volumul ilustrat „Dorința”, Editura „Albatros”, 1976, prefațat de Zoe Dumitrescu-Buşulenga, un grupaj de 14 poeme de dragoste traduse în engleză, franceză, germană, rusă și spaniolă, incluzând pe traducătorul în limba germană a poeziei „Sara pe deal”. „Pașii poetului” este un aritmogrif ce include câteva localuri bucureștene în care Eminescu intra cu plăcere pentru întâlnirile cu prietenii, pentru rodnice conversații ori relaxante momente de amuzament.

Serghei Coloșenco investighează orice domeniu care îi poate oferi chiar și o pietricică pentru templul (rebusistic) ridicat lui Eminescu. Bunăoară o emisiune de radio de altădată la care a putut audia de mai multe ori vocea lui Mihai Sadoveanu recitând poemul „Sara pe deal”. „*Era încântător!*” Subscriem.

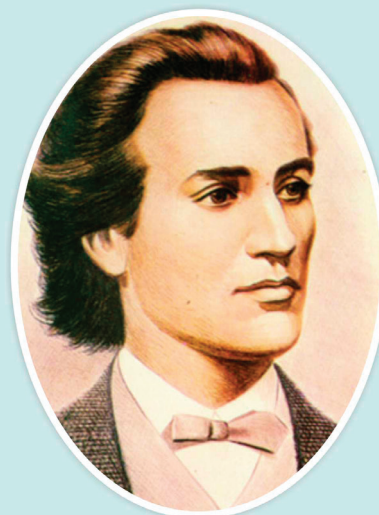

Mihai Eminescu,
ulei pe carton, 1.00x0,87cm, artist plastic Dan HATMANU,
Colecția „Dr. Constantin Teodorescu”,
Centrul „Mihai Eminescu” Bârlad. Foto: Geta Modiga.

ISBN 978-606-573-870-6

ISBN 978-630-302-131-7 (Vol.14)

Serghei COLOȘENCO

EMINESCU 39...

Volumul XIV

GRUIA NOVAC

O PARADIGMĂ PROASPĂTĂ ȘI FOLOSITOARE MEREU

Caracterul moral îndoielnic al societății românești de azi mă îndreptățește să le amintesc analfabeților funcționari, din ce în ce mai mulți, că, pe vremuri, altfel erau tratate așteptările cetățenilor, deși nu duceam lipsă nici de imperfecțiuni. Un exemplu ar trebui reținut: instalarea pe tronul României, în 1866, a Regelui Carol I a stat sub spectrul a trei principii declarate și respectate timp de 48 de ani: 1. **Voință** fermă de a face bine; 2. **Devotament** fără margini pentru noua mea patrie; 3. **Respect** neclintit față de lege.

Intru abrupt în subiect și, fără înconjur, afirm cu convingere făurită atent, în timpi destui, că profesorul **Serghei Coloșenco**, deși nu și-a dorit să fie un cercetător, într-un rebus și nu numai, în sensul apartenenței la paradigma de mai sus, aprofundează temele cu atâta seriozitate și profesionalism încât, în lumea știută temeinic de el, a devenit **model**; dar un model mereu proaspăt, mereu nou, mereu **altfel**. Mă grăbesc să adaug că tot ce scrie, tot ce „compune” Serghei Coloșenco, toată truda lui cotidiană, toate acestea, dar și altele care curg din „tezaurul” său enciclopedic, sunt un cadou oferit tuturor celor serios „alfabetizați”, dar și rezonează, cât de cât, cu inteligențele adevărate: „Lumea cea gândită pentru noi avea ființă” (Eminescu).

Acuratețea semantică în formularea definițiilor, caracteristică întregii activități rebusistice a Profesorului, se evidențiază în cea mai ordonată și armonioasă parte a acesteia, dedicată vieții și operei lui Mihai Eminescu. Proiect ambițios și continuu, el se împlinește, temporal, an de an, când 15 Ianuarie (nașterea) și 15 Iunie (moartea) devin pretexte ideale pentru reamintirea – prin mijlocirea inepuizabilului rebus clasic, cât și a altor forme enigmistice – a momentelor de intensitate a existenței Poetului Național. A trăit 39 de ani, tot atâtea volume vor constitui colecția cu titlul *Eminescu 39...* Clipa e prețioasă ca viața unui om, ne spune Schiller.

Serghei Coloșenco cercetează astfel întreaga viață și toată opera poetului, mai cu seamă că s-a tipărit, în ianuarie 2024, volumul XIV, în prefața căruia filologul Aristotel Pilipăuțeanu scrie negru pe alb: „Serghei Coloșenco investighează **orice** (subl. mea, G.N.) domeniu care îi poate oferi chiar și o pietricică pentru templu (rebusistic) ridicat lui Eminescu”. O face drept și hotărât (*iustum et tenacem...*)!

Deprinderile paradigmatică ale lui Serghei Coloșenco nu numai că-mi sunt, de multă vreme, cunoscute, dar m-au convins și pe mine că adaptarea (sic!) rebusului la studierea lui Eminescu a incitat curiozitatea celor obișnuși cu lecturile aplicate. Rebusul devine astfel, dacă nu a și devenit cumva, o formă (modalitate) inedită de înțelegere a semantismului liricii eminesciene, dar și a rostului peregrinărilor diverse prin „lume” ale Poetului. Prin rebus, cuvintele vorbesc altfel, mai incitant poate, iar îmbogățirea limbajului este o chestiune plină de folos.

Eu încerc doar să-mi găsesc un loc, alături de atâția admiratori ai trudei endemice de care „suferă” Serghei. Oricum, nicio terapie nu-l va lecu, domnia-sa, Profesorul și Cercetătorul, nemaiputând refuza „rostul” dat, cândva, de Pronie. Iar când te robești, conștient și cu conștiința întregă, Celui care „și-a muiat condeiul de-a dreptul în Luceafăr”,

punându-ți întreaga pricepere în zidirea chipului unui Popor, omagiat de reprezentantul lui de vază, rămâi în conștiința oricărui Cititor adevărat.

Anul acesta, 2024, s-a îmbogățit cu încă alte **Cărți**, dedicate, de Serghei, lui **Mihai Eminescu**. El, **Serghei Coloșenco**, merită să fie citat alături de eminescologi reductabili ai neamului nostru. Domnia-Sa îl actualizează, în fiecare an, pe Mihai Eminescu, uneori în litera sa, dar, de cele mai multe, în spiritul său. Iar dincolo de encomioanele pe care le-ar merita, Serghei Coloșenco este **Omul care știe să dăruiască**: cu dezinvoltură, cu dragoste, cu pricepere adâncă și continuă.

20 ianuarie, 2024

Bârlad

Viitor

Lui Serghei Coloșenco

Între veșnicie și durată
Viața ta, cu bon de plată.

Adrian Voica

Exprimată enigmatic, vârsta de azi, 14 februarie 2024, a îndrăgostitului de Eminescu, Serghei Coloșenco, ar putea să arate astfel: *ultimele două cifre ale anului singurei ediții antume „Poesii de Mihail Eminescu”*.

ELENA POPOIU

MIHAI EMINESCU, DEDICAȚIA DINTÂI A ENIGMELOR LUI SERGHEI COLOȘENCO

Nu este deloc ușor – credem că nici pentru autor nu este – să-i aduni scrierile. A reușit o astfel de adunare jurnalista Tanța Tănăsescu, într-un interviu realizat, pe 15 noiembrie 2023, pentru *Revista UZP*. Rezultatul adunării este impresionant: Serghei Coloșenco = 8.000 de careuri și peste 1.000 de probleme de enigmistică apărute în circa 100 de ziare, reviste, almanahuri, plachete, publicații ocazionale... Li se adaugă opera de publicist, cu zeci de articole, anchete, știri, recenzii, poezii. Și, la fel de importante, lucrările elaborate împreună cu fratele său, Mircea Coloșenco, eseist și critic literar de notorietate: antologiile Petre Țuțea, „Filozofia nuanțelor”, Editura *Timpul*, Iași, 1995; Pamfil Șeicaru „Epistolar. Scrisori din exil”, Editura *Elion*, București, 2001; George Tutoveanu, „Albastru. Poezii alese”, Editura *Sfera*, Bârlad, 2003.

Tot Serghei Coloșenco este cel ce s-a angajat de mulți ani, fără să ezite, și în munca de redactor. Este, încă de la primul ei număr din 1990, redactor-șef al revistei trimestriale *Academia Bârlădeană*; redactor-șef al revistelor rebus *Labirint* și *Crypto*, coordonator al revistei *Viața noastră*, editată de Casa de Ajutor Reciproc a Pensionarilor „Elena Cuza” din Bârlad. Toate, într-o singură viață!

Serghei Coloșenco est un neliniștit nevindecabil. Are o minte veșnic aprinsă. Îi credem fără rezerve mărturisirea: „Când stau de vorbă cu cineva, sertărașele cu enigme și cu careuri din creier îmi funcționează cu mare presiune”...

Fascinant ca atare este genul enigmisticii, care nu este la îndemâna oricui. Este o improprietate în termeni să-i socotim enigmatiști pe amatorii și consumatorii de integrale/rebus de chioșc: aceștia sunt la mii de mile distanță de genul ca atare precum și de creatorii lui aflați permanent în căutare de noi

forme de exprimare, mereu mai sofisticate, mai încifrate. Profesorul, literatul este „atât de specializat în rebus încât depășește genul ce ar trebui, în ce-l privește, să capete un nume special”, scria C. D. Zeletin. Pentru că Serghei Coloșenco nu este numai un iubitor și cunoscător al literaturii, are și o gândire de o pătrundere matematică, dat fiind că speciile, pentru mulți impenetrabile, ale enigmisticii, nu pot fi accesibile unei altfel de minți...

Este impresionant modul exhaustiv în care se documentează pe marginea unui autor, cât de aprofundat l-a citit și îl citește pe Eminescu, despre care declara, în același interviu: „Tot ce a scris Mihai Eminescu constituie o sursă de inspirație permanentă, inepuizabilă și pentru un rebusist.” Pe 15 ianuarie curent, a fost gata volumul 14 din ciclul pe care i l-a dedicat. Iar în februarie, de ziua sa, autorul a încheiat și volumul 15! Nu a dorit să treacă cu numerotarea dincolo de vârsta plecării din viață a poetului, așa că a decis să numească *Eminescu 39* întreg ciclul, numerotând doar volumele...

Avem o colaborare foarte aproape de ideal(ă) cu redactorul nostru șef, consonăm, ne completăm și nu este exagerat a spune că e o bucurie să lucrezi cu Sergiu Coloșenco. Chiar dacă nu-l întâlnești în carne și oase, îți zâmbește mereu prin voce, este un interlocutor optimist, transmitător de optimism și curaj pentru toți cei care-i sunt sau doresc să-i devină colaboratori. Îi descoperă, îi atrage, îi evaluează cu tact și finețe, îi fidelizează.

În esul din 2017, conținând probabil cel mai frumos dintre portretele care i s-au făcut, C.D. Zeletin îl numește pe Serghei Coloșenco „magistru al caleidoscopului literaturii”, vorbind despre ascuțimea minții „bârlădeanului cel fin, inteligent și plin de umor conținut”, enigmatistul care „excelează în erudiție, fantezie și semantism”. Și care ilustrează, la un înalt nivel, un „enigmism cărturăresc”, al „seriozității și în modalități proprii jocului, ca „formă superioară a fuziunii culturii cu surpriza și a învățării cu jocul...”.

Socotindu-se un autodidact în domeniu – la vremea debutului nu avea cine să-l inițieze – maestrul încifrărilor care a devenit atinge uimitoare performanțe ca ritm de creație și forță a inspirației. Trecând în revistă numele scriitorilor pe care i-a încifrat – peste 150! – nu mai pare utopică ideea de a concepe o istorie a literaturii române în viziune enigmistică: Vasile Alecsandri, Ion Creangă, George Coșbuc, George Bacovia, Alexandru Macedonski, Tudor Pamfile, Victor Ion Popa, Ion Neculce, Tudor Arghezi, Al. Vlahuță, Costache Conachi, Dimitrie Cantemir, Ion Luca Caragiale, Vasile Cârlova, Mihai Codreanu, Otilia Cazimir, Mateiu Caragiale, Eusebiu Camilar, George Călinescu, Ion Luca. Se află pe cale de finalizare sau în proiect (Serghei Coloșenco *dixit*): G. Topîrceanu, o integrală Bacovia, un Caragiale (e aproape gata), *Amintirile* lui Ion Creangă, în 4 volume. Și, bineînțeles, neconținut, Mihai Eminescu...

O recunoaște și este o evidență: pentru Serghei Coloșenco, enigmistica este, de multă vreme, un mod de existență. Iar dedicația sa dintâi este Mihai Eminescu.

Mihai Eminescu,

bust din bronz realizat de sculptorul Marcel Guguianu, situat în fața Centrului „Mihai Eminescu” Bârlad, Colecția „Dr. Constantin Teodorescu” donată municipiului Bârlad. Foto: Geta Modiga.

COSTIN CLIT

O NOUĂ MĂRTURIE DIN 1695 DESPRE BISERICA ZBEREI DIN BÂRLAD

O primă atestare a bisericii Zberei din Bârlad – probabil ctitoria unui Zbierea/Zbera – este din 6 mai 1648, informație pusă în circulație de Nicolae Stoicescu într-o inegalabilă lucrare, fără a reuși să identifice lăcașul de cult¹. Mărturia de „împărțală” din 6 mai 1648 este adeseori citată în istoriografia locală, fără a fi lecturată de autorii respectivi și mai ales fără o trimitere la cel care a introdus-o în circulație². Redăm începutul zăpisului din 6 mai 1648 în continuare: „*Adec(ă), Ionașco șoltu(z) și cu 12 pârgari, preutul popa (...) cel domnescu, și **popa Chiriic de la besearica Zbeare, (și) Ionașcu Dinga s(pă)tar, și Costea, (fe)ciorul Gavriței, și Costantin, frate-său, și Ionaș(cu) tij brat ego, și mulți oameni buni, (băt)râni și tineri, ce s-au prilejit de-au fost de târgu de Bârladu, scriem și și mărtu(ri)sâm (...) cu cest zăpis și mărturie de la noi cum au venit (în)naintea noastră în târgu în Bârlad (t)oți feciorii lui Dumitrașco Gheoca, anume Cor(oiu)l comisul ce-au fost, și cu Eremiia D(abi)jea, și Costantin, și Bejan, și Gligorașco, și Ionașco Țopa, de bună voe lor, de n(im)ene nechemați, nice nevoiți, de s-au voit ei și s-au tocm(it) cu voia lor din înaintea noastră de ș-au împărțit ei toate moșiile lor ce-au rămas de la (...)li lor Gheoca, ce-au fost vornici de p(o)artă, ca s(ă) aibă ei aținearia cineș partea sa pr(e) (u)nde i să va veni și va scrie acest (z)ăpis și mărturie de la noi, ce s-au făcut din înain(t)ea noastră***”. Zăpisul, rupt și ilizibil pe alocuri, reflectă împărțea făcută de „feciorii” lui Dumitrașco Gheuca: **Alexandra**, jupâneasa fostului comis Coroiu primește satul Boicani, Făureanii, părți din Răchitoasa și (Col)fășeani (?); o altă soră a lor, probabil **Măricuța**, primește satul Țifești și o jumătate din Iurcești; **Constantin, Bejan și Grigorașco** primesc Cârstești, R(uş)ii (?), Strâmba, părți din Hălmăgeani, Lu(...), Tămășeani, Glodea(ni), Puiești, Grădești, „și giuătate de parte (din) Iurcește”, iar „Gligorașco să n-ai(bă) nici o treabă cu vecinii din Cârstești, ce să-i ție Bej(an), căci i s-au venit în partea lui”; **Candachia**, sora cea mai mică, jupâneasa armașului Ionașco Țopa, primește „Cernații și toată partea din Cârna, căci iaste și din Greci”. Țopa urma să ia 4 vecini din Cristești și 3 din Gâlțești. Nepoatei lor, Alesandra/Alexandra, îi revine „satul (Dr)ăgești și partea din Ețcani și din Curseci”. Bejan urma să aibă grijă de moșiile și banii nepoatei lor „ca să le ție el până ce va crește mare”. După împărțirea moșiilor urmează cea a țiganilor. Sora lor, **Măricuța**, primește pe „Ignat cu sălașul său și (i) cu feciorii săi, cu Vasilie, și Gheorghii, și fata lui, și Gheorghii ...”³. Ridicarea mănăstirii Strâmba de la ținutul Tutovei este atribuită în actul de danie din 5 februarie 1709 pitarului **Bejan Gheuca**. Serdarul **Lupu Gheuca** și spătarul **Ioan Gheuca**, fiii sulgerului Oprișan Gheuca, vor dărui Mitropoliei din Iași la 4 iulie 1733 mănăstirea Strâmba „cu tot locul ei de prenpregiur”, „în zălili părintelui **Antonii mitropolit**”⁴.

La întocmirea zăpisului din 6 mai 1648 este prezent și „*popa Chiriic de la besearica Zbeare*” din Bârlad⁵, atestat ca martor în alte acte întocmite, ultimul din 9 iunie 1667⁶.

Dăm la lumina tiparului un document din 6 octombrie 1695, al cărui rezumat este publicat, fără numele la toți martorii⁷. Din vânzarea moșiei Ivoești, ținutul Cărligătura, fostului mare spătar Dediul cu 50 de lei, din care au primit

20 de lei, Andrei, fiul lui Arsenie căpitan și frații lui – popa Simion și Micul –, împreună cu clucerul Ilie, împlinesc datoria de la spătăreasa Dediuleasa, concretizată în niște vite, a căror „prețaluire” s-a făcut de Vasilache și Gâlcă, vornici de Bârlad, preotul Ignat de la Biserica Domnească, preotul Grăjdian și preotul Simion „*de la bisiarica Zbiarâi ot Bârlad*”, fratele lui Andrei și Micul, feciorii lui Arsenie căpitan⁸. Pe popa Simion sin Arsenie îl găsim martor în zăpisul de vânzare din 22 ianuarie 1686, prin care Agahiia, fata lui Andrei Cuțului, își vinde partea de ocină din Românești logofătului Miron Cosmin⁹. Remarcăm prezența documentară la 20 martie 1708 a unui „*popa Simion martor / cum (rupt) grăit Mandre și Miha*”¹⁰. Nu ne putem explica recurgerea la falsificarea iscăliturii de către Laurențiu Chiriic, care o redă în forma: „*Simion de la biserica Zbiarei den mahalaua Munteni*”¹¹. Autorul ar fi realizat astfel și localizarea bisericii în mahalaua Muntenii din Bârlad. Falsul este preluat întocmai și de Oltea Rășcanu Gramaticu¹². Popa Simion este atestat și la 27 aprilie 1704¹³. Nu excludem posibilitatea ca popa Simion „*de la bisiarica Zbiarâi ot Bârlad*” din 6 octombrie 1695 să fie același cu cel de la 20 martie 1708, însă până la descoperirea unui nou document ne abținem.

Note:

1. Nicolae Stoicescu, *Repertoriul bibliografic al localităților și monumentelor medievale din Moldova*, București, Direcția Patrimoniului Cultural Național. Biblioteca Monumentelor Istorice din România, 1974, p. 146, nota 94.
2. Laurențiu Chiriic, *Monumentele religioase medievale din zona Bârladului*, Ediția I, Iași, Editura Kolos, 2007, p. 217; Oltea Rășcanu Gramaticu, *Istoria Bârladului*, Iași, Editura PIM, 2021, Ediția a IV-a revăzută și adăugită, p. 342-343.
3. Biblioteca Academiei Române, Documente istorice, IX/57; Despre urmașii lui Dumitrașco Gheuca a se vedea Petronel Zahariuc, *Înalți ierarhi și familiile lor. I. Leon Gheuca*, „Arhiva genealogică”, II (VII), 1995, nr. 3-4, p. 195-196.
4. Costin Clit, *Pitarul Bejan Gheuca – Ctitorul Mănăstirii Strâmba de la ținutul Tutovei! - Documente privitoare la moșia Strâmba – în „Horeb”, nr. 5, 2023 (în curs de tipărire).*
5. Biblioteca Academiei Române, Documente istorice, IX/57.
6. Laurențiu Chiriic, *op. cit.*, p. 218.
7. *Catalogul documentelor moldovenești din Direcția Arhivelor Centrale (CDM)*, IV, volum întocmit de Mihai Regleanu, Doina Duca Tinculescu, Veronica Vasilescu, Constanța Negulescu, București, 1970, p. 390-323, nr. 1761.
8. Arhivele Naționale Iași, Manuscrisul nr. 650 (Condica Mănăstirii Doljești), f. 52-53.
9. Gh. Ghibănescu, *Surete și izvoade (Documentele Romaneștilor) (Iași)*, vol. XIII, Huși, Tipografia „Lețca” George Jorica, 1923, p. 17, nr. 23.
10. Preotul Iacov Antonovici, *Documente bărlădene*, Bârlad, Tipografia Neculai P. Peiu, 1912, volumul II, Ediție anastatică, Bârlad, Editura Sfera, 2012, p. 17-18, nr. XI.
11. Laurențiu Chiriic, *op. cit.*, p. 218; respectiv p. 284, nr. 156.
12. Oltea Rășcanu Gramaticu, *op. cit.*, p. 343.
13. Preotul Iacov Antonovici, *op. cit.*, p. 15-16, nr. IX.

ANEXĂ

1695 (7204) octombrie 6

† Adec(ă) eu, Andreiu sin Arsănie căpitan, făcut-am ceastă scrisoare a mia la mâna dumisali cluciarului Ilie, ca s(ă) fie de credință la mâna dumisali, precum am vinit cu o cinstită cartia mării sali lui vod(ă) ca să-mi plătiescă nește bani de la spătăro(a)ia Dediul(e) as(ă), pent(ru) cari bani i-am fostu vândut noo moșie, anume Ivoeștii din ținutul Cârligăturii, și ni-au fostu tocmala ca s(ă) ne dia pre acea moșie cindzăci de lei, și mi-au dat răposatul Dédiul dentr-acei bani doădzăci de lei și li-au mai rămas cu treizăci de lei.

Deci poftindu-l din dzi în dzi și nedându-mi banii am grăit mării sali lui vod(ă) și mi-au făcut măriia sa vod(ă) carte de plinial(ă) ca s(ă) pliniască dum(nea)lui cluciarul de la Dediulias(ă), și mi-au plinit cu vit(e). Mi-au dat doo vaci mari dreptu patrusprădzeci lei, și doi gonitori ce est(e) în var(ă) de un vițal dreptu doisprădzeci lei, și un gonitoriu, d(ar) mai prostu, dreptu patru lei.

Deci plinindu-m(i) dumn(ea) lui cluciarul aceste vite li-au scos de le(-au) prețuit denaintia vornicului Vas(i)lachi de Bârlad și a lui Gâlcă vornic ot Bârlad, și denaintia preutului Ignat cel domnesu ot Bârlad, și denaintia preutului Grăjdian, ș-a preutului **Simion de la bisiarica Zbiarai ot Bârlad**.

Deci noi i-am făcutu scriso(a) ria no(as)tră la mâna dumisali cluciarului de va mai vini spătăro(a) ia Dediulias(a) la dumn(ea)lui cluciarul, să-i dia pace dumisali cluciarului, iar la mini la Andrei ca s(ă) vie dumniai spătăro(a)ia di va mai avia a-ș(i) întreba cu mini ca s(ă) mergem înaintia mării sali lui vod(ă), iar cluciarul Ilie n-are nici o triab(ă) făr(ă) că ne-au plini.

Și eu Andrei i-am făcut denaintia vornicilor de Bârlad ș-a preuților cari mai sus scriu și mai gios iscăliți. Și această plinial(ă) au fostu cu știria a tuturor fraților mei, anume popa Simion și Micul.

Л(к)т(о) 3сд <7204 / 1695>
м(к)с(ацъ) ук(томврие) 6 <6>.

Andrei.

† Ireu Ignat, is(cal).

Și eu Vasilie vornic m-am

préléjit.

Из, Некъли Гълъкъ ворник

м-ам прилежит <m.p.>.

† Erei Simion s-au prelej(it).

† Ereu Grăjdian.

<Pe fila întâia>:

Divanul apilativ a Țării de Sus.

Di pi aceasta s-au dat copii d(umisali) sârd(ar)ului Manolachi Codrescu înscri(să) în condica întărită de acest Divan supt No. 1047. Și pentru știință s-au însămnat.

Vor(ni)c Canano.

Mat(ei) Canta

Grigori Grecean (?) spat(ar).

Director Stamati.

Să s(e) știe că din bătrânul nostru al lui Arsănie căpitan de Cârligătur(a) are a șiasia parte dentr-acestu bătrân Măriia, fata Iftimii, care parte au fostu danie lui Chiriia de Romănești ș-acmu o țin Robul. Deci să s(e) știe că are a șiasia parte, să s(e) știe.

Andrei.

Și eu Vasilie vornic m-am préléjit.

Из, Некъли Гълъкъ ворник

м-ам пр(и)лижит <m.p.>.

† Pentru o vac(ă) ce-am luat cu aciaste vite ș-a fugit de pe drum și de va fi perit acea vit(ă) ca s(ă) o plătescu eu Andreiu.

<Pe fila a doua>:

Divanul apilativ a Țării de Sus.

Di pi aceasta s-au dat copii dum(isa)li sârd(ar)ului Manolachi Codrescu înscrișă în condica întărită de acest Divan supt No. 1047. Și pentru știință s-au însămnat.

Vor(ni)c Canano.

Mat(ei) Canta

Grigori Grecean (?) spat(ar).

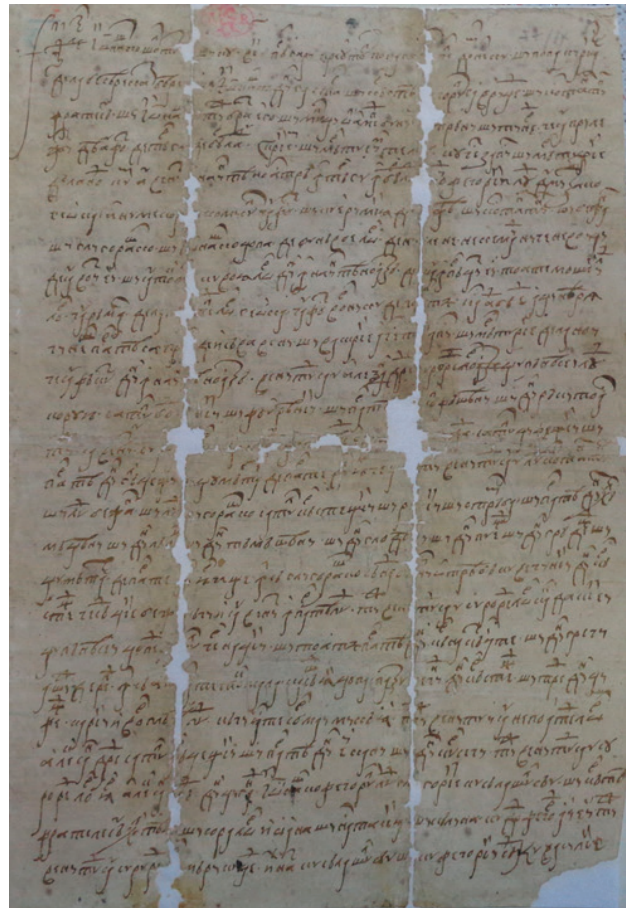
Director Stamati.

<Pe verso-ul filei a doua>: N. 21. 7204 oct(omvrie) 6.

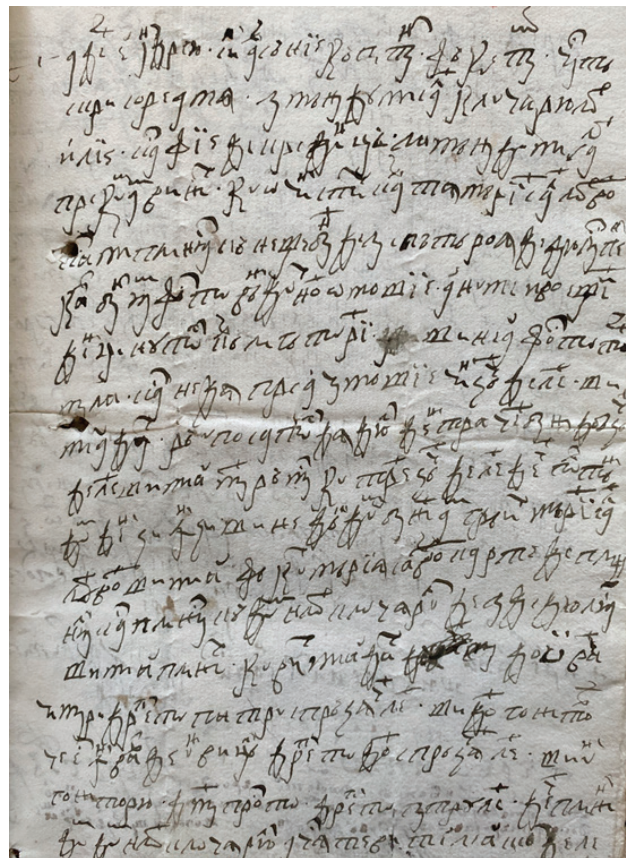
Costand(in) Palade hat(man) <m.p.>.

Arhivele Naționale Iași, Manuscrisul nr. 650 (Condica Mănăstirii Doljești), f. 52-53. Original, difolio (21,2x14 cm), filigran; ibidem, f. 64. Mențiune.

EDIȚII: CDM, IV, p. 390-323, nr. 1761 (rezumat).

Zapisul de mărturie din 6 mai 1648, f. 1

Documentul din 6 octombrie 1695, f. 1

ELENA MONU

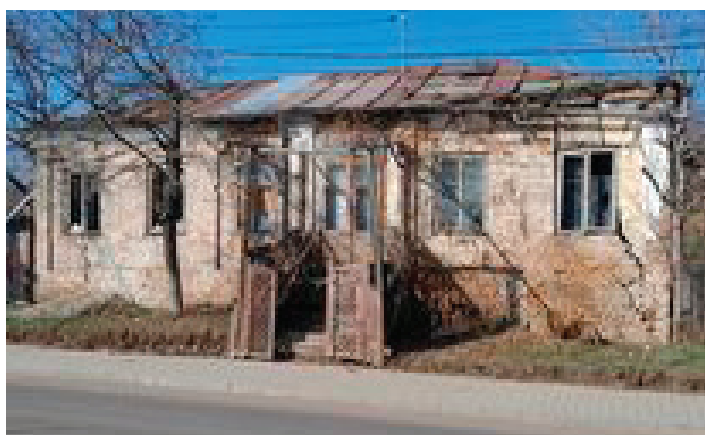
PAGINI ILUSTRATE DIN ISTORIA BÂRLADULUI. CASA ALECU TUDURI-CONSTANTIN HAMANGIU

La începutul secolului al XIX-lea, oameni cu stare din târgul Bârladului, boieri, negustori, arendași sau din alte categorii sociale, și-au ridicat case în afara zonei centrale a multisecularului oraș. Acestea au fost începuturile uliței (străzii) numită, de la jumătatea secolului, Belvedere.¹ Strada se mărginea, pe partea stângă, cu Dealul Țuguieța, poziție folosită de proprietari pentru a-și planta vii, livezi și grădini, vizibile până astăzi. Ulița Belvedere nu apare în „Tabla măsurii târgului dela 1815 pe toate mahalalile și vatra veche”², deoarece în document sunt numite numai ulițele din vatra veche.

În prezent, pe partea stângă a Bulevardului Epureanu, la nr. 1, există încă un imobil degradat, fără etaj, compus din patru camere, nelocuit din anul 2005. Intrarea se face printr-un cerdac cu trepte, cu acoperișul în două ape. Proprietarul casei și, credem, cel care a construit-o, a fost Alecu Tuduri (1807–1890).³ Cercetând genealogiile familiilor boierești din Moldova, lucrarea lui Costandin Sion, am reconstituit istoria începuturilor neamului Tuduri (Tuduri) despre care înveninatul cronicar spune că era de origine sud-dunăreană, „arnăuți” veniți în Țara Moldovei la sfârșitul secolului al XVIII-lea.⁴

Casa Alecu Tuduri, B-dul Epureanu, nr.1.

Casa Alecu Tuduri, starea actuală.

Numele de „arnăuți” se referă la grecii fugiți din provinciile sud-dunărene în perioada menționată, din cauza cumplitelor represalii turcești ca răspuns la revoltele populațiilor creștine, în speță grecii și aromânii. După Constantin Sion, ramura Tuduri era reprezentată în ținutul Vrancei de frații: serdarul Ilie, banul Neculai și comisul Grigoraș, fiii lui Tudori și ai fiicei lui Dima, vornic de Vrancea. Așadar, acel Tuduri, căsătorit cu o moldoveancă, s-a împământănit, devenind proprietar cu moșii și funcții. La rândul său, serdarul Ilie s-a căsătorit cu o fată din neamul Cosma, răzeșiță la Călimănești, sat din ținutul Tutova.⁵ Din această căsătorie s-au născut: spătarul Alecu Tuduri din târgul Bârladului, căminarul Costin Tuduri, stabilit la Iași, și Vasile Tuduri, polițist la Focșani.⁶

Din cele scrise mai sus, rezultă că Alecu Tuduri a stăpânit o parte din moșia Călimănești, având astfel resurse necesare pentru construirea casei din Bârlad. Alecu și soția sa, Teresefina, au avut trei copii : un băiat, Ioan (1847–1887), și două fete: una se numea Catinca (Ecaterina), iar celeilalte nu i se cunoaște numele.

Prima informație despre casele din Bârlad proprietatea sameșului Alecu Tuduri este menționată în Memoriul institutorului Ioan Vasiliu (1847–1918), elaborat la solicitarea protopopului de Bârlad, Ioan Antonovici.⁷ Memorialistul și-a scria amintirile la vârsta de 63 de ani, de aceea informațiile sale din adolescență se cer a fi coroborate cu alte documente din epocă. Astfel, relatând perioada ocupației austriece a Moldovei (iunie 1854–martie 1857), nominalizează doi ofițeri austrieci, căpitanul de cavalerie Șoltz (Scholz) și maiorul doctor Șabner (Schaabner), care au rămas în Bârlad după retragerea armatei, deoarece s-au îndrăgostit de frumoase bârlădence.⁸ Ioan Vasiliu scrie că maiorul Schaabner „...a luat în căsătorie pe o fiică a lui Alecu Tuduri, ce ședea în casele unde astăzi este Școala nr. 4 de băieți.”⁹ Confruntând informația lui I. Vasiliu cu un document de mai târziu, reiese că este vorba într-adevăr de casa lui Alecu Tuduri de pe strada Belvedere. În această casă s-a născut, la 24 mai 1859, Alexandru Schaabner, care mai târziu și-a adăugat numele bunicului, Tuduri.

Casa Catinca Tuduri, B-dul Epureanu, nr.3, imagine actuală.

La această decizie a contribuit dispariția, la 15 martie 1868, a tatălui său, Moritz Schaabner, medic al orașului Bârlad.¹⁰ Mormântul său se află, în stare bună, în Cimitirul Eternitatea, lângă mormântul familiei Tuduri. Este un frumos monument de marmură neagră, pe care se află datele personale și fotografia defunctului.¹¹

După absolvirea școlii primare și a Liceului Codreanu, Alexandru Schaabner a urmat Facultatea de Medicină din București, iar după absolvire, a ocupat prin concurs, postul de medic secundar al Eforiei Spitalelor. În paralel, a desfășurat o intensă activitate științifică, necesară obținerii titlului de doctor în balneologie (1889). Timp de trei decenii, s-a consacrat cercetării în domeniul balneoclimatologiei și fizioterapiei. Considerat specialist la nivel european, Societatea de Hidrologie Medicală din Paris l-a ales, în anul 1901, membru corespondent.¹² Pe plan politic, Alexandru Schaabner s-a înscris în Partidul Conservator, ajungând unul dintre apropiații lui Take Ionescu, Președintele de Onoare al Filialei Tutova, pe care l-a însoțit în vizita făcută la Bârlad pe 19-20 octombrie 1902.¹³

Bârlădenii i-au apreciat activitatea și l-au ales deputat și senator în Parlamentul României¹⁴. Desigur, înregimentarea lui a fost influențată de atmosfera politică din casa Catinică Tuduri, mătușa sa, căsătorită în 1865 cu Gheorghe (Gheorghieș) Emandi, politician conservator, proprietara imobilului de pe strada Belvedere (astăzi, Bulevardul Epureanu, nr. 3). În anul 1860, Catinca Tuduri cumpărase casa menționată de la Iacob Kimber, în baza dreptului de preempțiune, imobil vecin cu casa lui Alecu Tuduri.¹⁵

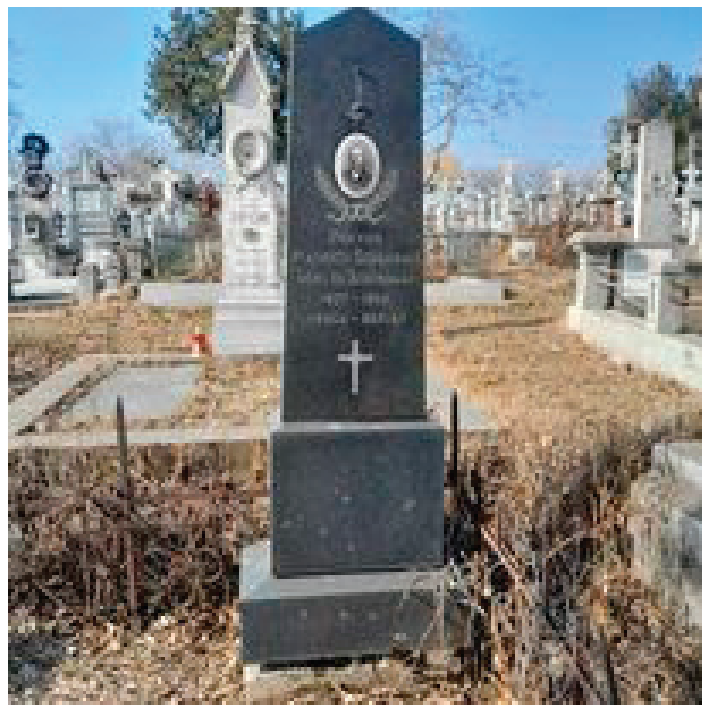
La moartea tatălui său (1890), Catinca Tuduri a moștenit casa natală, pe care a dat-o ca dotă fiicei sale, Smaranda Emandi¹⁶, care s-a căsătorit în 1902 cu ofițerul Alexandru Mitescu, căpitan în Regimentul 6 Roșiori „Principesa Maria”¹⁷. Informațiile de mai sus se regăsesc în „Ordonanța de

Adjudecare” emisă de Tribunalul Județului Tutova în data de 20 noiembrie 1904¹⁸, atunci când Catinca Tuduri a pierdut casa din Bulevardul Epureanu, nr. 3, din cauza împrumuturilor neplătite către Creditul Funciar Urban din Iași și către alți creditori.

Revenind la istoria casei din Bulevardul Epureanu, nr. 1, nu știm cât timp au locuit acolo Smaranda și Alexandru Mitescu, deoarece în acele vremuri ofițerii erau deseori mutați. Credem că, după plecarea familiei Mitescu, casa a fost vândută lui Constantin Hamangiu (Bârlad, 1869 –decembrie 1932, probabil înainte de Primul Război Mondial). În perioada sa bârlădeană, viitorul jurist a scris și publicat poezii în limbile franceză și română, sub pseudonimul Maria N. Delabanca.¹⁹ Stabilit la București, absolvent al Facultății de Drept, a desfășurat o bogată activitate științifică și publicistică: revista „Pandectele Române”, „Tratat de Drept Civil Român”, „Codul General al României” numit și „Codul Hamangiu”, volumul „Doctrina Curții de Casație” etc. Testamentul său „scris și subscris de mine...” cuprinde numeroase legate în bani, donații de carte, reviste etc. Emoționantă pentru bârlădeni este una dintre numeroasele donații, referitoare la mărirea „fondului de premii sau burse” ce se vor acorda celor mai buni absolvenți sau chiar elevi ai Liceului Codreanu unde studiasse marele jurist.²⁰ Surorilor sale, Elena T. Moscu și Maria Hamangiu le acordă substanțiale rente viagere, iar casele din Bârlad „le las în deplină proprietate surorii mele, Maria Hamangiu, care locuiește în ele.” O amintire din anii războiului, transmisă doamnei Ella Diaconu de un fost ofițer german prin anii '70, menționează ecourile muzicii de pian care răzbăteau de pe Bulevardul Epureanu nr.1. Moștenitorii proprietății, care murise înainte de 13 iunie 1945, T. H. Moscu și Panait Moscu, au vândut casa familiei Iordache și Maria Leonte²¹. În prezent, casa este nelocuită și se află într-o stare avansată de degradare deoarece, din 2004, proprietarii sucesivi n-au întreprins nimic

Monumentul funerar al familiei Tuduri: Alecu, născut la 1805, mort la 30 august 1891 și Tersefia A. Tuduri, 1813-1886.

Monumentul funerar al lui Mauriciu Schaabner, nobil de Schönbaar. 1826, Praga – 1868, Bârlad.

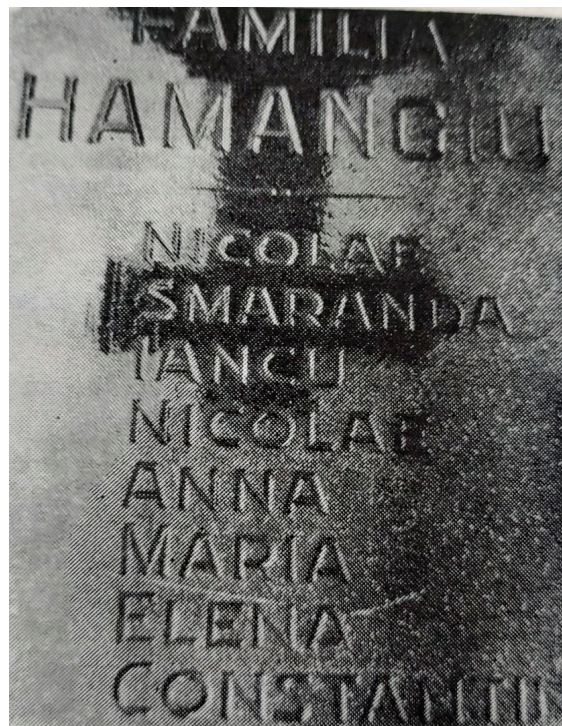
pentru a opri acest proces.

Note:

1. Documente din arhiva Elena Monu.
2. *Documente Bârlădene, vol. II* de Preotul Ioan Antonovici, Bârlad, Tipografia Neculai P. Peiu, 1912, p. 341.
3. Inscricția de pe monumentul funerar al familiei Alecu Tuduri din Cimitirul Eternitatea, Bârlad.
4. Costandin Sion, *Arhondologia Moldovei Amintiri și note contemporane. Boierii moldoveni*, Editura Minerva, București, 1973, p. 281.
5. Afirmția lui Costandin Sion este confirmată de Corneliu Istrati, care a descoperit și transcris „Condica visteriei Moldovei din anul 1916, Editura Academiei RSR, Iași, 1979, p. 63.
6. Costandin Sion op.cit., p. 282.
7. *Documente Bârlădene volum V. Diverse*, de Iacob Antonovici, episcopul Hușilor, Atelierele Zanet Corlăteanu, Huși, 1926, p. 217.
8. *Idem*, p. 243.
9. *Ibidem*.
10. Decesul lui Moritz Schaabner se găsește în Registrul de morți al Comunei Bârlad, informație preluată din *Certificatul*, eliberat de Primăria Orașului la 28 martie 1886, la solicitarea fiului său, Alexandru Schaabner, document original, arhiva Elena Monu.
11. Familia i-a comandat un frumos monument de marmură neagră, stil catolic; s-au păstrat inscripțiile și fotografia defunctului.
12. Elena Berlescu, *Mică Enciclopedie de balneo-climatologie a României*, editura Pel, București, 1996, p. 206, 207.
13. C.D. Zeletin, *Principesa Elena Bibescu, marea pianistă*, Editura Vitruviu, 2007, p.112.
14. *Idem*, p. 279. Apud *Bârladul, ziar conservator* 3, 23 octombrie 1902.
15. Certificatul emis de grefierul Tribunalului Tutova din 21 octombrie 1891, la cererea Catincăi Tuduri, care prezentase Actul de vânzare-cumpărare din 1860.

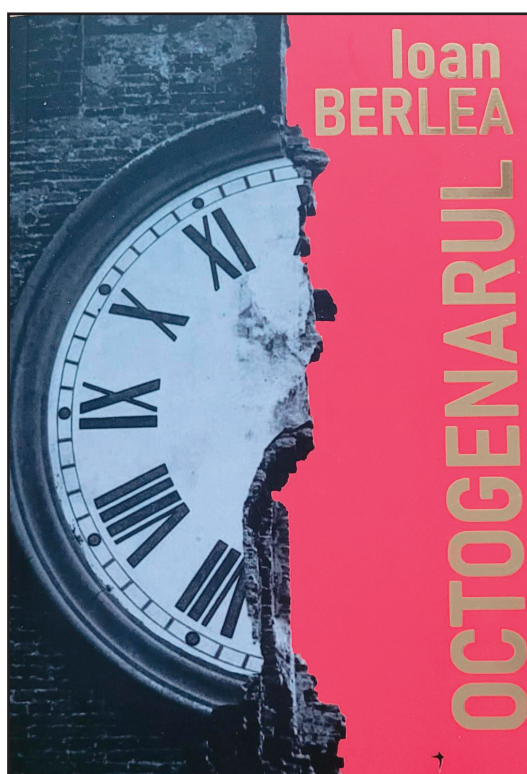
Document original, arhiva Elena Monu.

16. Catincă Tuduri, fusese căsătorită, în anul 1865, cu Gheorghieș (Gheorghe) Emandi, de care a divorțat în 1884, când și-a reluat numele Tuduri.
17. C.D. Zeletin, op. cit., p. 722.
18. Document original. Arhiva Elena Monu.
19. C.D. Zeletin, op. cit., p. 116.
20. Testament, copie, București, 11 august 1931.
21. Contract de vânzare-cumpărare, copie din 13 iunie 1945.

Monumentul funerar al familiei Hamangiu din Cimitirul Eternitatea, Bârlad.

S
E
M
N
A
L

*Volum memorialistic al
dr. ing. Ioan Berlea,
un bun primar al Bârladului (1974-1977).
Carte lansată la reuniunea
Academiei Bârlădene
în ziua de 23 martie 2024.*

MARCEL ROMAN PROCA

PIAȚA - PARCUL DOMNEASCA

Orașul Bârlad avea în sec. XIX aspectul unui vechi târg moldovenesc, cu străzi înguste și prăfuite, cu clădiri puțin rezistente, ce nu depășeau două nivele, în centru aflându-se, în general, prăvăliile negustorilor. Conducătorii orașului, au dovedit puține preocupări pentru o evoluție urbanistică unitară, fapt remarcat și de cei care au străbătut ținuturile Moldovei în decursul veacurilor consemnând și informații privind așezarea și locuitorii Bârladului. Cel mai adesea relatările sunt sumare, cei mai mulți limitându-se să menționeze târgul ca un popas în drum spre Iași. Majoritatea însă, precum călătorul francez de secol XVIII Louis Emmanuel D' Antrigues, nu uită să amintească de frumusețea peisajului: „De la B [...] am ajuns la Bârlad, unde ne aflăm acum. Drumul a fost încântător. Am trecut prin niște văi răcoroase, prin care serpuiau pâraie, prin păduri frumoase cu copaci nu prea deși și

Bârlad

Piața Domneasca cu Monumentu Nicolae R. Codreanu

din care aveam priveliști cât se poate de pitorești. În sfârșit, după 7 ceasuri de drum, am sosit aici unde rămânem astăzi. Bârladul e unul din orașele Moldovei. E așezat într-o vale cu mici dealuri de jur împrejur și cu pășuni. Orașul pare un sat mare Dincolo de asta, pe tot parcursul călătoriei se poate remarca eferveșcența de vegetație din zonele urbane ce schimbau aspectul vetust ale unor biete târguri de provincie¹. Altor orașul le apărea ca „un amestec urât de căsuțe și arbori fără linii fixate, fără înălțare, fără perspectivă, fără măcar turnurile de biserici care străpung locuințele și livezile învălmășite².”

Examinând izvoarele istorice, constatăm existența, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, a mai multor spații vegetale amenajate pe locul unor mai vechi piețe ale orașului. Pe lângă Grădina publică apare menționată o alta, numită „grădina mică din oraș³ sau alteori „grădina Primăriei⁴ - situată pe strada Parcului -, la care erau necesare diferite îmbunătățiri precum gard de împrejmuire și „gratie de lemn la canalul⁵ ce trece prin aceasta. Parcul era situat pe strada principală, pe o parte din amplasamentul actual al Bibliotecii Municipale „Casa Națională – Stroe S. Belloescu”, unde îl regăsim în planurile orașului din 1895 și 1900 – 1906⁶. Cu întreținerea ambelor grădini, „locuri de distracție pentru orașeni⁷, se cheltuia anual 5.600 de lei, alți 1.500 fiind alocați

pentru muzică și festivități. Având forma unui dreptunghi și o suprafață de cc. 2000 m², dispunea de câteva alei cu forme geometrice, gazon, boschete, flori și câțiva arbori⁸.

Cu un spațiu mult mai generos, dar dispunând multă vreme de amenajări mai sumare, a fost și Parcul Domneasca (ce și-a luat numele de la Biserica Domneasca cu hramul Adormirea Maicii Domnului). Situat pe teritoriul unei mai vechi piețe, menționat în planul din 1851⁹ cu denumirea de piața carelor, apariția acestui nou loc de agrement s-a aflat în seria de activități edilitare ale primarului Andrei V. Ionescu. Cu o viziune modernă, civilizatoare, acesta a înscris printre realizările sale mai importante: pavări de străzi, iluminat public, înfrumusețarea Grădinii publice și sistematizarea centrului actual¹⁰, unde în trecut a existat o piață numită popular Domneasca și mai târziu, în perioada interbelică, denumită Piața Unirii (ulterior în perioada comunistă - Parcul central)¹¹.

În memoriile sale, ne oferă informații despre cum a amenajat zona în 1875: „În Piața Domneasca am construit un bazin pentru apă și rezervor pentru caz de incendii, ca să fie apă abundentă și să se poată lua cu ușurință. Vizavi de magazinul lui Haji Lazăr Cambur, astăzi proprietatea domnului Paveliu, comerciant de coloniale, era o piață ce se numea a Otcupului¹², mlăștinoasă și cu totul murdară, acolo staționau carele cu poloboace de vin, adesea pentru desfacere și tot aici se coteau de însărcinații primăriei. Am oprit a se mai vinde vinurile acolo și am strămutat Otcupul în Piața Ocolului de vite, iar, în locul rămas fără nici un serviciu, am făcut un Scuar prevăzându-l cu copaci, gazon și flori, de către grădinarul comunei, adus de mine din Paris¹³.”

După Unirea Principatelor și constituirea României moderne, a început un proces alert de modernizare a țării și, implicit, a orașelor. Adoptarea de modele occidentale se regăsește, după cum putem constata, până și în acest târg de provincie, care era Bârladul secolului al XIX-lea. Arta grădinaritului se dorește a se ridica la standardele etalon ale vremii, ce este reprezentat de cel francez, care își va impune și aici trăsăturile aparținând clasicismului. Cele două noi parcuri vor completa în mod fericit amenajările vegetale ale orașului ele concurând, mai vechea Grădină publică, drept spațiu de distracție și promenadă prin amplasamentul lor central. Dar prăpastia uriașă dintre intenție, rezultat al unor vizite de câteva luni pe an în Elveția, Franța sau aiurea, și realitatea moldavă continuă să ne arate că civilizația urbană românească se afla într-o zonă, gri, de tranziție dintre Orient și Occident. Centrul pe care edilul Ionescu l-a dorit constituit ca o cetate utopică a rămas ancorat mentalităților periferice și tributar unei vecinătăți cvasigeneralizate a orașelor noastre ce sunt străbătute de mici pârauri transformate, de românul inventiv și în lipsă de altceva, în „canalizări naturale” - denumite popular Cacaine. Doar din considerente sociologice ori retorice s-ar putea face un studiu câți din bârlădenii de ieri sau de astăzi cunosc denumirea reală a acestuia de pâraul Valea Seacă.

Pavarea zonei era o stringentă necesitate căci, așa cum relatează primarul Andrei V. Ionescu, într-un memoriu din

1861, în centru „gloderia era nemaipomenit de mare, astfel că în dosul Hotelului Grandes s-a înecat un cal și altul vizavi de Leizer Kaufman pe strada Principală”¹⁴. Acum, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, ne aflăm parcă la 1837, când călătorul rus Demidov¹⁵, descrie Bârladul ca „o mare de pământ cleios în care caii înoată până la pânțele” și notează, în continuare, plin de amuzament, că „are de gând să ajungă oraș după locul mare pe care se întind străzile, din „care nu lipsese decât casele și oamenii”¹⁶.

Aspectul urbanistic dezolant al spațiului din mijlocul orașului, cu exagerările de rigoare, îl regăsim și la 1881 ceea ce a indus la un sentiment de frustrare individuală a doctorului Constantin C. Codrescu, pe nu s-a putut abține să nu îl facă public:

„Liceul din Bârlad este situat cam în centrul orașului, în niște chilii ale Bisericii Domneasca, zidire cu un singur rând așezat pe pământ, fără beciuri sau pivnițe dedesupt.

Această casă se mărginește la nord cu râpa Căcaina renumită pentru depozitele seculare, imondice de tot felul, animale și vegetale.

La răsărit se mărginește cu un canal de de scurgere a diverselor necurățenii provenite din piață și de la locuințele private.

La miazăzi are deoparte cimitirul bisericii, prăbușit în multe locuri de ape stătătoare și cu un pământ saponificat prin mulțimea cadavrelor ce sun îngropate; de altă parte însă și chiar în fața liceului are o vastă mlaștină care de abia lasă fundul uscat în secetele vremii; este bineînțeles că pământul și sub această mlaștină au servit tot pentru îngroparea morților până acum câțiva ani, de când au lăsat ca piață.

La apus se mărginește cu o grămadire de mici locuințe care nu pot avea alt scop decât să împiedice circulația aerului, păstrând un aer umed și infect.

Mai este de notat circumstața că în fața liceului se găsesc așezate și clopotele bisericii, care fac să vibreze aerul puternic, așa încât nu mai este posibil nici ascultarea, nici explicația prelegerilor, în acele ore nefericite pentru populația școlii.

După cum se vede din cele arătate mai sus, ar fi foarte greu ca cineva să-și imagineze un focar un focar mai avantajos pentru producerea tuturor miasmelor celor mai redutabile și infectarea atmosferei cu principii morbide, așa încât face imposibil orice mod de aerisire sau ventilație, fie el cât de perfect”¹⁷.

Dincolo de aceste relatări au existat și preocupări pentru amenajări urbanistice potrivit celor precizate destul de relevant în *Expunerea administrațiunii comunei urbei târgului Bârlad*, din 1899 se precizează clar se că avea totodată și rolul de piață¹⁸. Zona a cunoscut și momente festive cum a fost parada trupelor române și rusești, în prezența regelui Ferdinand I Întregitorul la 6/19 decembrie 1916¹⁹ ori defilarea intempestivă a trupelor rusești la 1 mai 1917²⁰.

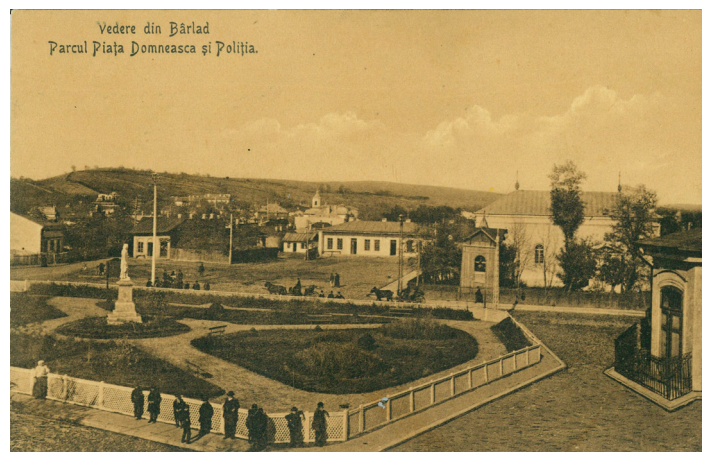
Dezvoltarea comerțului a dus și la o specializare a acestor piețe. Piața Domnească își va pierde din importanță, fiind mai mult amenajată ca un parc central, și comerțul cu vite va fi scos treptat din zonele centrale fiind respins treptat spre periferie, iar piața Sf. Ilie se va transforma într-una alimentară. Aceasta din urmă dispunea și de marele avantaj că străzile din jur – Strâmba, Ștefan cel Mare, Principală (Regală) – concentră cele mai importante activități comerciale ale orașului, aici fiind *Lipsaniada bârlădeană*.

Bârladul apare ca un oraș neorganizat și al paradoxurilor. Pospăiala occidentală reprezentată de aceste parcuri, insule de Europă, care constituiau *buricul* orașului, se prezintă sub un aspect hilar accentuat de revărsarea în zonă a mahalalei,

duminica și în zilele de sărbătoare.

Făcând un efort de imaginație, putem să încercăm o transpunere în zona centrală a orașului, totalmente diferită de cea de astăzi, dar adaptată vremii din acea epocă.

Cu toate eforturile diferiților *gospodari* ai urbei, trecerea timpului nu pare să afecteze acest spațiu central, carte de vizită la urma urmei a unui târg ce se voia mai răsărit, și care continua să creeze o proastă impresie diferiților vizitatori, cum rezultă din descrierea scriitorului I. Simionescu (1926): „Chiar în mijlocul orașului nu se simte dragostea de arbori, nici de pajiște verde. Aproape de liceul cel nou, de vreo 40 de ani clădit, este vechiul liceu de lângă Biserica Domnească²¹, cu clopotnița de scânduri, gata să se prăbușească. În fața lui se află un parc, iar în mijlocul parcului se ridică statuia unuia din frații Codreanu, Nicolae, al căror nume e legat de instituțiile culturale ale Bârladului. În loc ca statuia să impună, invocând amintirea unui om de bine, îți deșteaptă mila, răsrântă bineînțeles asupra celor care nu pricep, ce rost are o statuie. Parcul este plin de bălării, prin împrejmuirea sărăcăcioasă de sârmă ghimpată a străbătut un măgăruș, care păștea ce mai găsea verde. De jur

împrejur, dragă Doamne, s-au plantat arborasi. Neîngrijiiți, neudați, cu pământul bătut la rădăcină, păreau niște crengi uscate, înfipte în pământ, cum stau înfipte la capetele mormintelor din satele de munte, brădișori descetinați, semnul tinereții celui înmormântat. În acel moment, privind de o parte clădirea dărăpănată a liceului vechi²², care adăpostește acum Poliția sau un Comisariat, alături de Biserica Domnească și ea lăsată în părăsire, iar de cealaltă parte a drumului, Parcul, în jurul statuii unui om căruia Bârladul îi datorește atâta, mi se pare că mă aflu în cimitirul simțămintelor noastre de pietate, de respect pentru trecut, de dragoste și grijă pentru locul în care ne ducem viața”²³.

După cum se poate observa din cele indicate mai sus, ar fi destul de greu pentru cineva să-și imagineze un posibil focar mai favorabil pentru producerea unor *miasme redutabile* și infectarea atmosferei cu *principii morbide*, așa încât făcea imposibil orice mod de aerisire sau ventilație, fie el cât de cât perfectibil. În completarea acestei situații neplăcute, vara cel puțin situația se complica prin trecerea căruțelor ce colectau diferitele dejecții de la locatari²⁴. Lecturând un memoriu²⁵ al unui fost director al spitalului „Bârlad și Elena Beldiman” remarcăm o adevărată tenacitate a noroiului omniprezent, remarcat și de Demidov, cu aproximativ o jumătate de secol în urmă, și care, de la sine înțeles se transforma, invariabil, vara se transforma într-un praf înecăcios, plutind ca un blestem peste oraș și peste oameni.

Ne putem închipui o astfel de petrecere cu specific românesc „slugăria cu simbrie [...] cu oribilele rochii multicolore de stambă ori cu pantalonii de lână albă strânși pe pulpe, cu vorba tare, râsete gălăgioase, glume triviale, pumnii dați în semn de iubire. [...] Se gădilă, se îmbrâncesc, se pupă, în îndiferența generală, fiecare fiind ocupat identic”²⁶.

Transformări se vor produce abia în prima decadă a secolului următor, odată cu amplasarea aici a unei statui. Aceasta, reprezentându-l pe Neculai Roșca Codreanu, operă a sculptorului I. Scutaru, a fost inaugurată la 6 decembrie

1908, cu ocazia sărbătoririi jubileului de 50 de ani a Liceului „Gh. Roșca Codreanu”. La manifestarea prilejuită de dezvelirea statuii, au participat numeroși bărlădeni, personalități ale timpului, foști elevi ai liceului și chiar un grup de studenți ieșeni. În condițiile în care imobilul unde funcționa Primăria orașului, aflat în cartierul Podeni, Strada Dimitrie Cantemir nr. 2,3 devenise impropriu ca urmare a repetatelor inundații de la începutul anilor '30, în 1932 și 1934 când au început lucrările la noua clădire, prilej cu care statuia lui Neculai Roșca Codreanu a fost mutată pe amplasamentul actual, în fața instituției ctitorită de acesta - Școala Secundară Profesională de Fete „N. Roșca Codreanu” - actualul Centru de Asistență Socială.

Modificarea compoziției spațiale a parcului și pieței a început la 21 octombrie 1934, când a avut loc solemnitatea punerii pietrei de temelie a localului Primăriei Bârlad, cu deosebita contribuție a primarului Teodor Buzescu, și a arhitectului C. Moșinschi²⁷.

Parcul Domneasca a fost din nou amenajat, drept dovadă a interesului pentru mobilarea stradală, în centrul lui a fost amplasat un bust din bronz reprezentându-l pe filantropul Stroe S. Belloescu, ceremonie la care au fost prezente personalități ale epocii, precum episcopul Nifon al Hușilor și Constantin Angelescu și ministrul Educației Naționale, de atunci. Apărut câțiva ani mai târziu în același loc, la 14 iunie 1936, rodul contribuției și activității Ateneului Popular C.F.R., bustul a dispărut în anii '50, ca atâtea alte monumente istorice bărlădene, ce aminteau de un trecut ce trebuia uitat. Festivitatea a avut loc în prezența ministrului Educației Naționale, prof. dr. Constatin Angelescu, și a episcopului Hușilor, Nifon Criveanu, politicieni locali și elevi²⁸.

După 1945, au fost realizate modificări și amenajări succesive. Între 1952 - 1953 parcul a fost reamenajat și a primit denumirea de Parcul Eroilor Sovietici. Cu această ocazie, aici s-a amplasat o placă funerară în amintirea „eroilor sovietici” - „eliberatori”, căzuți în luptă în timpul celui de-al

Doilea Război Mondial în preajma orașului. Tot în acești ani, în fața imobilului Primăriei s-a amenajat un scuar semicircular, iar în 1965 - 1967 s-au construit o fântână arteziană și două peluze. Pavat cu gresie colorată și încadrat cu spații verzi²⁹ a pus în evidență unul din principalele monumente eclesiastice ale Bârladului, Biserica Domnească (ctitorie a domnitorului Vasile Lupu, 1636), și una din puținele clădiri monumentale din epocă - cea a Primăriei (construită între 1934 - 1936). Parcul, în care decenii de-a rândul generații de bărlădeni au petrecut clipe plăcute, a dispărut după construirea Casei de Cultură „George Tutoveanu” și alegerea unei soluții nefericite pentru modificarea traseului principalei artere de circulație, în anii 1971 - 1972.

Actualmente a fost amplasată în zona menționată o nouă statuie dedicată domnitorului Unirii, **Al. I. Cuza** (opera sculptorului bucureștean Paul Vasilescu datând din anul 2007), ce a modificat în plan pozitiv centrul din punct de vedere urbanistic și a contribuit la consemnarea nașterii domnitorului în această importantă urbe moldave.

Bibliografie selectivă:

Arhivele Statului Vaslui, *fond Primăria orașului Bârlad*, dosar 2/1868, f. 237.

Iacov Antonovici, *Documente bărlădene*, vol. V, Huși, 1926.
Constantin Bacalbașa, *Bucureștii de altădată (1878 - 1884)*, Editura Eminescu, București, vol. I, 1993.

Călători străini despre Țările Române, vol. X, partea I, București, 2000.

C. Constantin Codrescu, *Liceul din Urbea Bârlad. Cum este și cum trebuie să fie*, Bârlad, Editura Unirea, 1881.

Anatol Demidov, *O călătorie în Principatele Române*, Alcalay, București, f. a.

M. Dobranici, *Geografia județului Tutova*, Bârlad, 1936.

Expunerea administrațiunii comunei urbei târgului Bârlad, Bârlad, 1890.

Harta județului Tutova, (1895), *fond Muzeul "Vasile Pârvan"*, nr. inv. E 10395.

Ștefan Lemny, *Sensibilitate și istorie în secolul XVIII românesc*, Editura Meridiane, București, 1990.

Adrian Majuru, *Bucureștii mahalalelor sau periferia ca mod de existență*, Editura Compania, București, 2003.

Marcel Proca, *Bârladul în descrierea unui călător străin*, în „Academia Bârlădeană”, nr. 12-13, trim. III - V, 2003; *Idem, Evoluția urbanistică a zonei centrale a orașului Bârlad în secolele XIX-XX*, în „Academia Bârlădeană”, nr. 16, trim. III, 2004, p. 10; *Idem, Orașul Bârlad. Evoluție urbanistică în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și începutul secolului XX*, Editura Sfera Bârlad, 2009; *Idem, Evoluția urbanistică a zonei centrale a orașului Bârlad. Piața civică*, în „Studii și articole de istorie”, tom LXXVI, 2010, pp.240 - 241. *Idem, Viața cotidiană în Bârladul secolului al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea*, Editura Sfera, 2011; *Idem, Bârladul în Marele Război*, Editura, Sfera, Bârlad, Ediție revăzută și adăugită, 2018.

Monografia Municipiului Bârlad, în mss., 1968.

Cezara Mucenic, *Străzi, piețe, case din vechiul București*, Editura Vremea XXI, București, 2004.

Th. Negruzți, *Planul orașului Bârlad (1900 - 1906)*, *fond Muzeul "Vasile Pârvan"*; „Biblioteca Municipală (Casa Națională) Stroe S. Belloescu”.

Traian Nicola, *Colegiul național Gh. Roșca Codreanu*, Bârlad, 1996.

Idem, Valori spirituale tutovene. Biobibliografii, vol. 1, literele A – B, Primăria Municipiului Bârlad, 1999.

Palatul Comunal Bârlad – 75 de ani, Bârlad, Ed. Dacri, f.a.
Partea arsă a târgului Bârladul, 1851, Editura Socec, *fond Muzeul „Vasile Pârvan”*.

George Potra, *Bucureștii văzuți de călători străini (secolele XVI – XIX)*, Editura Academiei Române, 1992.

Regulament pentru organizarea serviciului comunei urbei Bârlad, Bârlad, Tipografia George Cațafani, 1899.

I. Simionescu, în *Bârladul Odinioară și Astăzi. Miscelaneum*, vol. III, București, 1984.

Note:

1. *Călători străini despre Țările Române*, vol. X, partea I, București, 2000, p. 295; Ștefan Lemny, *Sensibilitate și istorie în secolul XVIII românesc*, Editura Meridiane, București, 1990, p. 33.
2. Marcel Proca, *Orașul Bârlad. Evoluție urbanistică în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și începutul secolului XX*, Editura Sfera Bârlad, 2009, pp.72-74; *Idem, Viața cotidiană în Bârladul secolului al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea*, Editura Sfera, 2011, p. 52.
3. Arhivele Statului Vaslui, *fond Primăria orașului Bârlad, dosar 2/1868, f. 237; Harta județului Tutova, (1895), fond Muzeul „Vasile Pârvan”*.
4. *Idem, f. 166; „În grădina Parcului de pe strada Principală s-a clădit un frumos și admirabil așezământ în stil românesc (Casa Națională)”*. Traian Nicola, *Valori spirituale tutovene. Biobibliografii*, vol. 1, A – B, Primăria Municipiului Bârlad, 1999, p. 237.
5. *Ibidem*.
6. Th. Negruzzi, *Planul orașului Bârlad (1900 - 1906)*, *fond Muzeul „Vasile Pârvan”; fond „Biblioteca Municipală (Casa Națională) Stroe S. Belloescu”*.
7. *Regulament pentru organizarea serviciului comunei urbei Bârlad*, Tipografia George Cațafani, Bârlad, 1899, p.16.
8. *Ibidem*.
9. *Partea arsă a târgului Bârladul*, 1851, Socec, București, *fond Muzeul „Vasile Pârvan”*.
10. Iacov Antonovici, *Documente bârlădene*, vol. V, Huși, Editura Constantin Corlățeanu, 1926, p. 265. Aici a existat până în 1971 și un bazin suspendat, el constituind o importantă rezervă de apă în cazurile deselor incendii de care Bârladul nu a fost ferit. *Monografia municipiului Bârlad, în mss., 1968, p. 246*.
11. M. Dobranici, *Geografia județului Tutova*, Bârlad, 1936, p. 34. Vezi și Marcel Proca, *Evoluția urbanistică a zonei centrale a orașului Bârlad în secolele XIX-XX*, în „Academia Bârlădeană”, nr. 16, trim. III, 2004, p. 10; ; *Idem, Evoluția urbanistică a zonei centrale a orașului Bârlad. Piața civică*, în „Studii și articole de istorie”, tom. LXXVI, 2010, pp. 240 - 246.
12. Ori denumită Piața Carelor.
13. Iacov Antonovici, *op. cit.*, p. 267. În epocă, deja se încetățenise ideea înfrumusețării spațiilor urbane. La 1870, Consiliul Comunal din București lua, spre exemplu, hotărârea să pună în mijlocul Pieței Zarafilor „o fântână cu bazin și cu statuie - Diana de Gabies [...] adusă din Franța” alegere firească într-o epocă în care studiile clasice erau la mare preț, iar Franța era modelul demn de urmat. Cezara Mucenic, *Străzi, piețe, case din vechiul București*, Editura Vremea XXI, București, 2004, p. 70.
14. *Idem*, p. 261.
15. Anatol Demidov, *O călătorie în Principatele Române*, Alcalay, București, f. a., p. 81; Vezi și Marcel Proca, *Bârladul în descrierea unui călător străin*, în „Academia Bârlădeană”, nr.

12-13, trim. III – V, 2003, p.13.

16. *Idem*, p. 82.

17. Constantin C. Codrescu, *Liceul din Urbea Bârlad. Cum este și cum trebuie să fie*, Bârlad, Editura Unirea, 1881, p. 16; Marcel Proca, *op. cit.*, în „Studii și articole de istorie”, pp. 243 – 244; În fața spitalului a fost amplasată în 1903 o statuie reprezentându-l pe dr. Constantin Codrescu, opera sculptorului Fritz Stork. Clădirea veche a spitalului a fost demolată în 1978, deși era una din cele mai monumentale din oraș. .

18. *Expunerea administrațiunei comunei urbei târgului Bârlad, din 1890 preciza că avea totodată și rolul de piață*.

19. Marcel Proca, *Bârladul în Marele Război*, Editura, Sfera, Bârlad, Edție revăzută și adăugită, 2018, p. 47.

20. *Idem*, p. 150.

21. *Ibidem*.

22. Înființat în 1846, având formă de gimnaziu; Traian Nicola, *Colegiul național Gh. Roșca Codreanu*, Bârlad, 1996, pp. 38-39, 48,63.

23. I. Simionescu, în *Bârladul Odinioară și Astăzi. Miscelaneum*, vol. III, București, 1984, p. 295.

24. Mărturie orală, Helen Sheinfeld, fostă Perlmutter.

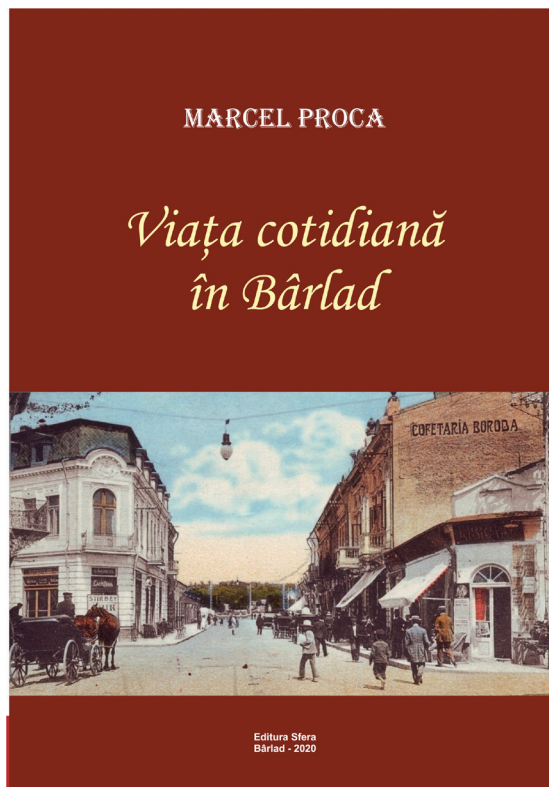
25. Constantin C. Codrescu, *op. cit.*; statuia acestuia se poate încă observa în fața spitalului cel nou.

26. Adrian Majuru, *Bucureștii mahalalelor sau periferia ca mod de existență*, Editura Compania, București, 2003, pp. 117 - 18; Vezi și George Potra, *Bucureștii văzuți de călători străini (secolele XVI – XIX)*, Editura Academiei Române, 1992, p. 256; Constantin Bacalbașa, *Bucureștii de altădată (1878 - 1884)*, Editura Eminescu, București, vol. I, 1993, p.135.

27. La data de 21 octombrie 1934, a avut loc festivitatea de punere a pietrei de temelie în care funcționează Palatul Comunal. Planul arhitectural a fost realizat de C. C. Moșinschi. Construirea clădirii a însemnat pentru contemporani – „începutul refacerii gospodăriei orașului, din care o parte însemnată a fost distrusă la marile inundații din anii 1931-1934”; *Palatul Comunal Bârlad – 75 de ani*, Bârlad, Editura Dacri, f. a.

28. Traian Nicola, *Valori spirituale tutovene*, p. 230.

29. *Monografia Municipiului Bârlad, în mss., 1968*.

GHEORGHE GHERGHE

POPA TOADER, PRIMUL PREOT DIN BÂRLAD ATESTAT DOCUMENTAR

Informații despre creștinismul românesc, în partea de sud a județului Vaslui, pentru primul mileniu după Hristos și prima parte a mileniului al doilea, din perioada prestatală, avem îndeosebi datorită cercetărilor arheologice, multe de suprafață, datorate unor entuziaști locali.

Cercetările au pus în evidență simboluri creștine, diferite obiecte din lut, os, piatră, cruciulițe, tipare pentru cruciulițe, inscripții. (Ghenuță Coman, „Mărturii arheologice privind creștinismul în Moldova secolelor VI-XII”, în *Danubius*, V, 1971; „Unele considerații privind evoluția vieții religioase din teritoriul est carpatic în contextul etnogenezei românești”, în *Acta Moldaviae Meridionalis*, II, 1980; „Statornicie, Continuitate. Repertoriul arheologic al județului Vaslui”, București, Editura Litera, 1980; Constantin Buzdugan, Marin Rotaru, „Antichitățile Elanului”, Vaslui, Editura Odeon, 1997).

După întemeierea Moldovei, îndeosebi din secolul al XV-lea, avem informații atestate documentar despre biserici și slujitorii lor.

Laurențiu Chiriac a alcătuit un indice cronologic al numelor de clerici din zona Bârladului, pentru secolele XV-XVII (vezi „Monumente religioase medievale din Zona Bârladului”, Editura Kolos, Iași, 2000).

Pentru secolul al XV-lea sunt menționați: călugărul Manasie de pe Valea Similei, popa Mircea din Fundești pe Jeravăț, călugărul Ciunca Stan pe Valea Bârzotei, Oană și Mircea din Popeni, Oană din Popești, sat dispărut din apropierea Găgeștilor, popa Lungu, strămoșul actualului sat Lungești, protopopul Viga de pe Valea Tutovei.

Pentru Târgul Bârladului, Laurențiu Chiriac l-a menționat pe **popa Toader**. Acesta a avut un frate preot, devenit apoi protopop, Draghie, cu proprietăți pe cursul inferior al râului Simila și pe Lahova, fost sat în apropierea actualelor Banca, Ghermănești, Fedești, Miclești, Rășcani.

Cei doi frați preoți, Toader și Draghie, sunt cunoscuți prin intermediul unui document din 18 iunie 1444, emis de Ștefan Voievod, fiul lui Alexandru cel Bun. Ștefan al II-lea a întărit preotului Toader stăpânirea pe unele proprietăți ale fratelui său: „moara fratelui său, a popii lui Draghie, ce iaste pe Simila, unde a fost heleșteul bistricenilor, valea până unde cade Simila în Bârlad, [...] și, pe Lahova, unde au fost mănăstire” (DRH. I, nr. 248, p. 351)*. Aceasta a fost cea mai veche mănăstire atestată documentar de pe teritoriul actualului județ Vaslui, a doua fiind mănăstirea lui Ciunca Stan de pe Valea Bârzotei, atestată în 1445.

Nu cunoaștem toate proprietățile celor doi frați preoți Toader și Draghie. Documentele ulterioare demonstrează că neamul lor a avut proprietăți și în alte zone ale Moldovei. Documentul din 18 iunie 1444 ne arată numai proprietățile avute de preotul Draghie în Moldova meridională: siliști, mori, iazuri, lăcașe de cult. Toate acestea au intrat în proprietatea fratelui său, popa Toader, primul preot atestat documentar din Târgul Bârladului.

Sigur, popa Toader a avut și alte proprietăți în zonă, dar actele de proprietate s-au pierdut sau nu le cunoaștem noi.

Nu-i cunoaștem cu certitudine nici pe urmașii preotului

Toader. Pe satul de la Gura Similei era proprietar în 1765 vistiernicul Iorga. Acesta a avut un conflict de proprietate cu vornicul Ion Palade și la judecată a prezentat „un ispisoc de la Ștefan Vodă”, de fapt documentul din 18 iunie 1444 (Preotul Ioan Antonovici, „Documente bârlădene”, vol. III, nr. XVIII, p.28). Vistiernicul Iorga, moștenind actul de proprietate al preotului Toader din Bârlad, demonstrează că este unul dintre moștenitori și că a aparținut neamului.

Popa Toader a devenit proprietar în 1444 și pe satul Lahova, astăzi o vale între satele Ghermănești și Banca. Acolo, fratele său, popa Draghie, a avut o mănăstire. Am încercat să depistăm pe teren urmele ei, deși eram convinși că șansele sunt mici. Biserica a fost din lemn, pădurea era aproape, materialul nu a rezistat timpului și incendiilor de care sigur nu a fost ocolită.

Totuși urme arheologice sunt pe Valea Lahovei. Pe pantele de la răsărit au fost descoperite resturile unei așezări geto-dace (Ghenuță Coman, „Continuitate, Stabilitate”). În partea superioară a văii, pe partea stângă unde pantele sunt mai domoale, a existat un sat, pus în evidență de resturile ceramice descoperite de noi în vara anului 2008.

În 1444, când Toader a devenit proprietar de sat, mănăstirea nu mai exista. Informația din document este edificatoare: „unde a fost mănăstire”. Credem că dispariția mănăstirii s-a produs în 1440, când Moldova a fost jefuită de tătari, fenomen menționat în letopiseț de Grigore Ureche: „[...] la leatul 6946 (1440) dichemvrii 12 zile, iarși au intrat tătarii în Țara de jos, de au prădatu și au arsu Vasluiul și Bârladul” (Grigore Ureche, *Letopisețul Țării Moldovei*, Editura Minerva, București, 1978, p.30). Mănăstirea a fost distrusă atunci, dar satul a supraviețuit. Din 1444, proprietar al satului a fost, o perioadă, popa Toader din Bârlad. În 1488, proprietar a ajuns Toader Gherman, documentul de proprietate fiind întărit de Ștefan cel Mare. Trecuseră 44 de ani, perioadă de timp în care satul mai cunoscuse și alți proprietari. Toader Gherman a cumpărat satul de la Dașco, fiul lui Goștilă (DRH, A. Moldova, vol. III, nr. 22, p. 38). Să fi fost Dașco, fiul lui Goștilă, un urmaș al preotului Toader? Apariția lui Dașco ca proprietar în Lăhoveni poate fi explicată numai dacă mama lui, soția lui Goștilă, a fost fiica preotului Toader. Goștilă a fost fiul lui Puiul Ploscarul (DRH, III, p. 624, dar și doc. Nr. 29, 42). În 29 februarie 1488, Ștefan cel Mare a întărit lui Dașco și Malea, sora sa, „fiii lui Goștilă, nepoții lui Puiul Ploscarul”, „ocina lor dreaptă un sat, anume Goștileștii, pe Pârăul Negru” (DRH, III, nr. 29).

Preotul Draghie a avut proprietăți și în satul Pomârla (jud. Botoșani). Calitatea lui de proprietar acolo este atestată de un document din 11 ianuarie 1536 (DIR, XVI, I, nr. 346, p. 382)**. Atunci, partea lui Draghie din Pomârla a fost vândută de „Nastasia, fiica Stancăi, nepoata protopopului Draghie”. Partea vândută a fost „a șasa parte din a cincea parte din satul Pomârla”. Cumpărător a fost Ion Popșa, cămăraș de vistierie. Numele Popșa demonstrează că Ion a fost urmașul unui popă. Sigur a făcut parte din aceeași familie de care au aparținut frații Draghie și Toader, ambii preoți. Dacă nu erau

neamuri, Ion Popșa nu putea cumpăra, nu ar fi putut beneficia de dreptul de preemțiune. Documentele ne sugerează că, la începutul secolului al XV-lea, la Pomârla trăia un neam de popi stăpâni ai satului. Primul proprietar, sigur popă, a avut cinci urmași, deveniți răzeși ai satului, toți proprietari în devălmășie. Acești cinci au fost bătrânii satului din moment ce urmașii lui Draghie vindeau „a șasa parte din a cincea parte”. Nu-i cunoaștem pe toți cei cinci coproprietari; unul a fost tatăl lui Popșa, alți doi au fost Draghie și Toader.

Calitatea de proprietar a lui Draghie la Pomârla, în Țara de sus a Moldovei, ne sugerează originea nordică a celor doi frați, origine întărită și de retragerea în satul de baștină a lui Draghie, după ce și-a vândut proprietățile din zona Bârladului.

Cei doi frați preoți au ajuns în zona Bârladului în urma unui demers domnesc. Târgul Bârladului a fost proprietate domnească, sediul Marelui Vornic al Țării de jos, implicit un centru administrativ pentru mai mult de jumătate din Țara Moldovei. Din grija domnească s-a descălecat acest târg, de organizare ocupându-se chiar primii Domni ai Moldovei, începând cu Roman I Întregitorul, primul unificator al țării. Domnii au organizat aici Aparatul administrativ, Punctul vamal, dar au fost și ctitori ai lăcașelor de cult. În slujba Bisericii au fost aduși aici din Țara de sus cei doi frați preoți, Draghie și Toader. Inițiativa a aparținut lui Alexandru cel Bun, Domn care merită o statuie în Bârlad, lângă tatăl lui, Roman I. Alexandru cel Bun a organizat Ocolul domnesc al târgului ca proprietate domnească, a organizat Serviciul religios și a ctitorit o Biserică, cunoscută în prezent cu numele de Vovidenia, deoarece are hramul „Intrarea Maici Domnului în Biserică”. Aceasta a fost până la ctitoria lui Vasile Lupu, Biserica Domnească, Catedrala Târgului Bârlad.

Țara de jos fiind moștenirea lui Roman I, trebuia integrată statului Moldova, integrare care presupunea și unificarea instituțiilor. Înaintașii lui Alexandru cel Bun au mutat Scaunul episcopal de la Cetatea Albă la Suceava și l-au ridicat la rang de Mitropolie. Au urmat, credem noi, și alte detașări eclesiastice în Moldova. Pe această linie s-a înscris și aducerea celor doi frați preoți din Țara de sus în Țara de jos.

Popa Toader din Bârlad a rămas în zonă, fratele lui, Draghie, după ce și-a cedat proprietățile, s-a întors la Pomârla. În Țara de sus s-a căsătorit fiica sa, Stanca, cu Ivan Mihăilaș, fiul lui Mihail de la Dorohoi, unul din cei mai mari boieri ai timpului. În 1 martie 1546, Petru Voievod, Domn al Țării Moldovei, a întărit stăpânirea în Pomârla a urmașilor Stancăi și Ivanco Mihăilaș, nepoți și strănepoți ai lui Draghie. Stanca și Ivanco au avut doi urmași, Vasilco și Feodora. În documentul din 1546 sunt menționați și urmașii acestora: „pe aceste adevărate slugi ale noastre, Sima și frații lui, fiii lui Vasco Mihăilaș și verii lor Dumșa ceainic și Codreanu și surorile lor Nastasia și Safta, copiii Feodorei, [...] le-am dat și le-am întărit la [...] dreptele lor ocini și deadini și din privilegiul ce au avut străbunicul lor popa Draghie de la străbunicul domniei mele, Alexandru Voievod, a cincea parte din sat din Pomârla, partea din mijloc” (DIR, XVI, I, nr. 380, p. 413).

Documentul ne confirmă pe cei cinci frați ai unui popă din Pomârla, părțile lor devenind bătrânii satului și moșiei. Schița genealogică a urmașilor lui Mihai de la Dorohoi, dar și a urmașilor protopopului Draghie, a fost alcătuită de Maria Magdalena Szekely (vezi: „Sfetnicii lui Petru Rareș”, Editura Universității „Al. I. Cuza”, Iași, 2002, anexa 31, p. 519).

Urmașii fratelui său, ai preotului Toader, trebuie căutați printre viitorii proprietari de la Gura Similei și din

satul Lahova, acestea fiind singurele proprietăți pe care le cunoaștem.

Înainte de 1444, dar și după, Toader a fost preot în Târgul Bârladului. A fost preot domnesc, Bârladul fiind proprietate domnească, biserica în care a slujit, Vovidenia, a fost Biserică Domnească, ctitorie a lui Alexandru cel Bun. A fost o biserică din piatră, după însemnările călătorilor străini. Localnicii, în vremea aceea, ridicau biserici din lemn, numai marii boieri și Domnitorul se încumetau să ridice clădiri solide, din piatră; Bârladul fiind loc domnesc, numai Domnul avea dreptul de ctitorire.

Prima atestare a Târgului Bârlad este din 8 octombrie 1408, într-un privilegiu comercial acordat de Alexandru cel Bun negustorilor lioveni (Mihai Costăchescu, „Documente moldovenești înainte de Ștefan cel Mare. Documente externe”, vol. II, Iași, 1934, pp. 630-632).

Emitând acest document, Alexandru cel Bun a semnat „certificatul de naștere” al Bârladului. Zona din apropierea podului de peste râul Bârlad a devenit deosebit de importantă după unificarea Moldovei, când la Țara de sus s-a alipit Țara de jos, „Țara valahă”, moștenirea lui Roman I, ca urmare a căsătoriei sale cu Anastasia Koriatovici, după 1386 excluzând de la Domnie pe urmașii lui Petru I al Mușatei.

După unificare a urmat o perioadă de organizare administrativă. Elementele acestei unificări și etapele ei se intuiesc, dar nu au fost stabilite cu exactitate. Cronica lui Grigore Ureche face o lapidară mențiune, organizator fiind prezentat Iuga Voievod, fratele vitreg al lui Alexandru cel Bun. Acesta, dar și fratele său, Ștefan I, au ajuns domni ai Moldovei deoarece fiii Anastasiei, Alexandru și Bogdan, erau minori în acel timp. Începutul unificării administrative l-a făcut Petru al Mușatei. Au continuat Roman I și, probabil, fiii lui, Ștefan și Iuga, dar adevăratul gospodar care a pus Moldova în albia ei firească a fost Alexandru cel Bun. Acesta a fixat în Țara de jos un Punct vamal, la podul de peste râul Bârlad, într-un loc unde făceau cruce două drumuri importante, cel care venea din sud și mergea spre nord, celălalt care venind dinspre răsărit se continua către apus. Primii locuitori ai Bârladului au fost vameșii, urmași de funcționarii administrației, de negustori și meșteșugari. A fost un moment al întemeierii așezării, al descălecării, documentele ulterioare o demonstrează.

Toți cei care s-au stabilit aici erau creștini ortodocși și aveau nevoie de o biserică și de preoți. Această instituție a fost organizată de Alexandru cel Bun, domnia sa fiind primul ctitor al bisericii, al vechii biserici domnești din Bârlad, biserică pe care un călător străin, Bandini, a numit-o Biserica Sf. Chiril. Nu greșea, *chir* în greacă însemnând *domn*. Această biserică a fost ridicată în maidanul central al târgului, în piața centrală din acel timp, în partea de nord a podului de peste râul Bârlad; spre sud, descălecătorii au întemeiat Ulița Veche.

Alexandru cel Bun a adus și preoți din Țara de sus a Moldovei, pe frații Draghie și Toader. Preotul Draghie s-a întors în Țara de sus, preotul Toader și-a servit Domnul și pe Dumnezeu până la capătul zilelor lui. El a fost primul preot atestat documentar în Bârlad, primul preot domnesc, preot care a servit la o biserică domnească. Documentele au mai înregistrat și alți preoți domnești în Bârlad, preoți care au servit biserică înainte de domnia și ctitorirea lui Vasile Lupu.

*DRH – Documenta Romaniae Historica;

**DIR – Documente privind Istoria României.

UN POEM DE...

GEORGETA POPOVICI STRAT

CÂND FI-VA SĂ ÎMI TOARNE

Când fi-va să îmi toarne
Bruma din cupa toamnei
Cel ruginiu alcool

M-oi desfăta gustând
Taninul orei plin
De fragede monade

Ce sprintene și oarbe
Vor distila pe rând
Papilele-mi amare
De multul elixir

Și însele potire
Măsură cu măsură
Vor picura-n surdină
Deliciul unui spin

Golindu-mi chiar și vina
De-a fi trezit în noapte
Vecerniei trei clape
Ce murmură lumina

IOANA DOR

Vapori de clor

Mirosul de spital
Nu îmi face bine.
Vaporii de clor
Care ajung în nările mele,
Îmi halucinează simțurile.
E locul unde sufletele trăiesc
Vremea disperării.
Câtă lumină afară!
Cât întuneric între pereți!
Ca Dostoievski,
Îmi amintesc de casa morților.
Mama mea aici a murit.
Mama mea aici trăiește.

Dar de ce să mai povestesc toate astea?
Clopotul a bătut deja
De trei ori la apus.

SIMION BOGDĂNESCU

CĂRARE-NAPOI

Ochelarii, goi, rămași fără mine,
Inelul, gol, uitat fără mine,
Ceasul, rănit, rămas fără mine,
Ceaslovul, rupt, rămas fără mine.
Numai ultimul meu rând de haine,
Fără carnea mea, fără scheletul meu,
A plecat singur, drept, militar,
Pe cărare-napoi...

LUP ABSOLUT

Ce flaut albastru
umblă pe arături
de solfegii
cu grâul cel copt
al melodiilor lumii?
Pe lanuri, demult...
Un cuib vădov de cer...
Ce-aduceri-aminte
de buzele văii,
de buzele iepelor tinere,
de zvâcnetul rămuriș
al unei prepelițe speriate,
de viforul tăcut și prea lent
al știucilor zburătoare
și mute
în crângul cu cranii
într-un auz deplasat
de la el însuși
la sine însuși,
de la eu către sine
la culcuș de sulfine
prin timpan la neștine
și de la vine
către inima mea către
Tine, către timpan către Tine,
pribeag Oarecine,
Lup Absolut!

Metalicul sunet

Un strigăt stins
se aude dincolo de lume
și cheamă un suflet
care gustă
din sunetul metalic
al limbii ce se lovește
de clopotul însingurării
și se strecoară apoi,
tiptil,
în adâncul din țărâna
care cuprinde cu brațele ei
iluzia trupului.

Oh, strigătul, strigătul,
de n-ar fi fost Osiris!

LINA CODREANU

BALADA CUMPENEI

Îi ardea gura de setea pruncilor
care-l strigau în batjocură Atlas.
Cu vârful degetelor
atingea talpa cerului.
Trupul de metehne osândit,
înzăpezit pe creștet,
stâlpuia țeapăn
ridicând spre cer brațele trudite;
gemeau palmele bătucite
de mânuirea uneltelor
prin ograda satului.
Din roșul ochi al tâmplei,
de toate iscase la viața lui,
numai cumpână la vechea fântână
să ridice nu reuși.

Ciutura spânzurând în golul zilei
tânjea la răcoarea apei
fiarele ruginite din capătul opus
trăgeau către arsura colbului.
Pe umerii atlasieni,
cumpâna gândului
balansa înainte și-napoi,
după cum purta greutatea –
către susurul de nu-mă-uita
ori înspre tăciunele uitării.

Neștiute reguli austere
așterneau prudentă tăcere;
peste praful secetei recente,
floarea țipa de sete,
piatra chicotea a plăcere.
Gândul lăcrima în ochii pruncilor...

Adâncirea și urcușul
nășteau bățalii pe culmea-i subțire
Pe umărul atlasian, zăpada zâmbea
în copilăria din ochiul fântănit,
clopoțindu-și râsul în soare
gata-gata să se prăvale;
de pe umărul vremuit,
țipătul de cenușă cobora
până-n măduva fiarelor
dinapoia lui.

Biet uriașul satului
de neputință se micșora
pe verticala-i singurătate –
un Atlas, gânditor cumpănind
pe tăișul zării
viață și moarte!...

NICOLAE CORLAT

altfel de facere

am ars toate măruntaiele pământului
 să nu vină păsările întunericului
 să prade ce-a mai rămas
 dar niciodată nu poți părăsi tot
 niciodată îngerii nu vin când îi chemi
 pe șei mari de oțel își făcură apariția
 tot atâția zei câte speranțe nășteau oamenii
 și niciunul dintre ei nu scotea o vorbă
 niciunul nu avea grai nici ochi
 să înțeleagă rostul nostru aici
 lăsau în urmă dâre de foc
 în cer aprindeau foc negru iar în ape turnau o licoare
 de se uneau apele pământului cu cele ale cerului
 am înțeles atunci că nu-i destul să aduni cenușa
 că istoria nu se scrie cu litere

încă am darul plângerii

poporul acesta își pierde urmele
 precum muchia de cuțit aerul străpuns până la sânge
 încă am darul îngerului coborât pe alt umăr
 mai departe cu o moarte
 mai departe cu ziua așteptării
 peste întinderea de granit
 în care zeii își aștern grădini înflorite
 știu că flacăra aceea zărită
 pe când copil zburam peste aerul văilor
 dintr-un labirint în altul
 lăsând vastele păreri la vedere
 e vie în inima aceluia pământ
 nevăzută
 cum ochiul nevăzut al adâncurilor străbate
 dincolo de înserarea din toate inimile
 adormite

mai lesne te-nsoțești cu cei care au fost
 ei nu pot decât să-ți astâmpere nevoia de a fi
 te-nsoțesc tăcuți
 cum din tine ar crește mai multe umbre
 iar sângele se transformă
 în piatra
 pe care umbrele se așază
 într-o lumină impură

HORAȚIU STAMATIN

(Ars nivis)

Ninge,
 neaua-i cât gardul!
 Bunul meu prieten mă roagă să-i scriu o poezie,
 mă ia cu sentimente: că ne cunoaștem de mult
 de pe vremea când furam harbuji împreună în țarnă-n jos;
 îl privesc.
 El umple paharele cu vin,
 bem vin vârtos cuprinși de sete;
 văzând că nu rostesc niciun cuvânt, scoate din portofel două bancnote
 cu chipul poetului național,
 le iau și le arunc în focul care trosnește în sobă
 -un alt supliciu pentru românul absolut-;
 mă ia din nou cu sentimente: că am fost cu uratul împreună
 și ne-am împărțit colacii frățește,
 și când am fost noaptea la Claudia, ea m-a repezit cu „hai, plimbă ursu”
 și i-am smuls poarta din țâțâni și am aruncat-o în râpă.
 Văzând că tac și iar tac îmi spune că fiind
 prieteni din fragedă pruncie mi-o dă pe nevastă-sa pentru o noapte,
 îl privesc și-l privesc,
 el toarnă-n pahare,
 bem vârtos cuprinși de o sete ancestrală ...
 Și eu mut ca muta satului reușesc
 să-mi adun un gând: prietenia e un act de cădere din oglinda cerului
 unde privirile noastre se-ntâlnesc la bine și la rău
 și ele ning din nou aici pe pământ
 unde-i cald și toate-mi sunt sfinte.

(Umbra și masca)

Mi-am lăsat umbra zălog în televizor
 cu gândul de a fugi de-acasă.
 „E un loc bun pentru hibernare”, o consolez eu.
 Cele trei femei din cameră mânuiesc telecomanda
 cu multă dexteritate: acum urmăresc
 timpul probabil de la un canal la altul,
 într-o armonie dragă mie,
 dar previziunile lor mă pun pe jar,
 mă trimit într-o epocă translucidă
 pe când umbrei îi este frig, din prag o văd
 cum tremură, cum tușește, febra o face soră cu luna,
 îi este frică,
 se-ntunecă.
 Emoționat, ecranul își pierde imaginile,
 un expresionism abstract de culori inundă privirea,
 frânturi de limbă se lovesc de tavan,
 punându-ne la grea încercare pe toți cei din cameră.
 Atunci femeia disponibilă se ridică și-i arde un pumn.
 Aplecată în față i se revarsă sânii,
 alunița de pe sân e o floare de nu-mă-uita,
 vocea ei e singura amintire, singura promisiune ce mă va-nsoți
 pe căi nevăzute, pe căi neumbrate.
 „Sunt un sentimental iremediabil”, îmi șoptesc.
 Tușesc și eu ... mai tare, și mai tare, inima mea e un picior de plai,
 imaginile se adună grăbite ca oile la strungă
 și printre ele văd pentru o clipă o ploaie torențială de vară
 și un om cu un chip vezuvian
 pășește apăsător
 acolo într-un spațiu ondulat,
 un presupus câmp de verdeață și odihnă,
 dar cu multe flori dilematice,
 fapt care m-a făcut să-mi amân plecarea pentru ceva mai târziu.

**GHEORGHE
RÂMBOIU-BURSUCANI****POEME HAIKU**

Gerul brodează
Din fire de negură –
Pânze de cristal.

Vuiet de-obuze
Săgetează văzduhul –
Afară-i crivăț.

Floră de smarald
Concert ornitologic –
Primăvara-n toi.

Sub pomi-rochia
Miresei, în pom pruncii –
Moarte și viață.

Pâlpâie pe cer
Făcliile Domnului –
Noapte senină.

Între sol și cer –
Oceanul de nori, plânge
Cu lacrimi de-argint.

Dumnezeu varsă
Lacrimile-i mănoase –
Pe-nsetatul sol.

Roiuri astrale
Ne-ncântă privirile –
Bolta-nstelată.

Dansează frunze-n
Copacii triști și-agitați –
Orcestră-i vântul.

Frunzele moarte
Îmbrățișează solul –
Spre renaștere.

Coboară din cer
Săgeți de foc spre moarte –
Căderi de stele.

Comori în rafturi,
Înnobilând suflete –
Cărțile bune.

DORINA STOICA**AMBELE LUMI**

De la prima clipire a ochilor
te-am văzut, mamă, te-am văzut, tată!
Te-am gustat, pâine, de la
prima mușcătură a dinților,
te-am băut, apă, de la prima sete
a gurii mele.

Te-am văzut, cerule, atât de
adânc, ca o umbră a lui Dumnezeu
așternută peste mine,
ca un semn uriaș de întrebare.

Te-am simțit, soare, de la prima
rază intrată pe fereastra dinspre răsărit,
te-am auzit pasăre cântând
pe o floare de magnolie,
în primăvara vieții. În lacrimi, durere
a curs, timp după timp.

Miere, din adâncul grădinilor te-am gustat,
iar apoi durere peste durere,
ca o repetată alungare din rai.
Târziu, am primit Cuvântul
și nu l-am despărțit în silabe
ca să-mi fie punte între bine și rău,
între afirmație, negație,
trecut, prezent, viitor.

ADRIAN VOICA**PRINTRE UMBRE**

Doamne!
La trei zile distanță
Ne regăsim în stanță!

Destin floral

...Își mai păstra o vreme surâsul de regină
În glastra transformată în ultimă grădină.

Tot timpul

Emoții de toamnă, emoții de-apus
Și câte mai aveam de spus!...

Inteligență artificială

Tehnologia nouă, bazată pe amprente,
În calcul ia cuprinsuri cu margini evidente.

Întrebare

Lui Constantin Cubleșan

Ce mult am mers nemaifăcând un pas!
O, viață, spune-mi cât a mai rămas?

Călătorie imaginară

Copacii colorați ai toamnei
Se regăsesc pe rochia doamnei.

Înnoptândă va fi ultima zi
începută în lumea aceasta
și sfârșită în cealaltă,
ambele lumi!

ZI DE SĂRBĂTOARE

Ploaie rece de aprilie și străzi aproape pustii
se scurg murdare spre centrul orașului,
spre biserici în care Fiul Omului, încremenit pe
Crucea Răstignirii, așteaptă răbdător să învieze,
să se înalțe la ceruri, sătul de atâția farisei,
de atâta necredință și falsitate, de atâtea
neiertări.

În fiecare dimineață, psalmodiind pentru surzi,
în bisericile pline, se pregătesc mirindele
pentru
călătoria spre viața veșnică, pâine și vin
ce se transformă tainic în Trup și Sânge divin.
Iubind pe toți și pe nimeni, repetă, an de an,
aceleași omilii despre bunătate și milă,
despre jertfă și Cruce, despre Răstignire,
Înviere și Înălțare, despre cer și pământ,
virtute și păcat, rai și iad, trădare și arginți,
vestind o vreme ce va să vină, o Împărăție
fără de început și fără de sfârșit,
de iubire și bunătate,
în care nici el nu crede.

Temă romantică

La marginea genunii
Aud suspinul lunii.

Puțină gramatică

Cu subiect și predicat
Se naște iarăși un păcat.

Timpul trăirii

La urmă e un singur Timp,
Indiferent de anotimp.

Vânătoare

Am pus Metafore destule-n tolba mea?
Mă duc la munte să vânez o stea.

Neant

Lui Peter Derer

Nici umbra lui nu mai există
Ci doar ideea – și ea tot tristă.

Recunoaștere

N-am bănuțat că geamul îmi va fi
Și singurul album de bucurii.

ANCELIN ROSETI

Atâția oameni uitați își caută cerul sub fruntea mea...

Doamnei Simona Nedelcu, soția poetului, și donației sale i se datorează vitrinele Ancelin Roseti din expoziția permanentă „Bârladul cultural” a Muzeului „Vasile Pârvan”. Aici a fost lansat, sâmbătă, 27 ianuarie 2024, volumul său postum, „**Sunt eu, Algathon**”. Moment admirabil gândit de muzeografa Alina Butnaru și onorat de poeții Liviu Apetroaie, Nicolae Corlat, Dumitru Pană.

Ca și pentru citirea lor, nu se pot încumeta să interpreteze poemele lui Ancelin Roseti decât cunoscători, adică cititori încercați sau poeți. Au un atu în plus cei care l-au și cunoscut.

Întâi de toate, da, e nevoie de o bună experiență a lecturii, fără de care citim, dar nu ajungem la ușile deschise... ele, „înaltele uși ale lumii”, ce „se închid...se deschid...” Și riscăm să cădem ușor pradă „capriciilor dedalice”. Să-l citim, așadar, și să-l cităm. Să-l credem când ne previne: **Când veți auzi ceva în lume căzând, să știți că aceea e steaua mea veselă, și-atunci se va schimba înfățișarea lucrurilor (...) și-ntreaga lume se va auzi doar în lăuntru meu, ca și cum m-ar reboteza cu același nume (...) încât eu, atunci când va fi să mă chem, să mor, ajungând cu rostirea doar la jumătatea sa, și nici măcar atât...**

Și să fim sinceri atunci când îi promitem poetului: „te vom ține minte atât cât să te putem iubi”...

Elena Popoiu

La început a fost totul și-apoi nimic. A fugit din mine un
claun –

și-apoi încă unul, și-apoi altul, și altul...

E ca și cum aș trăi în gândul unei păsări rare,

e ca și cum, pierdut printre detalii,

m-aș prăbuși de la înălțimea mult așteptatelor fericiri.

Pe gresii aspre se ascut norocul și-ndoilala,

iar din adâncul nostru, pentru o clipă, nu se mai aude nimic.

Adio, deci, lucruri mărunte!

adio, vouă, tuturor celor de nebănuit!

*

Aidoma unor dumnezei căzuți în bănuială,
atâția oameni își caută cerul sub fruntea mea.

Sub insurecțiile tâmpiei, cu toții credem că am fi
altceva decât ceea ce suntem – mai ales acei care se întorc
din sinea lor glorioși.

Străzile pline, cândva, de oameni cu crucile deșelate pe umeri,
asăzi nu mai duc nicăieri. Dar nu trecutul ascund în ele aceste
râni, ci viitorul – barocul disperării și această linguseală
poetică.

O nouă lumină,
un altfel de gol,
acest poem duce departe, nici eu nu-i știu sfârșitul, și din
adâncul meu, pentru o clipă, nu se mai aude nimic.

Nu-i de visat acest vis!

* *
*

...fiecăruia îi este menit un algathon –

un arc de triumf în dosul frunții
o umbră ademenită lăuntric

o umbră la nevoie purtătoare de vină și gata de amarat la
stâlpul infamiei

o umbră tocmai bună de trimis drept carne de tun în linia-ntâi
atunci când inima această nesăbuită patrie cu penajul viu
colorat te scoate-afară din ea

punându-ți noi vămi

vestindu-ți vremi inedite –

fiecare cu algathonul său:

un algathon pentru fiecare poveste

un algathon pentru fiecare destin

un algathon rezemat de marginile firii și circumspect precum
un semn de pagină...

(Ancelin Roseti, *Sunt eu, Algathon*, Cuvânt însoțitor de
Liviu Apetroaie, ilustrații grafice de Suzana Fântânanu, Editura
Junimea, Iași, 2023.)

GEORGETA POPOVICI STRAT

OMUL SECOLULUI 21 ȘI TABLA DE ȘAH A ISTORIEI

Pentru a-și satisface nevoile existențiale, omul a depus un efort nu doar continuu ci și considerabil sporit de multele oportunități generate de calitatea prestației sale, mereu perfectibilă, ce-i impunea noi tehnici, mijloace și reguli de organizare a muncii.

Foamea, setea, frigul, bolile, riscurile diverse l-au grăbit să găsească noi soluții, dar care îl aruncau în incisivii unor necunoscută încă nebănuite...

Satisfăcut tot mai puțin de habitatul său inițial, încă din preistorie a început să migreze în căutarea altor resurse de hrană și confort, tendință care nu l-a părăsit nici până astăzi, când tot mai incitat se aventurează în cosmos...

Însă pe oriunde a ajuns, legile imuabile ale firii i-au reașezat provocările pe o tablă de șah, solicitându-i timp și gândire pentru orice mutare ce ar putea să-i aducă o piesă în plus și mai cu seamă capturarea regelui răvniț...

Numărate i-au fost încercările de-a lungul veacurilor.

Memoria colectivă păstrează mărturii vii ale faptului că lăcomia, egoismul, discriminarea l-au predispus multor mutări neinspirate. Cu toate acestea a rămas sclavul unui astfel de joc, cizelându-i strategia, în speranța unui mat pe care să-l dea oricărui adversar din cât mai puține mutări...

Dovada? Nostalgia sa după un câștig absolut în detrimentul parteneriatului... Sălbăticia junglei, teroarea întinericului, atrocitatea climei, cataclismele apărute din senin nu au reușit să elimine puilul de om din brațele preistoriei, câtă vreme clanul său a ales a-l ocroti cu iubire, oferindu-i grijă, sprijin și protecție chiar dacă dispunea doar de cele mai rudimentare mijloace de trai ori arme de apărare.

Meditând asupra evenimentelor petrecute, omul a înțeles că propriul umăr este un stâlp nu doar binelui personal ci și obștei din care face parte omenirea în ansamblul ei. Această conștientizare i-a relevat că este o ființă socială, beneficiară a unor drepturi, dar și tributară unor obligații impuse de conviețuirea speciei sale tot mai numeroase, dar și într-un spațiu ce nu-și poate modifica limitele.

Pentru aceasta i-au trebuit nu doar secole, ci milenii la rând. Din preistorie trecând în antichitate, a întâlnit marea șansă de a experimenta învățăturile lui Christos. Capcana suspiciunii însă l-a prins captiv conducându-l spre segregarea credinței comune, aderând autorității mai multor lideri, pretext notoriu de divergențe și rivalitate între grupuri.

Urmându-și interesele, omul a trecut din epoca antică în cea medievală, la fel de înverșunat cum și prin cea a renașterii, marcată de un umanism iluminist mult îmbogățit de noi informații și instrumente benefice unui alt salt spre un destin tot mai spectaculos.

În acest timp, el a deprins să uziteze cuceririle științei, care în epoca industrială modernă au oferit soluții concrete de mecanizare și automatizare a proceselor tehnologice, ușurându-i substanțial munca.

Suplinirea materiilor prime epuizate cât și necesitatea obținerii altor stocuri îl obligau la o reevaluare permanentă a disponibilului, la o intensificare nu doar a extragerii și prelucrării lor ci și a analizei structurii și proprietăților

chimice și fizice ale acestora, instituind o nouă forță a progresului: cercetarea științifică.

Teama unei posibile penurii a resurselor naturale i-a ascuțit oportunismul, determinându-l să ia uneori măsuri mai puțin transparente, discriminatorii ce puteau stârni oricând conflicte de ordin global.

Primul și al doilea război mondial ce au declanșat distrugerii în lanț, redimensionări ale raporturilor de forțe, apariții de noi arme și strategii cu mult mai distructive, au fost cauze și totodată consecințele unor politici aberante a căror matrice poartă la vedere ori pe ascuns amprenta unor inginerii sociale de culise ale războiului, mai mult sau mai puțin rece...

Inteligența, nici în condiții de abundență materială, nu a potolit pofta de acaparare și de profit exacerbat a omului, așa încât foarte scurte sau inexistente au fost pauzele când planeta sa a beneficiat de pace, când egoul său nu a escaladat ura prin noi trape conflictuale...

Afundându-se într-o acerbă cercetare asupra microcosmosului, omul a zărit intimitatea celulei, însă nu mult a stat pe gânduri până să îndrăznească a-și folosi foarfeca lui terestră să taie câteva dintre legăturile care țin atomii în matca lor... De atunci Lucifer și-a scos mâna la vedere oferind-o celor ce vor să probeze potopul cu o nouă armă: bomba nucleară!

Evadând și în macrocosmos, a zărit pământul gravitând unui soare la care cu milenii în urmă se închina, și constatând că este infim de mic comparativ cu universul, instigat de noua sa putință, a început să spere că va putea să întrecă viteza luminii, că va putea manipula după bunul său plac unele legi ale materiei. Era informației, căci așa a numit-o, i-a deschis și mai mult apetitul de a sfida imposibilul, aruncându-se într-o căutare inedită, redimensionată de noi calapoade, confecționate de el însuși...

Deși multe vestigii ale trecutului încă-i ascund multe taine, deși imaginea unor plăgi ale sclavagismului, feudalismului, capitalismului barbar, comunismului iluzoriu încă-l expue cutumelor zădărnice, deși traiul celor mai mulți semeni ai săi este marcat de sărăcie, deși unica certitudine a biologicului din el este că oricum va pieri, chiar dacă a întrezărit mirificul vieții, omul continuă o aventură sinuoasă a cărei escaladare omite faptul esențial, anume acela că el este o parte a unui întreg pe care nu-l va depăși probând improbabilul ori imixtiuni super-extravagante în rețetărilor libertății umane...

Această ipostază îi pune sub semnul întrebării deciziile, atunci când alege prioritățile zilei ignorând relevanța globală a interesului omenesc, ori se sustrage prin varii tertipurii participării la acesta...

Umbrele oricărui răspuns posibil nu sunt aruncate de moftul unor gânditori contemporani, ci de acea flacăra intrinsecă a timpului ce a ales să ardă în urna spiritului omenesc, și care se numește conștiință!

Februarie 2024

VASILE PINTILIE

O AFIRMAȚIE ADMIRABILĂ: EGALITATE VS LIBERTATE

Socialismul a murit, dar ideile, mentalitățile, percepțiile asupra lui sunt încă vii. Societatea teoretizată de Marx și Engels, pusă în operă de Lenin și urmașii lui, nu a confirmat nicăieri. Nu vreau să invoc aici esențialismul. M-ar preocupa deoalarea și acceptarea unor metehne incontestabile, a paradigmatelor ideatice și a clivajelor care detonează pasiuni ireconciliabile între nostalgici și realiști.

Alexis de Tocqueville (1805–1859), filozof, scriitor, politician născut în Franța, a petrecut o perioadă de documentare în America și, ca urmare, a enunțat câteva caracteristici ale societății americane aplicabile și azi. În lucrarea sa „Despre democrație în America”, Tocqueville afirma remarcabil că există o legătură organică între „cantitățile” de libertate și egalitate livrate membrilor unei entități politico-economice, respectiv unui stat. Voi încerca să privesc evoluția ulterioară a societății omenești prin lupa descoperirii filozofului francez. Capitalismul și socialismul s-au manifestat mult mai târziu, însă raportul dintre egalitate și libertate ca factor de echilibru este valabil în continuare.

Porțiile de libertate și egalitate formează un întreg și sunt determinante pentru stabilirea tipului de societate sau orânduire socială.

Egalitatea exagerată generează egalitarismul specific societăților socialisto-comuniste, cu mențiunea că unii sunt mai egali decât alții! Mulți dintre noi am trăit pe pielea noastră absurditatea limitării libertăților și oribila atitudine egalitaristă în regimul comunist. Călătoriile în alte țări, mai ales în cele capitaliste, erau interzise cu desăvârșire pentru marea masă a cetățenilor. Libertatea de exprimare în toate mediile artistice și culturale era îngădită în mod brutal. Și nu numai la noi! În China, Mao Zedong (1893 – 1976) a obligat populația să poarte același tip de uniformă, în Coreea de Nord, Kim Ir-sen (1912 – 1994) a impus hrănirea întregii populații la cantinele populare. Altfel spus, în societățile comuniste s-au redus drastic libertățile individului și s-au egalizat, în jos, șansele la posibilitățile de dezvoltare personală. Sistemul de valori a fost răsturnat. Nu se făceau deosebiri majore între proști și deștepți, leneși și harnici, analfabeți și educați. Valoarea socială a diferitelor categorii sociale a fost egalizată. Aveam acces la același tip de frigider sau aspirator, aceeași marcă de autoturism, blocurile de locuințe și apartamentele erau la fel, centrele civice ale orașelor din toată țara erau *trase la indigo*. Când spuneai că ți-ai cumpărat mașină, puțini se interesau de marcă, pentru că se subînțelegea că e vorba de *Dacia*. Cel mult erai întrebă de culoare! La restaurante, ospătarii întrebau cu suficiență: „Ce doriți, bere sau vin?”, fără să specifice denumirea... aveau câte un singur tip din fiecare. Meseriile cele mai profitabile erau de benzinar, vânzător de produse alimentare sau măcelar.

Prea puțină libertate anchilozează și sufocă inițiativa, spiritul novator și creează mecanisme etologice inadecvate dezvoltării economice și sociale. Prea multă egalitate elimină în primul rând capacitatea și determinarea individului de a se dezvolta personal; dacă toți eram forțați să purtăm același fel de haine, alimentele erau raționalizate, obțineam venituri similare, de ce să mai depunem eforturi suplimentare? Meritocrația nu funcționa. În schimb, tractoriști, ciobani, șoferi, lăcătuși cu *origine sănătoasă* (poate foarte pricepuți în meseria lor!) erau școlarizați sumar și imediat ocupau funcții de primari, prim-secretari de județ, directori de unități economice, activiști ai partidului unic, cu responsabilități în domeniile sociale, economice și mai ales administrative. În câțiva ani de la instalarea noului regim comunist, a fost exterminată elita

românească. Profesori universitari, generali, oameni de știință, politicieni, scriitori, antreprenori din industrie și agricultură au zăcut și au murit în pușcăriile noului regim politic. Se încerca așa-numita operațiune de *formare a omului nou*. După 2-5 luni de pseudopregătire (de fapt era o alfabetizare!), *oamenii noi* deveneau egali sau chiar superiori economiștilor, inginerilor, sociologilor, medicilor, cercetătorilor cu diplome prestigioase și sute de cărți citite.

La prima vedere s-ar putea spune că dacă era intitulată societatea muncitorilor și a țăranilor, să și-o conducă ei! Și au îndreptat-o direct spre faliment!

Însă, marxism-leninismul ca ideologie, era seducător chiar și pentru persoane cu educație solidă. Alvin Toffler, celebrul scriitor și analist american, după o vizită făcută prin anii '60 în URSS, le spunea cu mult entuziasm, compatrioților săi la întoarcere: „Am fost și am văzut viitorul!”.

Un grup de tineri la muncă pe șantierele socialiste

În primii ani de socialism a existat într-adevăr o emulație generală, un fel de naivitate colectivă. *Oamenii muncii* depuneau eforturi considerabile și construiau baraje, căi ferate, șosele și primeau pentru munca lor doar hrana zilnică, iar la sfârșit, carnetul de brigadier. Dar, după cum era de așteptat, entuziasmul nu durează mult! Cât timp a gestionat munca fizică brută, ajutată de un nivel de mecanizare primar, țara muncitorilor și a țăranilor a obținut ceva rezultate. Însă societatea umană, inexorabil, a evoluat atât tehnologic cât și spre forme noi de organizare a muncii. Automatizarea, cibernetizarea, tehnologiile informației, telecomunicațiile, managementul axat pe productivitate reprezentau lucruri prea grele pentru ciobani, tractoriști, șoferi și lăcătuși, chiar dacă acum erau îmbrăcați la costum și cravată. În ultima perioadă, prin anii '85, la conducerea unităților economice au fost numiți sporadic, totuși, specialiști. Dar răul fusese deja făcut. Economia se sufoca sub presiunea domeniilor energofage și mari consumatoare de materii prime. Combinatele siderurgice dominau peisajul industrial: Galați, Iași, Călărași, Târgoviște, Cluj, giganți economici, mari consumatori de energie și materii prime neautohtone, importate din URSS, Australia, Brazilia etc.

Interesant de precizat este faptul că occidentalii au cedat intenționat și în întregime țărilor socialiste sectoare economice greoaie și neperformante, preferând să și direcționeze capitalul către dezvoltarea noilor tehnologii și domenii bazate pe *hardware* și *software*. Cineva trebuia în

lumea asta să facă tablă, cuie, țevi, șine de cale ferată, fontă – mărfuri vândute în general la export cu un randament economic infim – și ăștia eram noi, est-europenii; în schimb, importam din occident calculatoare și softuri la prețuri enorm de mari. Muncitorii noștri lucrau la furnale și topitorii, ai lor în birouri și hale cu aer condiționat. Conducătorii, strategii economici occidentali, spre deosebire de ai noștri, au intuit din timp mutația economică. Noua modalitate de a obține profit a fost și este următoarea: ca să vinzi un produs industrial (bicicletă, tractor, stilou, pahare etc.) de 10 ori, de n ori, trebuie să-l fabrici de 10 ori, de n ori, pe când un produs software îl faci o dată și-l vinzi de n ori! Obții profit fără să mai consumi materii prime, energie, forță de muncă etc., copiezi în milioane de exemplare ce ai produs o singură dată! Gândeți-vă de câte ori a vândut Microsoft sistemul de operare Windows sau Google-Android și veți avea dimensiunea colosală a fenomenului. Oracle, APPLE, IBM – giganți informatici – au cifre de afaceri egale sau mai mari decât PIB-ul însumat al câtorva țări din estul Europei.

Libertatea de gândire este necesară și în plan economic, nu numai în cel artistic sau politic. Libertate prea puțină și egalitate exagerată, caracteristici ale socialismului marxist-leninist, blochează societatea, elimină posibilitatea de dezvoltare armonioasă și durabilă. De aici până la sărăcie, disperare și mai departe la revoluție nu mai este decât un pas!

Situația inversă – libertate exagerat de multă și egalitate diminuată – conduce, în scurt timp, la fenomene sociale și economice nefaste. Libertate nelimitată și egalitate cu porția formează mediul propice pentru capitalismul sălbatic și inechitabil. Suntem o generație privilegiată. Am fost martorii mișcării istoriei în sens invers – trecerea de la socialism la capitalism. Pe fondul vidului legislativ-administrativ, ne-am luat câtă libertate am vrut noi. Libertatea de a fura, libertatea de a da șpagă, libertatea de a lua mită, libertatea de a face evaziune fiscală: sunt doar câteva aspecte tragice ale libertății prost înțelese. La această atmosferă infrațională adăugați ineficiența instituțiilor și inexistența statului de drept și vom avea tabloul complet.

Cum a fost posibil așa ceva? Fiecare dintre noi a auzit, pe această temă, o multitudine de explicații și teorii. Imediat după 1989, guvernul provizoriu și, ulterior, guvernele formate în urma alegerilor nu au avut capacitatea de gestionare a noilor situații create. După o scurtă perioadă de euforie, haosul, dezbinarea, neîncrederea au acaparat cu o viteză incredibilă toate sferile economice, sociale, administrative. Legăturile economice și comerciale dintre fostele republici socialiste au dispărut odată cu dizolvarea CAER-ului (Consiliul de Ajutor Economic Reciproc) creat la inițiativa URSS în 1949. Producția planificată era corelată cu contractele încheiate între țările membre. Abrogarea contractelor comerciale între membrii CAER a însemnat o lovitură mortală dată economiilor, și așa șubrede, din fostele țări socialiste. Primul efect: s-au creat stocuri imense de produse nevandabile, un prim pas spre blocaj economic și faliment. Era nevoie de spirit de sacrificiu din partea liderilor, de decizii economice și politice nepopulare, dar necesare. Nu a fost nimeni dispus atunci să-și sacrifice cariera politică sau imaginea personală și a partidului pe care-l reprezenta. Fiecare dorea să rămână la putere cât mai mult timp. Deciziile de forță care ar fi salvat economia de la extincție nu dădeau bine la electorat. Declarațiile populiste și sforăitoare nu deranjau pe nimeni. Liderii politici ai acelor ani nu au avut curajul să explice poporului că nu este bine să distrugă activele fostelor CAP-uri și IAS-uri, clădiri administrative, ferme vegetale și animale, utilaje diverse etc. Returnarea contravalorii acelor părți sociale, acumulate în cadrul întreprinderilor economice, către populație a declanșat în cel mai scurt timp o inflație galopantă. Marile unități economice au fost obligate de noul guvern revoluționar să facă angajări de personal fără nicio logică economică. Mai mult,

membrii partidelor au tolerat și participat la devalizarea băncilor, la prăduirea industriei, la tranzacționarea oneroasă a terenurilor agricole și a pădurilor. Lupta absurdă dintre partide a creat un mediu impropriu pentru dezvoltarea strategiilor economice adecvate. O falie abisală îi despărțea pe cei care trebuiau să conlucreze în folosul națiunii. „*Porumbul tău e copt astăzi; al meu se va face mâine. Este profitabil pentru amândoi ca eu să lucrez cu tine azi, iar tu să mă ajuți mâine. Nu te simpatizez defel, iar tu pe mine nici atât. În consecință, n-o să mă spetesc muncind pentru tine; și, chiar dacă voi lucra cu tine din proprie inițiativă, așteptându-mă ca și tu să faci la fel, știu că aș putea fi dezamăgit și că voi aștepta în van bunăvoința ta. Așadar, o să te las să lucrezi singur, iar tu o să mă tratezi în aceeași manieră. Și anotimpul se va schimba; și amândoi o să ne pierdem recoltele din cauza lipsei de încredere reciprocă și siguranță.*” (David Hume, „Tratat asupra naturii umane”, 1739).

În cel mai scurt timp s-a format în România o clasă pestriță de îmbogățiți. Este corect să precizez că au fost și antreprenori care au valorificat în folosul lor momentele prielnice reușind în mod cinstit să-și construiască afaceri profitabile.

Competiția era însă și este inegală între cei care beneficiază de privilegii și ceilalți actori economici care respectă regulile. Vorbim aici, dacă-l amintim din nou pe Tocqueville, de libertatea exagerată și absența șanselor egale.

De multe ori se fac speculații prea puțin informate. Există o retorică și un folclor diversificat de interpretări și variațiuni. Cert este că trecerea brutală de la un sistem social bazat pe controlul total al individului la unul fundamental opus a generat un val imens de frustrări și traumatisme comportamentale. Lipsa cronică a capacității de management, la majoritatea dintre noi, ne-a imobilizat în fața noilor realități. Acum nu mai avea partidul sau sindicatul grijă de noi. Conașionalii noștri, disponibilizați din fabrici, instituții, s-au trezit buimaci într-un ocean informațional inaccesibil și ostil. Scenariile, conspirațiile, speculațiile circulau și se multiplicau cu o viteză amețitoare. De cele mai multe ori alții erau de vină, nu noi, sau cei de lângă noi.

Lucrurile s-au mai limpezit și au început să capete sens abia prin 2007, când România a fost cooptată ca membră a Uniunii Europene. Noile seturi de legi și norme, adoptate de legislația noastră, noile instituții create în urma solicitării organismelor europene au creat un mediu mai adecvat pentru echilibrarea raportului libertate-egalitate. Să fac doar un comentariu: acțiunile în forță, dar legale și justificate, ale DNA-ului, determină diminuarea nivelului crescut de libertate (libertatea de a încălca legea) și oferă mai multă egalitate pentru protagoniștii corecți.

Pauperizarea populației și plutocrația sunt stări comune în societățile unde acest echilibru nu există. La noi, până acum, în ambele societăți, atât socialistă cât și capitalistă, raportul dintre libertate și egalitate nu a fost și nu este cel potrivit pentru ca mecanismele de funcționare să genereze prosperitate și bunăstare pentru majoritatea membrilor. Să sperăm că diriguitorii noștri vor găsi un echilibru adecvat între libertate și egalitate. Politicienii ar fi bine să facă parte din elita societății, nu să se constituie într-o clasă dominantă. Prea mult timp am fost cuprinși de o senzație stranie de frig moral.

Sunt, după cum observați, un prozator de ocazie. Oricum însă, mi-era teamă inițial că nu aș fi avut mare lucru de spus. Am pornit, cu entuziasm temperat, de la fascinanta constatare a lui Tocqueville: *funcționarea eficientă a societății umane este determinată și de raportul corect dintre libertate și egalitate. O provocare admirabilă!*

Eseul meu nu se dorește a fi o caracterizare a epocii socialiste sau a capitalismului incipient. Dacă am făcut câteva referiri, ele nu sunt decât elemente de legătură, necesare construcțiilor logice.

Cine crede că lumea e așa cum o vede se înșală amarnic.. Lumea este o imagine virtuală, alcătuită cu posibilitățile fiecăruia de înțelegere. Din această perspectivă, putem spune, fără a greși, că fiecare dintre noi are lumea lui.

ZÂNA TĂMĂȘANU

ION CREANGĂ – MĂIASTRĂ EXPRESIE A GRAIULUI ROMÂNESC

La 1 martie 1837, la Humulești, aproape de vestita Cetate a Neamțului, sat răzășesc așezat pe malurile Ozanei, se naște Ion Creangă.

A urmat cursurile Școlii Primare, abia înființate la Humulești, din inițiativa preotului Ioan. La îndemnul bunicului dinspre mamă, David Creangă, a trecut la Școala din Broșteni, ajungând apoi la Târgu Neamț și la Școala de Catiheti din Fălticeni. Din dorința aprigă a mamei sale, Smaranda Creangă, de a-l vedea preot, și nu orice preot, „ci ca părintele Isaia Dudu”, Ion Creangă a frecventat Seminarul Teologic de la Socola, înființat de mitropolitul Veniamin Costachi la 1803, care a fost „cea dintâi școală de grad gimnazial în limba română”. Școala avea renumele de a avea „profesorii cei mai învățați din lume”. Corpul didactic era format și din personalități venite din Transilvania, Banat și Bucovina.

Ion Creangă a studiat aici materiile teologice cu profesori clerici, dar și materii laice: aritmetica, gramatica română, geografia veche și nouă, istoria patriei, retorica, limba latină și limba elină.

La examenele din iarna anului 1856, este notat la toate materiile cu „bun”, „foarte bun” și „eminent”. La fel se întâmplă și în următorii doi ani. Dorința lui de a învăța nu s-a oprit aici. S-a înscris la „Școala Preparandală Vasiliană” de la Trei Ierarhi din Iași, în anii 1864-1865. Este strălucit la învățătură și, după patru luni, directorul școlii, Titu Maiorescu, a cerut ministrului ca Ion Creangă să fie numit învățător la Școala Primară de băieți „Trei Ierarhi”. Decretul de numire a fost semnat de domnitorul Alexandru Ioan Cuza.

Învățător la cea mai pretențioasă Școală Primară, a fost apreciat de Titu Maiorescu, licențiatul în străinătate în litere, drept și filozofie, rector al proaspetei Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, dar și mentor al Societății Culturale „Junimea”. Notele de la examenele finale ale anilor 1864-1865 erau eminente, Ion Creangă ocupând locul I, iar listele cu premianții au fost scrise de Titu Maiorescu însuși.

La 10 iunie 1865, Ion Creangă a obținut „Certificatul de absolvire” și a devenit învățător, parcursul său de studii încheindu-se când avea 28 de ani.

În 1858, după moartea tatălui, a devenit capul familiei pentru cei șapte frați, pe care i-a luat și i-a ținut la Iași. În august 1859, Creangă s-a căsătorit cu fiica preotului Ioan Grigoriu de la Biserica „40 de Sfinți” din Iași, iar în 26 decembrie a aceluiași an, a fost hirotonisit la Biserica „Sf. Parascheva” din Târgu Frumos, spre mângâierea sufletului mamei. Însă căsătoria nu a fost reușită din cauza greutăților create de socrul său care nu a respectat promisiunile făcute, cu martori, în „Foaia de zestre”.

Până în mai 1860, Ion Creangă a slujit la Biserica „Sfânta Treime” din Iași și apoi la Biserica „40 de Sfinți”, timp de trei ani. În 19 decembrie 1860 s-a născut unicul fiu, Constantin, dat la școală înainte de a împlini 6 ani. Acasă, Creangă îi împăcase profesor de germană și, odată cu fiul, a învățat și el limba, precum și mama, Smaranda, Ceaslovul, când el era școlar în Humulești. Fiul Constantin avea să urmeze Școala militară din București, devenind căpitan în 1889, după moartea tatălui său.

Ca diacon, Creangă a avut parte de multe greutăți, nedreptate și trădare. A fost exclus din rândul clericilor în octombrie 1872, pentru că a îndrăznit să meargă la teatru, și-a scurtat părul și a tras cu arma în ciorile din turnul Mănăstirii Golia! Soția l-a părăsit lăsându-l cu un copil de 6-7 ani și fără a putea da divorț fiind încă față bisericească.

În iunie 1993, după 122 de ani, în Biserica „40 de Sfinți” la

care a început să slujească, printr-o „Hotărâre reparatorie”, lui Ion Creangă i s-a ridicat pedeapsa și a fost reprimis în rândul clericului, ca diacon, în baza unui „Memoriu” alcătuit de mai multe Foruri, dus de poetul Ioan Alexandru în Parlamentul României și cu aprobarea Comisiei alcătuite din mai mulți clerici, în frunte cu Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, Daniel.

Ca slujitor al Bisericii, Ion Creangă a avut neîmpliniri. Ca învățător însă, timp de 25 de ani, s-a dovedit un pedagog de excepție. A fost autorul celor mai bune abecedare, fie ca unic autor, fie în colaborare. Menționăm: „Metodă nouă de scriere și cetire”, „Învățătorul copiilor”, „Povățuitorul la cetire prin scriere după sistema fonetică”, „Geografia județului Iași”, „Regulile limbii române pentru începători” (clasa a II-a primară), carte scrisă de Titu Maiorescu și retipărită, cu aprobarea autorului, de Ion Creangă.

La fel ca Eminescu, era conștient de valoarea cuvântului rostit și scris, riguros în tot ce făcea, căutând să găsească forma perfectă, pentru cele exprimate. Iată o întâmplare care o dovedește.

„Când se ducea cu colegii de la alcătuirea manualelor să citească/ corecteze materialul, Ion Creangă, care era, de obicei, coordonatorul, lua „Povățuitorul” și citea: „*Din in, ca și din cânepă, tot pânză se face...*” Enăchescule, Grigorescule, vouă cum vă sună? Aceia ziceau: Sună bine, domnule! Dar el nu era mulțumit, punea mâinile la tâmples și rostea singur, cu voce tare, să simtă ritmul și muzicalitatea frazei. Ceilalți au plecat pe malul Prutului, s-au scaldat, au băut bere, au mâncat mici, au petrecut și după vreo două ore, speriați că o să se supere Creangă că ei pleaseră, s-au întors și l-au găsit tot cu mâinile la tâmples, în căutarea frazei perfecte, nici nu observase că ei pleaseră”.

Ion Creangă a fost un învățător model. Au spus-o colegii, contemporanii și foștii lui elevi: N. Bogdan, Jean Bart, Octav Băncilă, Emil Gîrleanu, Emil Racoviță, M. Lupescu.

Nicolae Andriescu Bogdan, autorul monografiei „Orașul Iași” (Monografie istorică și socială ilustrată) relatează: „*Creangă știu în câteva zile să se facă iubit și temut de toți școlarii din felul cum se purta cu ei, când ca un părinte blând, șăgalnic, alintător, când serios, amenințător...*”

Mihai Lupescu, alt fost elev, își amintește: „*Cetire ca în școala lui Creangă și calcul mintal și scrisoare (caligrafie) ca la el, nu era nicăieri în Iași. Creangă nu trecea de la o lecție la alta până cea mai veche nu era știută de toți școlarii.*”

Jean Bart aprecia: „*Patima lui era gramatica și punctuația. Ținea la scrisul limbii curate românești.*”

Mihail Sadoveanu a evocat și el „Abecedarul” lui Creangă de pe care a învățat românește.

Ion Creangă a avut o atitudine de părinte față de școlarii lui. Iată ce-i sfătuia pe confrăți: „*Fie-vă dragi copiii, purtați-vă cu ei blând, învățați-i ce e de folos, fiți drept și-ți vedea că nu-s sălbatici. Schimbați-le des ocupațiile, jucați-vă cu ei, căci între copii trebuie să fie și tu copil. Nu vă vărsați veninul amărăciunii voastre în sufletul copiilor că-i păcat...*”

În septembrie 1874, Mihai Eminescu, devenit directorul Bibliotecii Universitare Iași, a fost solicitat să facă parte și din Comisia de examinare a unor cărți didactice, printre care și ale lui Ion Creangă. Anul următor, când Eminescu era revizor școlar pe județele Iași și Vaslui, a organizat în luna august prelegeri cu învățătorii privind deschiderea anului școlar următor. Cuvântul lui Creangă l-a impresionat pe Mihai Eminescu și l-a făcut să intuiască în vorbirea lui geniul.

Poetul menționa în documentele sale: „*expresiile vorbirii lui, erau fără moarte... „un învățător genial”*.”

Vizitându-l la clasă pe parcursul anului, l-a descoperit pe Creangă cum demonstra școlărilor principii morale și sociale, prin povești, istorioare, anecdotă. „*Toate sclipitoare, nemaiauzite sau nemaispuse în asemenea fel...*”

Cei doi s-au împrietenit, și-au dat seama că aveau aceleași gusturi, aceleași vise pentru tot ce e românesc autentic, pentru țărănul român, istoria națională, creația populară, pentru tot ce era vechi și nepieritor. Așa a început să-și convingă prietenul să scrie toate aceste nestemate, iar Creangă s-a gândit că dacă un poet ca Eminescu este interesat de persoana lui, că îl caută, că îi place ce și cum spune, ce face și că îl lămurește că trebuie să scrie ce are în mintea și sufletul lui, atunci altă cale nu mai era.

În septembrie 1875, Mihai Eminescu l-a invitat pe Ion Creangă la o ședință a „Junimii”, unde acesta a citit povestea „Soacra cu trei nurori”, iar în octombrie, revista „Convorbiri literare” i-a publicat creația. Astfel a debutat în celebra societate și, mai ales, într-o prestigioasă revistă literară, intrând în literatura română „pe poarta cea mai luminoasă ce-l va consacra definitiv alături de cel mai mare poet al culturii române”.

Până în 1878 Ion Creangă a continuat să-și publice poveștile în „Convorbiri literare”. În perioada 1880-1883 a publicat „Amintiri din copilărie”, cea mai apreciată creație a sa, cu excepția părții a patra. A publicat, dar nu oricum, nu orice și nici oricând, ci numai după ce le-a filtrat prin mintea și sufletul lui. Când Iacob Negruzzi i-a cerut să trimită scrieri pentru publicare în „Convorbiri literare”, Creangă i-a răspuns: „*Poate nu știți drumurile grele pe care le faceu de la școală până acasă, prin praf de două ori pe zi (școala era dimineața și după amiază, iar el preda toate materiile la clasa respectivă), dar încurajat de dumneavoastră voi cerca a mai scrie câte ceva; însă timpul când vă pot da ceva gata nu vi-l pot hotărî. Căci aceasta e treabă de gust, nu de silință.*”

După ce a citit la „Junimea” în 1876 nuvela „Moș Nichifor Coțcariul”, capodoperă a genului, a auzit că Titu Maiorescu ceruse s-o vadă și a amânat trimiterea ei la „Convorbiri literare”. I-a scris astfel lui Maiorescu: „*Vă rog să trimiteți povestea lui Moș Nichifor... ca s-o dau la tipar. Dumneavoastră, cred că veți fi râs de mine și de dânsa, și, cu drept cuvânt, pentru că este o copilărie scrisă de un om mai mult bătrân decât tânăr, da bine, da rău, Dumnezeu știe. Eu atâta știu numai, că am scris lung pentru că n-am avut timp să scriu scurt. Dar ce am scris, și cum am scris, am scris!*”

Când Eminescu a rămas și fără postul de revizor școlar, în 1876, Creangă l-a găzduit în bojdeuca lui din Țicău. Au devenit nedespărțiți până la plecarea poetului la București, plecare care i-a provocat mare durere în suflet, scrisorile sale către Eminescu terminându-se de fiecare dată cu: „*Vino, frate, vino, căci fără tine sunt străin.*” Aceeași durere o avea și Veronica Micle. Iată ce îi spunea Creangă și despre ea: „*Veronica a fost azi pe la mine și mi-a spus că și cu ea faci la fel. Ce rău ți-am făcut noi de ne-ai dat uitării?*”

Încă un lucru l-a hărăzit soarta: începând cu 1883, s-au îmbolnăvit și creația lor s-a oprit aici. Dacă Eminescu și-a scris întreaga operă pe parcursul a 17 ani (1866-1883), Ion Creangă și-a scris poveștile, amintirile și celelalte povestiri, pe parcursul a mai puțin de 10 ani (1875-1883). Doar partea a IV-a a „Amintirilor” și alte câteva fragmente au fost scrise după 1885.

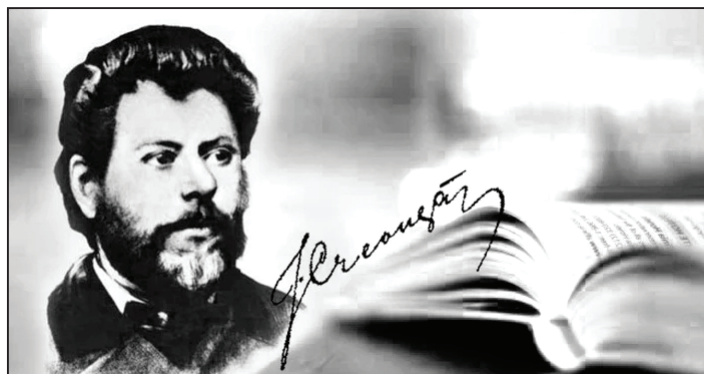
Atât a fost să le fie zborul!

Anii de până la sfârșitul vieții au fost de grea suferință. Eminescu s-a stins la 15 iunie 1889 la București, spre marea durere a lui Creangă: „Nu se mai putea sta de vorbă cu el. Plângea ca un copil și-l striga cu glas murmurat pe «Bădia Mihai». Intra în bojdeuca, ieșea, intra iar fără de știre. Nu mai mânca, nu mai vorbea, citea cu voce tare din cartea de poezii a lui Eminescu, plângea, îl chema. Adormea istovit cu cartea de poezii sub cap. Se trezea, citea din nou și tot așa...”

Pe 3 august 1889, povestitorul a mai primit o lovitură dureroasă. Află că Veronica Micle s-a stins din viață la Văratcă,

unindu-se cu Poetul în moarte. Două laturi ale triumfului pleaseră spre stele, cea din urmă, Creangă, se simțea fără rost. Simțea că și sfârșitul lui e aproape și așa a fost! Dacă la Eminescu plecarea din viață s-a petrecut când parfumul florilor de tei înmiresma văzduhul, plecarea lui Creangă s-a petrecut în ultima zi a aceluiași fatidic an pentru literatura română, 1889, la 31 decembrie, când glasuri de copii făceau să răsună văzduhul de urături, conducându-l pe Creangă spre ceruri.

Când a fost să plece la cimitir, „*Bojdeuca de căsuță nu-l lăsa. Sicriul mare, locul strâmt, nu aveau cum ieși. Și atunci au trebuit să strice zidăria dintre cele două geamuri ale camerei de curat în care era așezat trupul Povestitorului. Doar așa a putut ieși sicriul, dar Duhul stăpânului ei a rămas aici pe vecie.*”

Nicolae Iorga, pe atunci student la Iași și care a participat la înmormântare, scria: „*Pâlpâiau lumânările la capul lui, iar Creangă zâmbea. Probabil, ca acei oameni care au fost acolo cu el să nu plece cu o amintire tristă de la înmormântarea lui.*”

Căsuța a rămas așa, cu peretele stricat până în anii 1916-1918, când s-a reparat, s-au adunat lucrurile Povestitorului și „Bojdeuca din Țicău” a devenit muzeu.

Ion Creangă nu a apucat să-și vadă scrierile adunate în volum. Asta s-a petrecut între anii 1890-1892. În timpul vieții a fost tradus în limba germană, azi este prezent în zeci de Dicționare de prestigiu din Europa, cunoscut în lume, dar traducătorii au întâmpinat mari dificultăți date fiind expresiile specifice, unice în literatură.

Studentii bucovineni, înființând Biblioteca Poporală Bucovineană, i-au cerut permisiunea să publice ceva din scrierile sale și Creangă le-a răspuns: „*...aveți voie a retipări oricare veți crede-o potrivită în scopul urmărit de dumneavoastră și sunt prea măgulit și mândru de cinstea de a mă număra între scriitorii noștri cei mai renumiți.*”

Cea dintâi „Monografie despre viața și opera lui Creangă” a publicat-o, în 1930, la Paris, francezul Jean Boutière, care-l așează alături de Christian Andersen, Frații Grimm sau Charles Perrault. Despre singularitatea genialei sale creații ne rămân memorabilele aprecieri critice semnate de Titu Maiorescu, Garabet Ibrăileanu, George Călinescu, Mihail Sadoveanu, care au văzut în graiul și stilul marelui narator esența românismului.

Bibliografie:

Călinescu, George, „Ion Creangă (Viața și opera)”, EPL, București, 1964;

„Lumina”(revistă), februarie 2020;

Maiorescu, Titu, „Din critice”, Editura Tineretului, București, 1967;

Negruzzi, Iacob, „Amintiri de la Junimea”, Cartea Românească, București, 1939;

Parascan, Constantin, Povestea vieții lui Creangă”, Editura Regina, Iași, 1996;

Rezuș, Petru, „Pe urmele lui Creangă”, Editura Eminescu, București, 1977;

Autor colectiv, „Studii despre Creangă”, Editura Albatros, București, 1973.

IOANA DOR

LIRISMUL OCHIULUI ASCUNS

După ce a scris cinci volume de versuri, poeta Georgeta Popovici Strat ne pune în fața celui de-al șaselea, o carte construită pe drumul propriilor căutări și al nevoii intrinseci de a conferi sens existenței, drumul vindecător al poeziei.

Scriitoarea a publicat: în 2016 – *Hieroglifă în zenit*, în 2017 – *Cui am trebuit mai mult*, în 2018 – *Altor file*, în 2019 – *Dincolo de Alpha Centauri* și în 2021 – *Sub pleoapa tresărindeii unde*.

Prezentul volum, *Pupilă veșniciei*, având ca titlu o metaforă sugestivă, trimite către semnificația majoră a atemporalității. Mesajul titlului este susținut de grafica ilustrativă, care aparține Elenei Cholet Negoescu.

Nu ne aflăm în fața unui volum monocrom tematic, dimpotrivă, între diversele teme abordate regăsim *iubirea*: „Între mintea ta perversă și sufletul meu/ Se întinde convexă iubirea/ Din care a ieși/ Îmi este tot mai greu” (*Între mintea ta perversă și sufletul meu*); „Iubitule, oare ești zeu/ Ori o prăpastie adâncă/ Din care încă/ Încerc să sar de mine însămi” (*Să sar de mine însămi*). O altă temă, general umană, abordată de poetă, este *cosmosul*: „Unde cobzar eu însămi cânt/ Căii Lactee în orchestră” (*An după an*); „Rostogolind laptele tăcerii prin unde/ Până la Steaua Polară” (*Alb așternut*). Sfera tematică se completează cu valorizarea *credinței* și a *negării* acesteia: „Grăind spre inima cea caldă/ Ori rece/ Ori rănită/ Într-un Hristos” (*Dorul nestins*); „Urmându-te precum Lot/ Gomora să-l sfășie” (*Pupilă veșnicie*); „Încât în pâine pârguiam/ Anafură întinsă lumii/ La Cina cea de Taină” (*Aleargă suflete pe unde vrei*); „Așteaptă vara-n psalmii lui Enoh” (*Când vei zări nevăzutul*); „Moise a scris întâia lege” (*Lege*). Nu în ultimul rând, autoarea cultivă spinoasa problemă a *morții*: „Frunte plecată/ Să nu ceri cuiva vreodată/ Moartea ta să o poată muri” (*E minunat să vezi*).

Aceste teme se înscriu în categoria *mythosului*: „Să fii oare un zeu fără Olimp/ Ori poate-o stea ce-a rătăcit/ Din veșnicie-n altă veșnicie” (*Cine ești, suflete*), iar ca ipostază existențială, sunt dominate de starea fiziologică a *suferinței atroce*: „Iar acum/ Oriunde încerc să privesc/ O mumie ciudată numită covid/ Îmi urlă în față/ Că n-are nevoie de mine/

De tine/ De o lume trează cu chip” (*Iartă-mă, suflete*).

Georgeta Popovici Strat inserează în structura versurilor elemente livrești, mai ales din domeniul istoriei și al geografiei (*De vorbă cu Decebal, Lacrimă picur de negură*), al fondurilor mitologice și biblice care vizează o simbolistică bine strunită în discursul liric.

Unele din motivele subsumate acestor teme evidențiate mai sus, cu mare frecvență în structura poemelor, sunt trecerea ireversibilă a timpului: „Secunda-mi sare-n mână” (*Printre văzute și nevăzute fire*); „Aruncând ora ca pe zar” (*Pupilă veșniciei*) și bobul de nisip: „Bâjbâind ca o grimasă/ Nevăzutul lumii chip/ Am ajuns bob de nisip/ Lâng-o scoică albă-n care/ Timpul încă mai ascunde/ Un grăunte mic de soare” (*Bâjbâind ca o grimasă*).

Observăm cu ușurință forța de sugestie, căci mare parte din poeme transcriu tragic răzvrătirea împotriva propriei condiții. Creatoarea nu intenționează să construiască imagini perfecte, ci se bazează pe forța de sugestie și invită astfel pe cititor să deslușească singur reprezentări apropiate de propriile cerințe și pretenții estetice: „Când vei zări nevăzutul/ Vei ști să nu mai mori/ Nici împotriva ta/ Și nici a albelor ninsori” (*Când vei zări nevăzutul*).

Abordează cu o firească luciditate a artistului ce sondează profunzimile ființei, condiția umană: „Suflete al meu/ (...) / Nu te prefacă că nu vezi/ Atâtea umbre/ Ce-așteaptă a mușca din tine/ De parc-ai fi o mucava/ În care își înfige o măsea/ Întreaga lume” (*De parc-ai fi o mucava*).

Sentimentul tragic generat de curgerea iremediabilă a vremii este susținut de accente ale planului imagistic: „Oricât vrei a spori/ Cu-n deget de pământ/ Zilelor șirul scurt/ Nu vei putea decât/ Arzându-le pe rând” (*Cenușă nimănu*).

În mod paradoxal, pentru un artist al cuvântului, revine obsesiv motivul *tăcerii*; poemul însuși pleacă în tăcere, între tăcere și cuvânt se joacă viața și moartea: „Eu doar aștept/ Și iert/ Și tac” (*Aleargă suflete pe unde vrei*); „Că eu n-am obosit să tac...” (*Chiar nu mă mai sperie*); „Fiindcă vine vremea când/ Tăcerea se

face ac” (*Până când tăcând*).

Sucesiunea anotimpurilor care constituie reprezentările duratei umane accentuează semnificația generală a fragilității omului în Univers: „În care toamne vara-mi mută/ Întreaga primăvară/ Să-mi primenesc iarna în pace/ Hrănindu-mi cerbii” (*Nu știu*) „Mi-e frig,/ Chiar dacă-mi este groasă haina/ Iernii nu știu ce vreascuri să-i aprind”.

Cuvântul *ochi* este laitmotivul cărții în descendență stănesciană, cel mai des folosit în poeme, cu un bogat câmp semantic: *iris, pleoapă, oarbă, spânceană, lacrimilor, pupilă, retina, cearcăn, geana, corneea*. Este ochiul lucid, întors către sine, care scormonește adâncurile cunoașterii. Citez selectiv câteva structuri lirice: „Ochiului meu îl răsfiră/ Aripă de înger” (*Alb așternut*); „Dar ochiul tot mă doare/ De cât neant atârână de-al lui iris” (*Să-mi pot păstra viu dorul*); „Sub geana unei unde/ Corneea ochiului boltită” (*Văd lacrimile*).

După cum s-a putut observa, uneori am citat doar versurile, fără a menționa titlurile poemelor, din rațiuni justificate, întrucât, în mare parte, titlurile sunt reluate în primul vers al poeziei.

Autoarea nu caută să epateze, ea își construiește discursul liric cu inteligență, din perspectivă a unei poete consacrate și cu un evident exercițiu al lecturii, astfel propune publicului un volum care se citește cu interes.

SEMNAL

Anul X, nr. 111-112 (3-4) 2024
martie-aprilie

www.edițiașpina.ro
redacția@edițiașpina.ro

ROXANA GALAN

SUB SEMNUL NEDESCHISEI PLEOAPE

Salutăm, astăzi, al șaselea volum ce aparține Georgetei Popovici Strat, volum dintr-o serie ce marchează și consolidează drumul clar spre zona liricului a poetei.

După ce își expune în câteva pagini, ca un fel de „cuvânt înainte”, viziunea asupra existenței, autoarea ne invită să dezlegăm „straturile” lumii primate de sub pupila spirituală a semnatarei acestui volum.

A vorbi neștiutului, a te adresa celor ce nu mai sunt, celor ce nu vor fi, celor ce abia au pășit în această lume, a te adresa sentimentelor și, mai ales, sieși, conștiinței ce capătă consistență în acea „pupila a veșniciei”, înseamnă de fapt, a crea. Simplu și aparent banal, dar...scormonind nimicul ascuns, visând la revelația deplină, poeta, scrâșnind, în orbirea „dârelor stinse-n foc”, speră că va înlătura Gomora, fatidicul, hazardul, „ora ca pe zar” prin contemplarea veșniciei cu ochiul tainic, necunoscut și inexplicabil, acea „pupila” chemată în ajutor. Să fie acesta elementul subtil prin care Georgeta Strat dă sens lumii liricii sale?

Volumul, care ni se dezvăluie după o lectură pasionantă ca un tot indisolubil, pune imagine după imagine, titlu după titlu, finaluri după finaluri, într-un corp liric ce ne surprinde prin înțelesuri ce simbolizează forma abstractă a unui tablou, ce emană din sufletul zbuciumat al autoarei: „Unde mi-ai fost/ când nu aveai adăpost/(...)Tu (suflete) ...neconținut alergi/Sedus de zi/Sedus de noapte/ Nemărginirii să culegi/Sub ale mele pleoape/Tot praful unui vis bizar/(An după an), un vis trecut, neînțeles, ce a mai rămas din el după ce s-a spulberat, un vis privit de o „pupila a veșniciei”, care rămâne prezentă dincolo de înțeles: „Unde cobzar eu însămi cânt/Căii Lactee în orchestră/”, născând alte și alte umagini ca într-un tablou de Picasso pe care-ți place să-l privești și, doar crezi că l-ai înțeles: „Ciupind eterul ce-a trecut/Prin sânii mamei mele/ Licoarea(...)pe buzele sângerând/De foamea ta celestă/, în alb așternut „ce devine” ...„Laptele tăcerii prin unde/ Până la Steaua Polară...” etc.

Fiecare titlu așezat ca vers, unul după altul, poate constitui o altă poezie: An după an, Alb așternut, Aleargă suflete pe unde vrei, Am căutat în mare, Am răscolit întinsul clipei, Astăzi mă numesc Anastasia, Aruncă masca, Azi bâjbâind ca o grimasă, Călătoresc prin mine, Doamne, Când vei zări nevăzutul, Cenușă nimănu, Chiar nu mă mai sperie, Cine ești suflete (p.12-22)

Georgeta Strat rostește alfabetul întrebărilor, descifrându-și propriul univers poetic: Cine ești suflete/Când fi-va să îmi toarne/Copac prinzând rădăcinile-i/ Da, clipa e veșnicia ta/ Da, știu/ De ce destrami ca pe o scamă/ De dincolo de uitare/ De ce vrei doar un joc anume/ De dragul cui/ De sub umbra durerii, etc.

În versurile poetei, clipa devine clipă, cenușa cenușă,

gâlceava gâlceavă, treaba treabă...Elidarea articolului hotărât aduce efectul generalizării noțiunii nu specificarea ei. Surpriza expresiei trezește în cititor senzația nelimitatului, efectul înseamnă recrearea veșniciei, în stil stratian. Exagerarea articolului în genitiv; gândului, durerii, cernoziomului, nanosecunde, abundența gerunziilor; curgând, batjocorind, fluierând, fume când, serbând, ducând, făcând, crează senzația de neterminat, de continuitate, de eternitate. Efecul e de spirală, ce absoarbe lirismul pe orice direcție, adăugând destul de ritmic și negațiile prefixoide: „Nenăscutul din tine/ Și nevăzutul din lume/Se arcuiesc să înceapă Nenumăratele urme/De dinapoia și înapoia sa/ Umplând de jivine ochiul/Ce nu are habar/Cât sunt de agere și multe/(...)Și ceață/ Născutelor și nenăscutelor himere/ Dulceață/. Efectul este aproape pictural, vezi noțiunea de „dulceață”. Dacă s-ar fi folosit substantivul accentuat, senzația ar fi fost limitată, denumind o anumită himeră dulce. La fel contrastele ne inundă cu bogăția lor, ca într-un joc al cuvintelor-senzații: ieri-măine, piscuri-văi, clipă-veșnicie; moarte-viață, Lucifer-Dumnezeu.

Autoarea propune o dezlegare a lumii exterioare prin crezul interior, în ritmul alfabetului: „Doamne, mai pot oare să măsoar/Întreaga lume/ Ce sare dincolo de mine/Într-un picior/(...) Cu fiecare A ce iute ca un pixel/Întins precum o dreaptă/Întregul alfabet mi-l saltă/ A-l răsfoi până la Z/Inimii care confuz îmi bate/ De peste lăcomia-i în

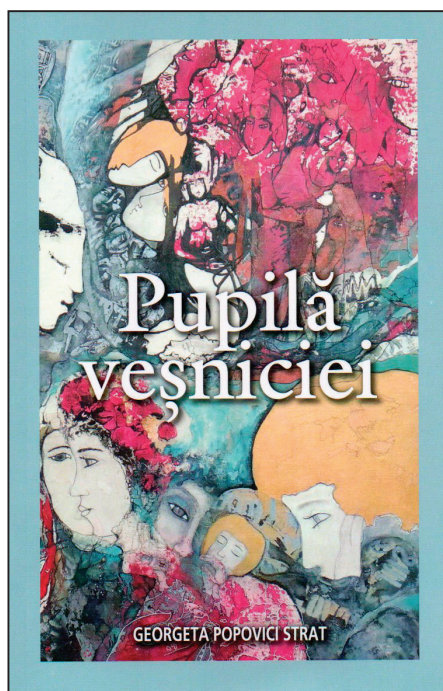
auz” (p. 56).

E minunat să vezi, constată Georgeta Strat, „Orice vină a gândului tău/ Ce smulge ora care-o spulberi/ A ticăi în nenăscutul ceas/Secundele fără de glas/Fără să le mai numeri/.

Finalurile pot fi și ele grupate în imagini poetice care devin alte texte lirice împreunate: ” Cu pleoapele-mi haina/ Nimeni niciunde n-a aflat/De trupul tău a mă ascunde/În altă inimă bătând/Nedezlegat de-a ei strânsoare/doar surzând la clipă/Fără tine/. (p.152-158)

Poezia Georgetei Strat emană stilul propriu în orice direcție; libertatea rimei sau nerimei este de-a dreptul încântătoare. Într-o singură poezie poți descoperi rimă împerecheată, îmbrățișată, încrucișată, rimă imperfectă, dar ansamblul e armonios și sună bine. În alte texte, fără rimă aparent, o descoperim recăstigată în interior deși te aștepti să nu fie și mi se pare normal ca poezia postcontemporană să-și asume această libertate.

După ce se adresează sieși, creatorului, mamei, tatei, fiicei, nepoatei, firii, iubitelui, nimicului, universului, trupului, simțurilor, Lui Hristos, Dumnezeu, după ce vede lacrimile „... cum înfioară/ Rostogolind în a lor urmă/Fiece întrebare/

Doamne/ Ca pe o roată de trăsură/de unde izvorăsc/ Și cum păstrează/Ochului strălimpezimea sa fierbinte/Ce sapă cuta de pe frunte/, poeta „umple lumea: „...Cu tăcerea ta/Să uit astfel de tine/Poate nu-mi va fi bine/ Ori poate da/Poate voi face indigestie/Când trestie mă voi preface/Că încetez a te urma/(surprinzătoare metaforă), urmează un context omonimic, ce adâncește meditația poetică: „Dar oare cum voi mai putea/De-atâte fire/ A trece peste fire/S-alerg prin ea astfel/ Fără de tine/. Cititorul are de asemenea libertatea de a adăuga după sentimentele ce le degajă lectura, semnele de punctuație potrivite.

Sonorizări argeziene, stănesciene, eminesciene ne demonstrează înclinația autoarei spre meditație: „Iată cristalul este prețios/ Nu doar că strălucește/Ci că la fel de sus în jos/Arată precum este/El își întinde cum o stea/Lucirile în noapte/Nealergând o cucuvea/ Un înger ori un șarpe/ (...)Nemăsurând cât e de strâmt/Ochiul ce-l poartă omul/ Peregrinând pe-acest pământ/Mânat de tot atomul/. Când citim poezia „Dacă” observăm glosarea înțelesurilor: „Iubitule, mint dacă îți spun/ că tac/că zâmbesc/că mi-e frig/Că mi-e dor/(...)Fiindcă atunci/ Eu renasc sărutând frigul/Cuvintelor ce tac zâmbindu-mi/De peste noapte”. Verbele din mijlocul celor patru strofe vorbesc „încifrat” despre chinurile autoarei, măcinată de întrebări fără răspuns, de goana după înțelesuri nevăzute: „grăiesc un spațiu”, alung tăcerea”, „topesc zăpada”, renasc sărutând frigul”.

Revolta este prezentă peste tot în poezia Georgetei Strat, fie că se referă la trecutul, ca în „De vorbă cu Decebal” amintind drama glorioasă a unui neam prea mic pentru giganticii vecini: „Mărite rege, îndeasă-ți cușma/ Pe frunte

mai adânc/Să nu-ți înghețe dorul de mormânt/Căci străvezii ciclopi iar sapă-n noapte/Cu gheare lustruite să dezgroape/ Comorile-ți ascunse în granit/. Și încheie cu același gust amar în prezent: „Miroase-a haos clipa/Când genele-i frământă/ Un quarc clipind să rupă ora/Singurul cerc ce a rămas/ Rostogolindu-se de o potrivă/Deasupra tuturor/, sau strigă în pustia contemporană, invocând munca titanică a celui care gândește lumea fără șansa de a i se revela înțelesurile: „Am decontat a mia oară/Surâsul nenăscut/Cu alba ceară ce mi-ai lăsat-o tată/cât într-un stup/Încât am devenit albină/În lumea plăitoare de tribut/ (...) Pot, însă nu mai vreau să strig/La cioburi de icoane/În care sfinții de demult/Cu capetele sparte de canoane/Au aura păzită de-un mamut/Ce latră ca un câine/ Purtând în coadă un covrig/ Pentru orice degingoladă”.

Descoperim și latura ludică a poeziei Georgetei Strat, presărată delicat prin volum, dar adunată atât de iscusit într-o fabulă inspirată: „Fabula melcului”.

Desigur, încă mai caută prin unghere un semn divin, care se află în „galaxii”; Ia cupa „Ta /Doamne” pe care „...mereu o închin la viață/Nicodată la moarte”.

Acest volum dezvăluie o poezie ce se întinde între cer și adâncurile neștiute, nevăzute ale haosului sau între incapacitatea de a înțelege sensurile existenței și munca sisifică de a crea alte și alte înțelesuri posibile, într-o cadență minunat așezată.

Hieroglifice i-a trebuit mai mult să se descopere în alte file întrezărite dincolo de Alfa Centauri, întrevăzută *sub pleoapa tresărindei unde*, în care se descoperă o *pupilă a veșniciei* ce ne observă și se ridică asemeni unui edificiu solid, într-un posibil viitor volum al temporalității.

DORINA STOICA

O POEZIE CA O SFÂNTĂ LITURGHIE

Volumul ce vine spre cititorul iubitor de Dumnezeu și de literatură cu caracter religios are în jur de 80 de poezii. Preotul Arhimandrit Veniamin Boțoroga, monah, viețuitor și duhovnic la mănăstirea Adam din județul Galați, aflată undeva, într-o zonă deluroasă, la granița dintre județele Vaslui și Galați, este binecunoscut și căutat de mulți credincioși pentru harul slujirii dar și pentru harul versuirii, deopotrivă slujitor în Sfântul Altar dar și slujitor al cuvântului versificat înmulțit, slăvit prin har spre slava lui Dumnezeu-Cuvântul.

Preotul-poet este conștient de talantul pe care l-a primit atunci când a venit pe lume, anume acela de a-și exprima în versuri trăirile: credința, bucuriile, tristețile, dragostea de Dumnezeu și de oameni, dragostea pentru tot ce a creat divinitatea pentru om, dragostea de neam și de țară, de cuvânt, de părinți și de sfinți și vrea să-l înmulțească spre slava lui Dumnezeu și spre folosul căutătorilor de Lumină și de credință trăită curat, autentic.

Pentru om, ca încununare a creației divine, există cele două alternative ale trăirii – trăirea în lumina credinței ori în întunericul necredinței! În cartea sa de poezii, inspirate de credință și de trăirea acesteia, ce poartă numele „Cuvinte spre Lumină”*, preotul V.V. Boțoroga ne propune trăirea în Lumină, aproape de Dumnezeu, fără nici un fel de abatere de la această Cale.

Poezia pe care o scrie preotul Veniamin este un rezultat al harului ce se coboară asupra sa adeseori, ca să-l mângâie și să-l întărească în momentele de încercare, de ispitire, de bucurie

ori de suferință. „Trăiesc prin poezie/ Și mă absoarbe-n totul/ În mine se înscrie/ Oare-am depus ei votul?// Chemarea mi-a făcut-o/ Demult destinul meu / Și viața mi-am umplut-o / cu rugă la Dumnezeu./ O rugă-i poezia,/ O rugă-mi este viața/ Prin ea-mi găsesc tăria,/ În ea-mi găsesc speranța./...Așa a fost să fie/, Să pendulez mereu,/ Din rugă-n poezie,/ Așa vrea Dumnezeu.”(Ascultând chemarea, p. 60)

Cartea „Cuvinte spre Lumină” cuprinde două părți și anume: Cartea întâi – „Cuvinte spre lumină” și Cartea a doua, „Nașterea poeziei”.

Forma de exprimare poetică este simplă, cu rimă împerechiată, rimele sunt facile, muzicalitatea este evidentă, versurile scurte iar poeziile nu depășesc șase strofe, astfel încât oricare dintre poezii, mai ales cele din prima parte, ar putea fi puse cu ușurință pe muzică, ele transmițând cititorului un mesaj creștin clar, corect din punct de vedere teologic, creștin-ortodox. Cele mai multe pot fi socotite convorbiri cu Dumnezeu, cu sfinții, cu Maica Domnului, rugăciuni de iertare, de mulțumire adresate în mod poetic divinității, ori trăiri ale actului liturgic, de pe poziția preotului ce slujește Tainele Bisericii și Dumnezeiasca Liturghie, canonice și fără interpretări personale ori filosofice, ci doar strict teologice.

Este o poezie cuminte, o exprimare în versuri a frământărilor unui monah ce se nevoiește spre a-și împlini misiunea asumată prin călugărie, refugiindu-se în momente de meditație ori de rugăciune, în ceea ce consideră că i-a fost dat să adune și anume: „Cuvinte spre lumină/ Din mintea mea

răsar,/Din raza cea divină/ Din raza cea de har./S-adun în poezie,/ Buchet să lumineze,/ Ca dulce armonie/ Primită-n inimi treze.//...Mi-e inima deschisă/ spre orice cititor,/ Lumina stă aprinsă/ Să vadă al meu dor” (Cuvinte spre lumină, p.11).

Din întregul volum cititorul remarcă sinceritate și o simplitate firească, aproape orală a exprimării. Poeziile scrise de pr. Veniamin pot fi asemănată cântecului de privighetoare, atât de simplu dar dumnezeiesc de frumos: „Smerit în rugăciune/ Eu mă ofer ca dar/Aștept să mă lumine/ Raza cea de har.// Sufletu-mi deschid,/ Inima mi-o plec,/ Cu mintea lucid/ Prin lacrimi trec.//”(Spre lumină, p. 61). Versurile aparținând acestui preot-poet pot fi lesne asemănată cu unele dintre versurile scrise de poetul Traian Dorz ori cu cele ale Sfântului Ioan Iacob Hozevitul.

În partea a doua a cărții, „Nașterea poeziei”, poezia devine mai laică abordând o tematică ceva mai diversă. Astfel, aici vom putea citi poezii despre poezie: „Nașterea poeziei”, „Poezie”, „Floare rară”, „Doină”, „Lui Mihai Eminescu”, „Poetului I. Al. Angheluş”, „Îmbătat de cuvinte”, „Cuvinte”, „Aștept poemul”, „Drumul versului”, „Poezia”, „Timpul Poeziei” și altele.

Acest capitol mai cuprinde poezii despre natură, stări (foamea, tristețea, gândurile, menirea omului în lume), poezii despre limba română, despre țară, speranțe, luptele de zi cu zi, destin, tristeți, dorințe, umbre și lumini, sărbători.

pot să nu amintesc cele câteva colinde: (Vin colindătorii, p. 177), „Vin colindătorii,/odată cu zorii/ lerui-ler// Vin să ne colinde,/Inimile-aprinde/ Lerui-ler”, ori (Colind, p. 181) „Vine Domnu-n lume,/ Vine să adune “ ...Înger din vecie/ vine cu solie/ despre prunc//S-a născut Mesia/ Vine bucuria pe Pământ/...Domnul calcă moartea,/Să ne schimbe soarta/ Cea de plâns.”

Cu multă sensibilitate poetul evocă amintirea părinților în versuri duioase („Dor de părinți”, p. 119), „N-aș fi vrut să moară/Tatăl meu cel drag,/ Pun la ceruri scară,/ Să-l readuc

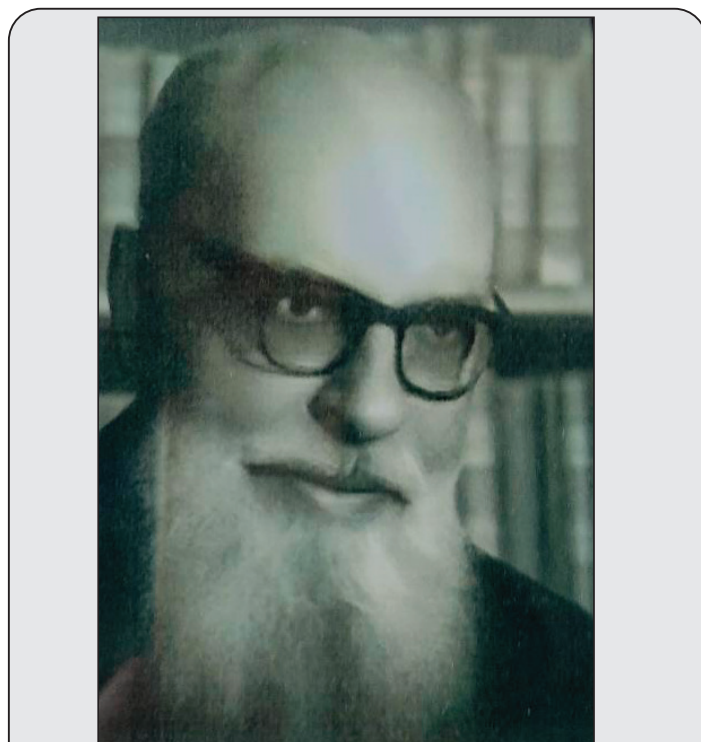
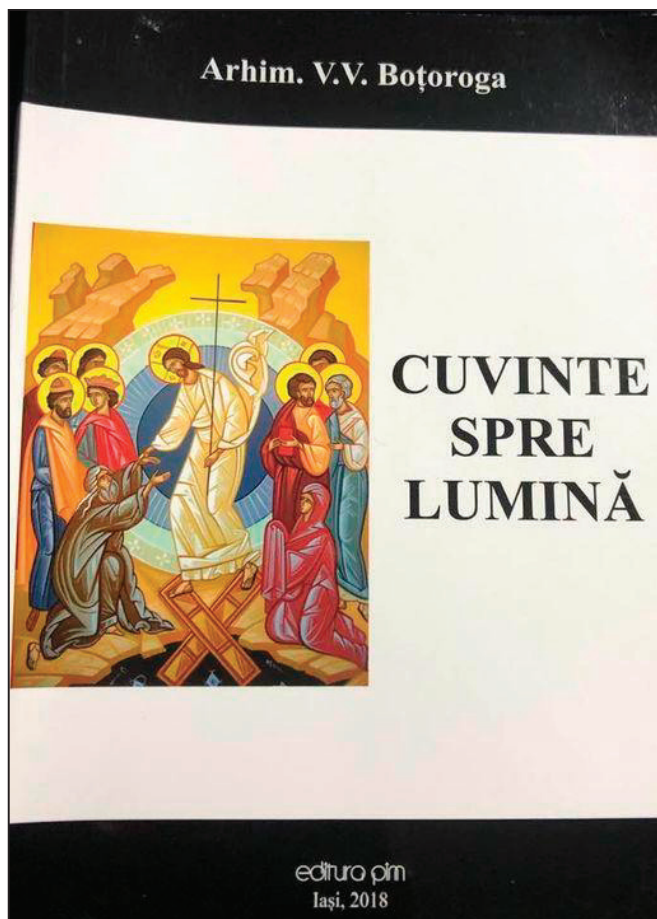
în prag.”//...Tristă-i inima,/Plâng de dorul tău,/ Ad-o și pe mama/ Să vă văd din nou.// Să mergem acasă,/ Să fiu iar cu voi,/ Pun un vin pe masă/ pentru amândoi.”

În cărțile sale de poezie, preotul-poet se prezintă cititorului exact așa cum este, om mai înainte de toate, un suflet curat, un monah ce și-a ales slujirea nemijlocită către Dumnezeu cu dorință de mântuire, cu râvna celui ce a depus voturile călugăriei, „Aștept, Doamne, lumina,/ Aștept să vină harul,/ De mult am tras cortina,/Ființa-mi este darul”(Transfigurare, p.187),dar și cu poezia ce i-a fost dată spre mângâiere, spre refugiu și spre dobândirea harului peste har. „Prin rugăciune vine harul,/Să scriem poezie-n lume”(Caut poemul, p.190).

Întreaga viață a poetului este viața oricărui muritor de pe pământ, un urcuș spre Devenire (p.169) „Din neființă la ființă/ intrăm în astă lume,/ Ne poartă o credință/ Prin taină și minune.// E viața noastră o luptă/ Cu slăbiciune și durere,/ Să refacem legătura ruptă/ Din Rai, spre înviere. „Harul venit sub formă de poezie poate aduce poetului-preot bucurie și chiar împlinire în lumea aceasta dar și în viața veșnică, „Caut până voi găsi/ Al poeziei tainic loc,/Prin el mă pot împlini.// Sub a mea făclie/Voi juca prin vers,/ Plin de bucurie/ Cânt în Univers”.(Jocul, p.146).

Noi, oamenii, aducem lui Dumnezeu daruri din darurile pe care El Însuși ni le oferă. Îi dăruim din cele cu care ne-a înzestrat la creație, pecetluindu-le cu pecetea recunoștinței. Aceasta face poetul-preot arhimandrit V. V Boțoroga când scrie poezie pentru Dumnezeu și pentru oamenii cărora, dăruindu-le cărțile cu bucurie ca și cum ar liturghisi, pare a ne spune din privirea plină de bunătate: „Ale Tale dintru ale Tale, Ție Îți aducem de toate și pentru toate.”

* Preot Arhimandrit Veniamin Boțoroga, *Cuvinte spre Lumină*, Editura Pim, Iași, 2018.

Un dar special făcut bibliotecii noastre de domnul Gheorghe Râmboiu-Bursucani: fotografia înrămată a preotului Toma Chiricuță, unul dintre cei trei întemeietori ai Academiei Bârlădene.

TEODOR OANCĂ

DIN ANTROPONIMIA ROMÂNEASCĂ

(IX)

Dacă înalta funcție dregătorească ajunsese să fie echivalentă cu un titlu nobiliar, nu același lucru se poate spune despre funcțiile administrative locale. Cu toate acestea, cele două categorii de funcții publice au comun conceptul de „slujbaș la stat”.

Mulțimea de supranume rezultate de la nume de funcții publice locale este rezultatul felului cum se reflectă în epocă și, desigur, în comunitatea locală, ocuparea unei astfel de funcții. Se cuvine aici să atrag atenția asupra unor aspecte de ordin psihosocial și cultural care privesc statutul de slujbaș la stat în epoca de tranziție de la feudalism la capitalism.

Societatea românească era dispusă pe trei paliere sociale în secolul al XIX-lea, când se fixează ca supranume termenii prin care sunt desemnate funcții publice:

a) palierul superior, caracterizat prin independența economică stabilă a indivizilor (moșieri, fabricanți, mari patroni, proprietari de imobile etc). La acest nivel se situează și marii dregători. De la numele funcțiilor publice dobândite sau cumpărate de ei au rezultat supranume care s-au transmis de la o generație la alta. Unii urmași ai acestora, trebuind să opteze pentru un nume de familie, au preferat supranumele sub care erau cunoscuți;

b) palierul de mijloc, sau clasa de mijloc a societății, în care intră și slujbașii la stat, caracterizat prin independență economică relativă;

c) palierul de jos al societății, care îi reunește pe cei lipsiți total sau parțial de mijloace materiale de trai.

În ceea ce-i unește pe slujbașii la stat, aparținătorii clasei de mijloc a societății, relativitatea economică a acestora se datora nesiguranței rămânării în serviciu. Totuși, ca funcționar la stat, omul se bucura de un statut social care îl situa deasupra condiției sociale a majorității populației, în ciuda venitului modest, dar sigur, pe care îl avea. Acest statut îi este recunoscut, în primul rând, de cei aflați pe palierul inferior lui, din care cauză funcționarul la stat acceptă cu satisfacție recunoașterea poziției sale în comunitate și, implicit, supranumele care i se atribuie și care se va transmite de la o generație la alta. Slujbașii la stat aveau un motiv în plus să se considere superiori mulțimii, în condițiile istorice de atunci, prin pregătirea lor școlară, care le asigura un statut socio-cultural aparte.

Administrația locală a cunoscut etape de dezvoltare care s-au consumat într-un timp relativ scurt și care s-a consolidat în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza. Funcțiile administrative la nivel de județ, plasă, comună au intrat în conștiința oamenilor ca repere de organizare statală, din care cauză numele lor au constituit pentru cei care le dețineau, dar mai ales pentru urmașii lor, un motiv de înnobilitare a numelui.

Funcțiile administrative se clasifică după gradul instituției. De la numele funcției administrative au rezultat supranume, care au devenit ulterior nume de familie. Redau și frecvența acestora, înregistrată în 1994.

Primari și consilieri: Birău 2023, Primaru 115, Pîrgaru 298, Șoltuz 230, Șoltuzu 106, Vatmanu 1875, Vătămanu 727, Vornicelu 22.

Funcționari mărunți din primărie: Condicaru 34, Diacu 528, Grămăticu 58, Lefegiu 140, Uricariu 59, Uricaru 338.

Funcționari cu atribuții economice: Dijmaru (de la care a rezultat Dijmărescu 419), Sameș 152, Vameșu 353.

Slujbași cu atribuții de comunicare: Crainic 1708, Curieru 25,

Dragoman 1196, Pristavu 737.

Slujbe care privesc ordinea publică și paza localităților: Armașu 600, Armășelu 323, Comisaru 49, Epistatu 54, Gardian 41, Gardianu 10, Nazîru 547, Stegaru 1846, Străjeriu 147, Străjeru 156.

Funcții judecătorești: Aprodu 727, Jude 856, Judele 720, Notar 503, Notaru 32.

Funcții administrative la nivelul plasei și al județului: Aga 601, Isprevnîc 73, Ispravnicu 52, Isprăvnîcelu 79, Pomojnicu 76, Pretorian 272, Pretorianu 9, Zapciu 147.

Dacă avem în vedere numele de funcții publice locale, nu putem trece cu vederea o serie de factori psihosociali și culturali care au favorizat apariția supranumelor rezultate de la aceste apelative prin conversie antroponimică și în mare parte prin derivare cu sufixul antroponimic –u.

(X)

Nevoia oamenilor de a-și confecționa unelte și obiecte necesare vieții cotidiene a existat din cele mai vechi timpuri. Materia primă de care aveau trebuință le-a fost la îndemână: pământul, lemnul, piatra, pieile de animale. Mai târziu au apărut metalele, prin prelucrarea cărora au fost parcurse noi etape de cultură și civilizație. S-a ajuns treptat la confecționări de obiecte casnice care să răspundă în egală măsură atât nevoii de utilizare, cât și rafinamentului crescut în diferite faze de afirmare a societății.

Civilizația dezvoltată în spațiul carpato-dunărean a cunoscut toate formele de evoluție socială și materială înregistrate de istorie. Epoca bronzului, urmată de cea a fierului, a favorizat dezvoltarea pe orizontală a diferitelor îndeletniciri de prelucrare a materiilor prime existente din belșug. Concomitent cu acestea s-a ajuns la o specializare în confecționarea uneltelor și a obiectelor de uz casnic. Cei mai pricepuți în făurirea acestora au transmis urmașilor darul dobândit prin muncă și har. Aceștia au fost meșterii care au prelucrat materia primă, punând bazele a ceea ce numim meserie. Cu timpul, meșterii s-au organizat în bresle, care erau asociații de meșteșugari de aceeași branșă.

Orice obiect din casa, curtea sau ograda unui om era produsul unui meșter. Breslele din care aceștia făceau parte erau bine organizate la sate și orașe. În secolul al XIX-lea și în prima jumătate a secolului al XX-lea breslele se diferențiau din punct de vedere social. „La orașe, meșteșugarii alcătuiau una din categoriile sociale de bază. În majoritatea lor, ei erau grupați pe profesii pe diferite ulițe din cadrul orașului sau mahalalelor, care purtau, de obicei, denumirea meșteșugului practicat de fiecare grupare meșteșugărească” (Adrian Rezeanu, Toponimie bucureșteană, București, 2003).

Numele meseriilor și al ocupațiilor formează un microsistem lexical la nivelul limbii comune, iar numele de familie provenite de la acestea alcătuiesc un microsistem antroponimic.

În cartea Microsisteme antroponimice românești am reținut 361 de unități de nume de familie provenite de la nume de meserii și ocupații. Am remarcat că în timp s-a ajuns la o diversificarea specializărilor în cadrul aceleiași meserii. Celei de lemnar i se asociază meseriile de bănicer, blidar, butar, covătar, dârvar, dogar, dulgher, lădar, lingurar, ploscar, raclar, rotar, tronar; din meseria de fierar s-au desprins cele de cazangiu, căldărar, cuțitar, lăcătuș, potcovar.

Unele nume de familie din acest microsistem antroponimic,

provenite de la apelative care aparțin unor graiuri locale, prezintă concentrări de frecvență în ariile de răspândire ale acelor apelative, dar figurează și în alte regiuni, ca urmare a migrării purtătorilor lor în alte zone geografice. Pot fi date ca exemplu perechile: cizmar - ciubotar, coșar - funar, prunar - perjer, vârzar - curecher, de la care au rezultat nume de familie a căror distribuție în teritoriul corespunde zonelor de proveniență a apelativelor de la care se revendică.

Supranumele de la care au rezultat numele de familie provenite de la nume de meserii și ocupații erau antroponime active în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Multe din apelativele de la care au rezultat acestea sunt ieșite din uz: boiangiu „vopsitor”, butcar „vizitiu”, glăjar „geamgiu”, pătular „dulgher, constructor de pătule”, podar „persoană care conduce un pod umblător; măturător al străzilor podite”, sacagiu „cel care cară apă cu sacaia”, șoimar „dresor de șoimi”, tronar „tâmplar care face tronuri (cosciuge)” etc.

De la supranumele meseriașilor cu mare reprezentativitate în comunitățile orașenești și sătești au rezultat nume de familie care înregistrează astăzi frecvențe foarte mari. Ilustrez acest lucru cu nume de familie cu frecvența mai mare de 2000: Băcanu 3474, Bărbieru 2549, Bivolaru 2854, Blănaru 3653, Bucătaru 4094, Butnaru 8880, Căldăraru 4621, Căpraru 2870, Chelaru 7754, Cimpoeru 3134, Ciobanu 68757, Ciobotatu 10998, Cismaru 4361, Ciubotaru 6714, Ciurar 5535, Ciuraru 3848, Cîrciumaru 2715, Cobzaru 3871, Cojocariu 10127, Cojocaru 42270, Croitoru 19784, Cruceru 4313, Dascălu 15614, Dogaru 13259, Dulgheru 3585, Feraru 10912, Fieraru 6655, Grădinaru 7289, Harabagiu 2666, Jitaru 3526, Lăcătuș 15455, Lăcătușu 4368, Lăutaru 2570, Lemnaru 2542, Lingurar 10682, Mocan 5617, Mocanu 44904, Morar 13889, Moraru 26903, Olar 4355, Olariu 12491, Olaru 24686, Păcurar 5191, Pădurariu 3800, Păduraru 9545, Pescaru 2642, Petraru 2298, Pînzariu 2452, Pînzaru 2027, Podaru 3391, Prisacariu 2986, Prisecaru 3723, Purcaru 3135, Pușcașu 9033, Rotar 4048, Rotariu 9031, Rotaru 31272, Stuparu 3462, Surugiu 4085, Tăbăcaru 2773, Timar 2479, Trăistaru 3468, Văcaru 3188, Vârzaru 2788, Vizitiu 4615, Zidaru 3211.

Sub aspect lingvistic, unitățile de nume care aparțin acestui microsistem antroponimic prezintă interes pentru cercetări fonetice, dialectale, de istoria limbii române, de vocabular. Numele de familie actuale reflectă o realitate lingvistică și socială din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și primele două decenii ale secolului al XX-lea, când s-a încheiat procesul de instituționalizare a numelui de familie din vechiul regat, ca urmare a aplicării Legii asupra numelui din 1895.

Numele de familie provenite de la nume de meserii și ocupații reprezintă un eșantion particular și important în cadrul microsistemelor antroponimice românești. Cele 361 de nume de familie identificate (nu am reținut derivate ale acestora) sunt purtate de 788.842 de persoane.

(XI)

Dacă sensul figurat al unui apelativ explică originea unei metafore, același sens în antroponimie poate da naștere unei porecle.

Porecla este o categorie antroponimică „prin care poporul a căutat să îndrepteze năravurile cele rele” (Candrea, p.5). Din punctul de vedere al lui Candrea, porecla este expresia atitudinii colectivității față de defectele unei persoane: „Poporul, dacă găsește la o persoană un cusur oarecare, care nu-i e pe plac, îi dă porecla care caracterizează bine cusurul acela. /.../ Cu chipul acesta poreclele s-au specializat, avându-și fiecare rolul de a califica mai de aproape pe leneși și trândavi, pe proști și nevoiași, pe vicleni și pe răi, pe urâți și zgârciți, pe bețivi și desfrânați” (p. 10).

O precizare demnă de luat în considerație aparține lui Ștefan Pașca: „La baza alegerii și răspândirii supranumelor stăpânește aproape nelimitat capriciul” (p. 53). De cele mai multe ori, porecla, devenită în timp supranume și ulterior nume de familie instituțio-

nalizat, își găsește explicația într-o întâmplare, al cărui „erou” este cel poreclit.

Aportul lexicului comun la crearea poreclelor este covârșitor. Iorgu Iordan, în DNFR, p. 14, subliniază nu numai acest lucru, dar arată și cât de greu este uneori să se explice cum au luat naștere unele porecle.

În studiul *Geneza poreclei* (Oancă, *Onomastică*, p. 15-44) am identificat „protagoniștii” implicați în crearea unei porecle: 1. Persoana poreclită, numită emitent; 2. Persoana care atribuie porecla, numită receptor; 3. Grupul care acceptă și consacră porecla. Rețin unele fragmente din acest studiu.

În prima secțiune am arătat că portretul fizic, psihic și moral al unei persoane se compune dintr-o multitudine de semne. Prin ele, în totalitate sau chiar și numai în parte, devine posibilă diferențierea unui individ de alții în interiorul grupului social din care face parte. Semnele se grupează și ele în funcție de aportul lor la identificarea persoanei: unele pot fi considerate dominante, altele au rol complementar pe lângă acestea. De reținut este că aceste semne sunt percepute de ceilalți membri ai grupului sub forma unor imagini. Astfel, din portretul fizic al unei persoane putem reține ca semne (trăsături perceptibile) ale capului: forma acestuia (cap rotund - de unde o poreclă ca Bostan, Dovleac; țuguiat: Prună), culoarea și forma părului (păr alb sau albit la o vârstă tânără: Albu, Bălan; cărunț: Căruntu, Săinu; negru, asociat cu culoarea pielii: Negru, Smadu; creț: Crețu, dar și lipsa părului: Chelu, Coposu, Pleșuvu, Spînu), a ochilor (mari: Boboșatu, Broscoi; oblici: Chinezu; cu pleoapele căzute: Oblon), a urechilor (mari și pleoștite: Clăpău), a nasului (cârn: Cîrnu; coroiat: Uliu; lung: Năsoi), a bărbiei (lată și ascuțită: Cazma, Lopată; crestată: Brazdă), a buzelor (mari și groase: Buzatu; tivite: Păstae), a pomeților obrajilor (zbârciți: Stafidă), a sprâncenelor (mari și stufoase: Sprîncenatu), la care mai adaug calitatea danturii (dinți falși: Fasole, Făsui; lipsă: Știrbu), culoarea pielii (galbenă: Galbenu, Gutuie; roșie: Roșu), sau urme pe față lăsate de variolă, Ciupitu, sau față cu pistrui: Pestrîțu etc.

Referitor la persoana care atribuie porecla, receptorul, sunt de reținut mai multe aspecte ale relațiilor existente într-un grup social. Primul aspect se referă la lipsa de omogenitate a acestuia în ce privește nivelul de receptare a semnelor (mesajului) venit din partea fiecăruia din colectivitate: unele mesaje sunt transmise cu intensitate sporită, facilitând cu ușurință receptarea lor, altele sunt de intensitate mai slabă, fiind legate de cunoașterea unor particularități de detaliu, cum ar fi reacția individului într-o anumită împrejurare.

Șansa ca porecla să fie acceptată de grupul social din care fac parte cei doi protagoniști, persoana poreclită și persoana care atribuie porecla, depinde de factori psihosociali și psiholingvistici. În cadrul factorilor psihosociali sunt de luat în considerare mărirea și omogenitatea grupului și statutul în cadrul grupului al persoanei care atribuie porecla. Principalul factor psiholingvistic este reprezentat de gradul de expresivitate a poreclei. În principiu, toate poreclele sunt expresive, deoarece ele dezvoltă sensuri figurate ale cuvintelor. Cu cât comparația este mai neașteptată, metafora mai sugestivă, metonimia mai șocantă, cuvântul ales să exprime un semn fizic, psihic sau comportamental capătă valențe expresive nebănuite când devine poreclă. În privința aceasta, Șt. Pașca (p. 49-50) are perfectă dreptate: „Elementul lexical nu are înăuntrul limbii un sens absolut, ci de obicei el prezintă o sumă de nuanțe semantice mai mult sau mai puțin îndepărtate. Spiritul omenesc neastâmpărat și expansiv e veșnic în căutarea unor forme noi de exprimare sugestivă, prin mijlocul aceluiași elemente lexicale, cărora le atribuie într-o împrejurare sau alta funcțiuni semantice variate”.

Fără acceptarea poreclei de către grupul social din care fac parte cei doi protagoniști, porecla nu se poate impune.

În concluzie, porecla este rezultatul codificării printr-un nume comun a unei particularități fizice, psihice, morale sau de comportament care caracterizează o persoană, căreia i se atribuie acel nume.

GHIȚĂ CRISTIAN

O POSIBILĂ CRONICĂ PLASTICĂ

În contextul social, economic și politic al anului care a trecut și în care lumea s-a axat pe un marketing consumerist de tip capitalist în care primează banii, mâncarea și distracția-hedonismul, conform dictonului latin „Carpe Diem” uitând că mai trebuie să și muncim, vă propunem o posibilă cronică plastică.

S-a dovedit că dincolo de necesitățile materiale, omul, ca entitate biologică alcătuită din materie și spirit, are și o dimensiune culturală care se cere satisfăcută, trăită, prin emoții estetice generate de poezie, muzică, dans, arte plastice etc.

Astfel, atât pe plan național cât și pe cel local, au fost organizate evenimente deosebite, oferind privitorilor prilejul de a veni în contact cu valori ale patrimoniului cultural universal, național și zonal din domeniul artelor vizuale și nu numai.

La Timișoara – „Capitală europeană a culturii în 2023” – a fost organizată Expoziția „Brâncuși: surse românești și perspective universale”, curatoriată de Doina Lemeni, punând în valoare genialitatea sculptorului și a etnosului poporului român din care sculptorul și-a extras esențele operelor sale revoluționând arta universală.

La București, Muzeul de Artă Recentă a organizat Expoziția „Efectul Picasso”, comemorând, astfel, 50 de ani de la dispariția marelui artist spaniol, cuprinzând 46 de lucrări originale, picturi, desene și gravuri, la care s-au adăugat 65 de lucrări ale artiștilor români contemporani influențați de Pablo Diego Jose Francisco de Paula Juan Nepomeceno Maria de Los Remedios Cipriano de la Santísima Trinidad Martyr Patricio Clito Ruiz y PICASSO – 23 de nume. Tablouri celebre: „Domnișoarele din Avignon” în stil cubist și „Guernica” de dimensiuni impresionante – 349 x 776 cm, ca protest împotriva bombardării de către armata germană a orașului spaniol Guernica.

Tot la București, la ARCUB – Hanul Gabroveni – Expoziția „Universul lui Salvador Dali”, un alt mare artist spaniol ca și Picasso, cuprinzând 170 de lucrări: sculpturi, ilustrații de carte, gravuri, litografii, miniaturi din aur, rubine, diamante, smaralde, safir și sticlă, mobilier suprarealist, toate create de geniul lui Dali.

Vizitând cele două expoziții am fost profund impresionat și am ajuns la concluzia că la baza artei lor a stat talentul cultivat prin studii plastice de desen, culoare, compoziție,

anatomie artistică dar și multă, multă muncă.

Pe plan local, la Muzeul Județean „Ștefan cel Mare” din Vaslui, sala „Artă”, Directoarea Muzeului, Ramona Mocanu și curatorul Antoniu Marian, au organizat a treia ediție a expoziției de artă plastică „Vasluiana – interferențe plastice pe meleaguri vasluiene”, la care au participat 56 de expozanți cu 150 de lucrări de pictură, grafică și sculptură, într-o gamă largă de genuri, de la figurativ la abstract.

La Bârlad, la Galeria „N.N. Tonitza” s-au perindat mai multe expoziții, din care s-a remarcat cea a artistului plastic contemporan Nelu Grădeanu, „Memoria culorilor”, din 1 octombrie, cu tablouri realizate în tehnica *pouring*, creând efecte plastice deosebite. Expoziția a fost dedicată memoriei marelui animator cultural și filantrop Dr. Constantin Teodorescu, căruia artistul îi datorează foarte mult.

Tot Dr. Teodorescu a fondat Galeria „N.N. Tonitza” și l-a promovat și pe artistul independent și autodidact Ioniță Benea de la Tg. Bujor, care de sărbători ne-a oferit un splendid album, de o calitate și noblețe cum rar se mai vede, intitulat: „Eu, dar...”, ca un gest de recunoștință pentru inițierea în tainele artelor plastice și pe care vom

încerca să-l comentăm.

Albumul prezintă rezultatul căutărilor și împlinirilor artistului de-a lungul a peste 40 de ani de trudă, cercetare și realizare a viselor plastice, a comunicării cu publicul prin expoziții, ilustrații de carte și aprecieri ale specialiștilor.

Structurat pe mai multe cicluri, în funcție de evoluția sa profesională, însoțite de comentarii personale sau ale unor critici avizați, albumul se prezintă unitar din punct de vedere al conținutului, cu reproduceri color, circa 300, precum și o fișă biografică cu expozițiile personale și participările la cele de grup.

Ioniță Benea, este un menestrel la porțile artelor plastice figurative și nonfigurative, iar arta - sa un izvor al formelor arhetipale conservate în timp din care își extrage esențele picturale și grafice, existente în mentalul specific românesc dar și universal.

MEMORIA ZIDULUI - O viziune plastică cu iz folcloric și religios ortodox, cu naivitatea strict autentică a țăranelui, simplu la suprafață dar profund în interior, astfel, ni se prezintă artistul prin lucrările sale, aparent naive dar adânc

înrădăcinate în structura poporului român. Universul creștin se reflectă în compoziții plastice-unice.

Un stil propriu, original și autentic pe care-l poți identifica în orice lucrare, ca parte a unui mozaic plastic, fără reproduceri după clasici sau alți confrați.

Acumulări vizuale de la fața locului, trecute prin prisma conștiinței sale și transformate în imagini plastice, accesibile la orice nivel de cunoaștere și percepție estetică.

Imagini recognoscibile ale unor sfinți prezenți în conștiința noastră mistică și pe care ni-i prezintă în ipostaze inedite, ca o permanentă trimitere la istoria credinței sau a trecutului nostru moldav și nu numai. O transfigurare a imaginilor creștine într-un univers plastic original, o reinterpretare a unor simboluri creștine ce persistă în memoria artei bucovinene.

ACTORI – O lume a alter egoului nostru, cel de toate zilele, reflectat în imagini sugestive, triste și banale, prin care încercăm să trecem prin viață, făcând haz de necaz și râzând de propriile noastre defecte prin autopersiflare.

O dedublare a personalității în ipostaze cromatice ușor de perceput și asimilat. O lume văzută în oglindă, cu chipuri vesele și triste, un modus vivendi, un fel de a trăi prin reflexele din propria noastră conștiință. Lumea teatrului, lumea noastră văzută altfel sau interpretată într-un stil original, personalizat prin linie, formă și culoare, personaje și imagini care se repetă, se multiplică în același stil personal și original.

CATAPETEASMA – Universul biblic al arhitecturii și interiorului bisericilor creștin-ortodoxe reflectat prin imagini plastice laice, al unui suflet sensibil care vibrează la contactul vizual cu culorile și imaginile religioase ale frescelor mănăstirilor moldave pe care le recrează prin formă și culoare.

Iconografia bizantină, pusă pe pânză și carton, într-o formă originală cu iz românesc, recognoscibil prin artă: „Sfânta Treime”, ne duce cu gândul la Rubliov și pictura lui, la universul picturii ortodoxe rusești, iar „Sfânt și balaur”, la o viziune a lui Salvador Dali și nu numai, o interpretare personală a iconei

„Sfântul Gheorghe omorând balaurul”. „Supraviețuitori” ne trimite la „Sfinții închisorilor comuniste” din care nu au mai rămas decât spiritele și acelea uitate.

OBICEIURI – Un univers tradițional, folcloric, ce umple întreg spațiul românesc de muzică, dans, costume populare, veselie și bună dispoziție în care este antrenată întreaga suflare a satelor, făcând deliciul publicului, tratat în manieră plastică și care ne impresionează la sărbătorile de iarnă.

Este lumea datinilor și obiceiurilor tradiționale reflectate prin linie și culoare ca într-o oglindă a timpului: „Căiuți”, „Măști”, „Capre”, „Jocuri de iarnă”, un contrast între albul zăpezii și culorile stridente ale costumelor și alaiurilor ce alcătuiesc o iarnă magică când lumea uită de necazuri și se lasă antrenată de veselia generală. Personajele se compun și recompun în ritmuri plastice în culori vii pe fonduri deschise sau neutre.

PEȘTI – Peștele ca simbol creștin devine motiv pictural în compoziții inspirate și din Ștefan Câlția.

GRAFICĂ – Joc de linii, suprafețe în contraste de alb-negru sau culoare, viziuni proprii inspirate de lecturi clasice: Camus, Villon, Baudelaire, ș.a.

LOCURI și FLORI – Reale sau imaginare, capătă valențe cromatice, simbolice și afective în funcție de starea de spirit a creatorului și receptorului.

PEISAJE – Reinterpretate și comunicate vizual prin formă și culoare.

Autodidact care și-a depășit propria personalitate și chiar pe a unor confrați profesioniști. Cronicari consacrați sau ocazionali au surprins în comentariile lor personalitatea pictorului, travaliul său în realizarea imaginilor plastice și au apreciat pozitiv lucrările expuse pe simezele galeriilor de artă, printre acestea și „N.N. Tonitza” din Bârlad.

Acumulările din copilărie, adolescență și maturitate, reflectate și transfigurate se alcătuiesc în cicluri de imagini trăite și muncite de truditul de frumuseți care este Ioniță Benea.

Respect, admirație și continuitate.

Public în Galeria „N. N. Tonitza”, la expoziția artistului Nelu Grădeanu, 1 octombrie 2023.

VIAȚA ACADEMIEI

Miercuri, 6 decembrie 2023, de ziua Sfântului Nicolae a anului în care Academia Bârlădeană a comemorat 215 ani de la nașterea lui Neculai Roșca Codreanu, Elena Monu și Cezar Crăescu au aprins o lumânare și au păstrat un moment de reculegere la mormântul din Cimitirul Eternitatea al marelui filantrop și ctitor de școală.

Vineri, 8 decembrie 2023, Liceul „Mihai Eminescu” a sărbătorit 65 de ani de la înființare (vezi *Academia Bârlădeană*, nr. 4/93/2023). Au participat doi venerabili profesori din primii ani ai școlii: familia Georgeta și Vasile Cîrcotă. Au fost prezenți absolvenți ai primelor serii, deveniți profesori ai liceului: Elena Monu, șefa de promoție, împreună cu Nicolae Crețu, a primei serii a liceului, Elena Popoiu, Valeriu Arnăutu, toți cei menționați fiind membri ai Academiei Bârlădene. A fost prezent și a luat cuvântul poetul Lucian Vasiliu, reprezentant de seamă al galeriei scriitorilor absolvenți ai liceului, alături de Cezar Ivănescu, Theodor Codreanu, Simion Bogdănescu, Viorel Dinescu, Dan Chelaru. La manifestare a participat primarul Bârladului, av. Dumitru Boroș, care a menționat proiectele culturale vizând reabilitarea școlilor municipiului, inclusiv a liceului sărbătorit.

Directorii liceului și Dumitru Boroș, primarul municipiului

Ascultat cu emoție și respect, profesor Vasile Cîrcotă.

Poetul Lucian Vasiliu

Dragoș Pătrașcu se confesează publicului bârlădean.

Sâmbătă, 9 decembrie 2023, la Muzeul Colecțiilor din Bârlad, a fost vernisată expoziția „Note despre linie” a renumitului artist plastic Dragoș Pătrașcu, prezent deja cu o expoziție permanentă în muzeu, alături de marele pictor Corneliu Vasilescu. Invitați speciali au fost: criticul de artă, prof. univ. dr. Petru Bejan, lector univ. Maria Bilașevski, poetul Lucian Vasiliu, directorul revistei *Scriptor*, care au vorbit despre artist și despre opera sa. Dragoș Pătrașcu s-a adresat publicului cu o călduroasă confesiune despre colecția personală de la Casa Sturdza și despre legăturile sale cu Bârladul.

Academia Bârlădeană a fost reprezentată la eveniment de Elena Monu, Elena Popoiu, Ioana Dor.

În cadrul evenimentului a fost lansat și catalogul de artă Dragoș Pătrașcu.

Duminică, 10 decembrie 2023, ora 11, ultima reuniune din anul 2023 a Academiei Bârlădene a avut în program o lansare de carte și prezentarea numărului 4(93) al revistei „Academia

Elena Monu - cuvânt de bun venit

Reuniți la expoziție: Dragoș Pătrașcu, Elena Monu și Lucian Vasiliu.

În prim-plan, patru scriitori

Bârlădeană”. „Pupilă veșniciei” este titlul celui de-al șaselea volum liric al poetei Georgeta Popovici Strat. Despre carte au vorbit scriitoarea Ioana Dor, Roxana Galan și Mihai Apostu, după care a luat cuvântul autoarea.

În continuare, Elena Popoiu și Ioana Dor au prezentat ultimul număr pe 2023 al revistei noastre, un număr bogat, numărând 44 de pagini, dedicat prioritar personalităților aniversate în acest an: Dimitrie Cantemir, Neculai Roșca Codreanu, Alexandru Vlahuță, precum și cu rubricile obișnuite ale revistei: poezie, istoriografie, istorie literară, cronică de carte, istoria limbii, pledoarie pentru școală, teatru.

Sâmbătă, 27 ianuarie 2024, ora 10.30, la Căminul cultural al satului Tupilați din comuna Găgești, fostul senator Vasile Nedelcu și-a lansat cartea cu caracter monografic, „Tupilați – un sat de pe Valea Elanului”. Au participat la eveniment: Elena Monu, Cezar Crăescu și Vasile Pintilie, membri ai Academiei Bârlădene, primarul municipiului Bârlad, Dumitru Boroș, primarul comunei Găgești, Costică Stupu, primarul comunei Roșiști, Florin Anea, prof. Costin Clit de la Huși, prof. Ion Iacomi de la Găgești, preotul

Autorul: Vasile Nedelcu.

La microfon: Vasile Pintilie.

În centrul prezidiului, președinta Academiei Bârlădene, Elena Monu.

Andrei Pintilie, precum și mulți locuitori ai satului și ai comunei.

Vasile Nedelcu, medic veterinar, născut la 12 august 1950, în satul Tupilați, com. Vutcani, raionul Huși, și-a dedicat timp și resurse însemnate pentru a realiza o lucrare monografică de 547 de pagini. Scrierea și alcătuirea unei monografii nu constituie o simplă operație de culegere de date, imagini și documente. Este un proces în care autorul se implică profund emoțional: să scrii despre înaintașii tăi, despre locurile care ți-au marcat etapele vieții, este, în afară de un act de cultură, o exprimare a sensibilităților lăuntrice. „Această lucrare a fost gândită și scrisă pentru a fi un instrument de cultură generală și de informare pentru locuitorii satului... Ca fiu al satului Tupilați, am fost preocupat dintotdeauna de ideea de a aduna știri despre satul meu și despre întreaga Vale a Elanului”, a spus Vasile Nedelcu.

În cuvântul său, Vasile Pintilie a ținut să declare că înțelege, admiră și împărtășește pasiunea autorului pentru locurile natale, pentru tradiții, pasiune din care s-a născut cartea lansată astăzi. Prof. dr. Elena Monu a oferit informații despre familia Costache Negel, care a stăpânit satul Tupilați de la jumătatea secolului al XVIII-lea până în anul 1870. Satul și moșia au revenit prin testament copiilor – Elisabeta, Veniamin și Șerban –, ultimul proprietar fiind nepotul Iancu.

La sfârșitul comunicărilor, invitații s-au bucurat de un frumos program artistic susținut de elevii de la școlile din comună.

Duminică, 28 ianuarie 2024, Academia Bârlădeană și-a invitat, în prima reuniune a anului, membrii și simpatizanții pentru a marca 165 de ani de la Unirea Principatelor Române.

Tema evenimentului: „Bârladul în epoca Unirii Principatelor. Oameni, case, locuri”. Elena Monu, președinta Academiei Bârlădene, a susținut o amplă comunicare însoțită de imagini și documente.

A participat un public numeros, interesat de istoria locală și națională.

Au avut intervenții: prof. Gheorghe Gherghe și primarul municipiului, av. Dumitru Boroș, care s-a referit pe larg la proiectele culturale în lucru ale Bârladului.

Joi, 1 februarie 2024, la Biblioteca Județeană „Nicolae Milescu Spătarul” Vaslui, a avut loc lansarea volumelor

„Minunea Credinței” și „Ferestre în ziduri” ale scriitoarei Dorina Stoica. Moderator a fost Gelu Voicu Bichineț, directorul bibliotecii, iar prezentarea volumelor a fost realizată de Mihaela Moisă și Pr. Cosmin Gubernat, consilier cultural al Episcopiei Hușilor. Au participat membri ai Academiei Bârlădene și ai Cenaclului literar „Alexandru Vlahuță” de la Biblioteca Municipală „Stroe S. Belloescu”: Cristina Vizitiu, directoarea bibliotecii, poeta Ioana Dor, președinta

În prim-plan: Gelu Voicu Bichineț, pr. Cosmin Gubernat, Dorina Stoica.

cenaclului, scriitoarele Gabriela Ana Balan, Lăcrămioara Iolanda Ivan, Mitrița Galben. La eveniment a luat parte un public numeros din Vaslui, iubitor de poezie.

Vineri, 9 februarie 2024, ora 12, în organizarea dnei Geta Modiga, la Centrul „Mihai Eminescu”, în cadrul Clubului de poezie „Cristian Simionescu”, doamna Geta Modiga l-a invitat pe poetul Simion Bogdănescu care a dezvăluit aspecte din activitatea sa de creație și a citit din poemele sale. Mare iubitor și cititor de poezie, scriitorul și-a exprimat convingerea că niciun creator de

literatură nu poate să gândească poetic fără a avea o cultură vastă, care se poate realiza numai prin studiu temeinic și multă lectură. De asemenea, a afirmat că ar fi necesară cenzura în literatură pentru a elimina o mare parte din textele scrise greșit gramatical și publicate într-un mod imposibil de controlat din cauza mediului on-line, ceea ce generează pe termen lung un pericol

Simion Bogdănescu, Ioana Dor, Cristina Vizitiu, Geta Modiga

Membri ai Academiei Bârlădene prezenți la eveniment

real pentru limba română. Din partea Academiei Bârlădene, la eveniment au participat: Elena Monu, Elena Popoiu, Ioana Dor, care au luat parte la dialogul dintre scriitor și publicul prezent.

Vineri, 23 februarie 2024, în Sala de lectură a Bibliotecii Municipale

Poetele Ioana Dor și Gabriela Ana Balan

Poză de grup cu membrii cenaclului.

„Stroe S. Belloescu”, a avut loc cea de-a doua reuniune din acest an a Cenaclului literar „Alexandru Vlahuță”, coordonat de poeta Ioana Dor. În cadrul întâlnirii, scriitoarea Gabriela Ana Balan a citit poezii inedite din volumul care va fi lansat în toamna acestui an. Au participat membrii cenaclului, precum și membri ai Academiei Bârlădene.

Sâmbătă, 24 februarie 2024, ora 11, în cea de-a doua reuniune a anului, Academia Bârlădeană a lansat volumul XV din ciclul „Eminescu 39” de Serghei Coloșenco. Au prezentat Mândița Coloșenco, Elena Popoiu, Gheorghe Gherghe. În ciclul „Monumente istorice bârlădene”, Elena Monu a evocat Casa Alecu Tuduri-Constantin Hamangiu, într-o expunere ilustrată cu documente și fotografii proiectate pe ecran de Ioana Dor. În intervenția sa, Valeriu Popa a pledat pentru continuarea evocării caselor istorice bârlădene, cu

Mândița Coloșenco, prezentatoarea volumului lansat.

Donatorul Vasile Pintilie încadrat de trei „academiciene”

Elena Monu, nouă evocare a monumentelor istorice bârlădene.

mențiune specială pentru Casa Juvara. Cu trimitere la semnificația zilei de Dragobete, Gheorghe Gherghe a oferit informații despre această sărbătoare. Un moment aparte l-a reprezentat comemorarea lui C. D. Zeletin, mentorul Academiei Bârlădene, la patru ani de la trecerea sa în eternitate.

Gestul zilei: Domnul Vasile Pintilie, membru activ al Academiei Bârlădene și colaborator al revistei, ne-a donat un calculator care a înnoit dotarea tehnică a instituției. Gestul generos a fost salutat și apreciat de toți cei prezenți.

Sâmbătă, 2 martie 2024, Clubul de lectură și scriere creativă pentru adolescenți și-a reluat activitatea la Secția de limbi străine și tineret a Bibliotecii municipale. Întâlnirea a fost coordonată de poetele Gabriela Ana Balan și Ioana Dor, membre ale Academiei Bârlădene. La activitate au

Poeta Ioana Dor alături de adolescenți iubitori de poezie.

participat: bibliotecar responsabil, Mihaela Andreea Hanganu și directoarea Bibliotecii „Stroe S. Belloescu”, Cristina Vizitiu. În cadrul activității s-au purtat discuții libere cu privire la pasiunile personale, scrieri, proiecte și concursuri. Au participat elevi iubitori de lectură, creație literară, arte plastice și muzică.

DRAGOȘ PĂTRAȘCU „în miticul oraș Bârlad”

Abia după adăugarea expoziției deschise astăzi, colecția de aici de la Casa Sturdza devine cu adevărat o colecție. Și o să mă explic. Ea se completează cu niște „straturi”, niște lucrări foarte importante pentru creația mea, o parte din ultima decadă a deceniului 8 apoi câteva, reprezentative după părerea mea, din anii '90. Ele sunt lucrate într-o tehnică, mai precis, o linie la care am ajuns cu greu – dar de care, după aceea, am făcut mari eforturi să „scap”, pentru că niciodată nu am vrut să fiu închis într-o casetă stilistică...

Muzeul "Vasile Pârvan" Consiliul Județean Vaslui

NOTE DESPRE LINIE
EXPOZIȚIE ȘI LANSARE DE CATALOG

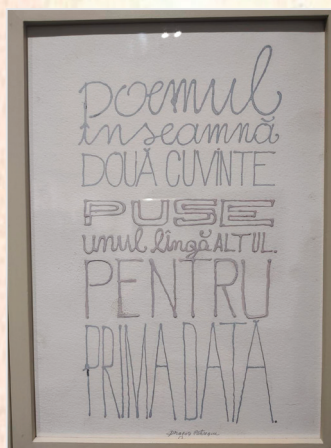

Dragoș Pătrașcu
Art Collection

Invitați: Maria BILASEVSCHI
Petru BEJAN

Casa Sturdza
9th december
11:00 AM

Parteneri media: MEDIA TV, Bârlad Online, Jurnal, vremea ROMÂNIA

www.academiabarladeana.ro/ e-mail: academic@academiabarladeana.ro

Academia Bârlădeană

Revistă editată de Societatea literar-culturală Academia Bârlădeană.
Anul XXIX, nr. 1(94), martie 2024, Bârlad, Bd. Republicii nr. 235.
Cont: RO10RNCB0260003275640001 - BCR Bârlad.

Colectivul redacțional: Serghei Coloșenco (redactor-șef), Ritta Mintiade, Elena Monu, Elena Popoiu, Ioana Dor, Gabi Ghidoveanu, Otilia Vîrvorea, Bogdan Artene, Costel Romete.

Fotografii: Ioana Dor, Gabi Ghidoveanu, Otilia Vîrvorea, Cezar Crăescu

Responsabili de număr: Elena Popoiu, Ioana Dor.

Tipărit la S.C. IRIMPEX S.R.L. Bârlad (Tel./Fax: 0335 425302)

Și totuși, Primăvara !

